

1. ÜNİTE: YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYE'Sİ

KONU 1: TÜRKLERDEN ÖNCE ANADOLU'NUN DURUMU VE İLK TÜRK AKINLARI

TÜRKLERDEN ÖNCE ANADOLU'NUN DURUMU

Anadolu,

- Türkler tarafından fethinden önce Bizans-Sasani savaşların nedeniyle harap bir haldedir.
- Can ve mal güvenliği nedeniyle halk şehirlere göç etmiştir.
- Doğu Anadolu'da nüfus büyük ölçüde azalmıştır.
- Bu dönemde Anadolu'da, büyük çoğunluğu Rumlar olmak üzere Ermeniler ve Süryaniler yaşamaktadır.
- Bizans'ın otoritesini büyük ölçüde kaybetmesinden yararlanan Ermeniler ve Gürcüler, Bizans'a bağlı olarak doğu'da kendi prensliklerini kurmuşlardır.
- Anadolu'nun bu durumu yurt arayışı içinde olan Oğuz Türkleri için oldukça elverişli bir ortam oluşturmaktaydı.

ANADOLU'YA İLK TÜRK AKINLARI

- Anadolu'ya ilk Türk akınlarını MS 4. yy.da Hunlar başlatmışlardır. Hunların bir kolu Balkanlara doğru ilerlerken bir kolu Kayseri üzerinden Suriye'ye inmiş, daha sonra Kafkaslar üzerinden ülkelerine geri dönmüşlerdir.
- 6. yy.da Sabirler (Sabarlar), Ankara, Konya ve Kayseri yakınlarına kadar girmişlerdir.
- Anadolu'ya ilk Müslüman-Türk akınları ise Abbasiler tarafından [Avasım](#) illerine yerleştirilen Türk komutanlar tarafından gerçekleştirilmiştir.

NOT: İlk Türk akınları, Anadolu'ya yerleşmek amacı taşımayıp daha çok keşif hareketleri niteliği taşımaktadır. Yurt edinme amaçlı akınlar Oğuz Türkleri ile başlamıştır.

SELÇUKLU AKINLARI

Anadolu'nun fethi için yapılan Selçuklu akınları;

- [Cağrı Bey](#)'le başlamış, (Keşif seferi)
- Tuğrul Bey döneminde kardeşi İbrahim Yınal ve Selçuklu prenslerinden Kutalmış isimli komutanlar aracılığı ile sistemli bir şekilde sürdürülmüş,(Pasinler)
- [1071 Malazgirt Zaferi](#) ile perçinlenmiştir.

Malazgirt Zaferi ile:

- Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.
- Türkler "yurt edinmek amacı" ile kitleler halinde Anadolu'ya gelmeye başlamışlardır.

- Bu zafer Türkiye Tarihinin başlangıcı kabul edilmiştir.

DİKKAT: Bazı batılı tarihçiler, Anadolu'ya "Güneşin battığı yer" bazıları ise "Turkia" veya "Küçük Asya", İslam yazarları ise "Memalik-i Rum" veya "İklım-i Rum" (Roma Ülkesi) anlamında isimlerini vermişlerdir.

KONU 2: ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

TÜRKİYE TARİHİ

Türkiye Tarihi, Oğuz Türklerinin 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra yurt edinmek amacı ile Anadolu'ya gelişlerinden günümüze kadar süren Türklerin tarihidir. Türkiye Tarihi bir bütün olmakla beraber 5 dönemde incelenmiştir.

- BEYLİKLER DÖNEMİ
- TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ DÖNEMİ
- II. BEYLİKLER DÖNEMİ
- OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİ
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ

İLK TÜRK BEYLİKLERİ DÖNEMİ

- Büyük Selçuklu Sultanları Alparslan ve Melikşah Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun fethi ile doğrudan uğraşmamışlar, Anadolu'nun fethi görevini Selçuklu prenslerine ve komutanlarına bırakmışlardır.
- Fethettikleri toprakları fethedenlerin yönetimine vermeleri sonucu Anadolu'da Büyük Selçuklu Sultanlığı'na bağlı "İlk Büyük Türk Beylikleri'nin" kurulmasına yol açmıştır.

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

- Danişmentoğlu Ahmet Gazi tarafından merkezi Sivas olmak üzere Orta Anadolu'da kurulmuştur.
- Bizanslılarla, Haçlılarla ve Ermenilerle savaşmışlar, sınırlarını Fırat'tan Sakarya'ya kadar genişletmişlerdir.
- Taht sorunları yüzünden Sivas, Malatya ve Kayseri kollarına ayrılmışlardır.
- Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan üç kolu da ele geçirerek Danişmentlilere son vermiştir.

NOT: Danişmentliler, Türkiye Selçuklu Devleti'ne katılan ilk Türk Beyliğidir.

NOT: Danişmentname Destanı Battal Gazi'nin torunlarından Danişmentli Ahmet Gazi ile beylerinin Bizans'a karşı kahramanlıklarını anlatan eserdir.

NOT: Tokat'ın Niksar ilçesinde Yağibasana Medresesi, Kayseri Ulu Cami, Melikgazi Türbesi ünlü eserleri arasındadır.

DİKKAT: YAĞIBASANA MEDRESESİ, Türkiye'de inşa edilen ilk medresedir.

SALTUKLULAR (1072-1202)

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk Beyliğidir.
- Alparslan'ın komutanlarından Emir Kasım Saltık tarafından kurulmuştur.
- Merkezleri Erzurum'dur.
- Haçlılara karşı savaştıkları gibi Gürcülerle de savaşmışlardır.
- Türkiye Selçuklu Sultanı Rükneddin Süleyman Şah Gürcistan seferi dönüşünde Erzurum ve yörelerini ele geçirerek beyliğe son vermiştir.
- Kale Cami, Tepsi Minare, Üç Kümbetler, Mama Hatun Türbesi Saltuklulardan günümüze kalan önemli eserleridir.

MENGÜCEKLER (1072-1228)

Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası

- Türkiye Selçuklu Sultanı I. Aleaddin Keykubat 1228'de Beyliğe son vermiştir.

DİKKAT: Mengücekler, Türkiye Selçuklularına bağlanan son Türk Beyliğidir. Beyliğin alınması ile Türkiye Selçukluları döneminde Anadolu Türk birliği ilk kez tam olarak sağlanmıştır.

- Moğol istilası ve depremler yüzünden eserlerinin birçoğu zamanımıza kadar gelememiştir. Günümüze kalan Divriği'de ki Darüşşifa ile birlikte Külliye olarak yaptırılan Ulu Camii oldukça önemlidir.

DARÜŞŞİFA: "ŞİFAKAPISI" günümüzde hastane

KÜLLİYE: Bir cami çevresinde birden çok hayır kurumunun yer aldığı hayır kurumlarıdır. Aynı avlu çevresinde medrese, imarethane, darüşşifa v.b hizmetler verilir.

ARTUKLAR (1072-1202)

- Anadolu'nun fethi ile görevlendirilen Artuk Beyin oğulları Sökmen ve İl Gazi tarafından Güneydoğu Anadolu'da kurulmuştur.
- Sökmen tarafından Diyarbakır yörelerinde Hasan Keyf (Hisn-ı Keyfa), İl Gazi tarafından Mardin'de kurulan Mardin ve Mardin Artukluları tarafından

kurulan Harput Artukluları olmak üzere 3 kol halinde yaşamışlardır.

- Başta Malabadi Köprüsü olmak üzere Mardin Hatuniye Medresesi, Mardin Ulu Cami, Diyarbakır Artuklu Sarayı, Semanin, Şehidiye Medreseleri oldukça önemlidir.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

- Bizanslıların esaretinden kurtularak İzmir'e gelen ilk Türk denizcisi Çaka Bey tarafından kurulmuştur.
- İstanbul'da iken öğrendiği denizcilik sayesinde güçlü bir donanma kuran Çaka Bey Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos adalarını almış Bizans ve Haçlılara karşı başarılı deniz savaşları yapmıştır.
- İstanbul'u almak amacı ile damadı Türkiye Selçuklu Sultan'ı I. Kılıçaslan ve Peçenekler ile güç birliği yapmışsa da bunu öğrenen Bizanslıların entrikaları sonucu I. Kılıçaslan tarafından öldürülmüştür.
- Çaka Bey'in ölümü üzerine İzmir ve yöresini ele geçiren Bizanslılar bu beyliğe son vermişlerdir.

DiĞER TÜRK BEYLİKLERİ

BEYLİĞİN ADI	KURUCUSU	KURULDUĞU YER
Sökmenliler	Sökmen bey	Van-Ahlat
İnaloğulları	Sadr bey	Diyarbakır
Çubukoğulları	Çubuk bey	Harput ve yöresi
Dilmaçoğulları	Mehmet bey	Bitlis ve yöresi
İnançoğulları	Mehmet bey	Denizli-Ladik
Tanrıvermişoğulları	Tanrıvermiş	Efes ve yöresi

İLK TÜRK BEYLİKLERİNİN TÜRK TARİHİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

- Anadolu'nun fethini gerçekleştirdiler.
- Gerek fetihlerle, gerekse yaptıkları imar faaliyetleri ile Anadolu'nun Türkleşmesini sağladılar.
- Türk-İslam dünyasını Bizans, Ermeni, Gürcü ve Haçlılara karşı korudular.
- Anadolu'daki yerlere Türkçe adlar verdiler.
- Anadolu'ya cami, kervansaray, han, hamam, külliye v.b pek çok yapı armağan ettiler. (İmar faaliyetinde bulundular.) Böylece Anadolu'yu mamur hale getirdiler.

KONU 3: TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ TARİHİNİ ÜÇ BÖLÜME AYIRARAK İNCELEYEBİLİRİZ.

- **KURULUŞ DÖNEMİ**
---- HAÇLI SEFERLERİ
- **YÜKSELME DÖNEMİ**
---- KÖSEDAĞ SAVAŞI VE MOĞOLLAR
- **DAĞILMA VE YIKILIŞ DEVRİ**

KURULUŞ DÖNEMİ

- Süleyman Şah'ın güney Anadolu'da yaptığı fetihler Suriye Selçuklu Sultanı Tutuş ile aralarının açılmasına ve savaşmalarına neden olmuştur. Süleyman Şah bu savaşta yenilmiş ve ölmüştür.
- Mezarı Suriye'de ki "Caber Kalesi'nde Türk Mezarı" olarak tanınmaktadır.

DİKKAT: Suriye sınırları içindeki Caber Kalesi Lozan antlaşmasında Türk toprağı sayılmış, Türk askeri tarafından korunmuştur. Ancak son dönemdeki gelişmeler nedeniyle Türk askerinin güvenliği gerekçesiyle Türbe Türkiye sınırları içerisine taşınmış ve kale boşaltılmıştır.

- Süleyman Şahın ölümünün ardından Selçuklu tahtına I. Kılıçaslan geçmiştir.
- Onun döneminde Haçlı Seferleri başlamıştır. Kılıçaslan 1. Seferin ilk dalgasına karşı bir savaş yapmış galip gelse de ağır kayıplar vermiştir. Bundan sonra taktik değiştirerek Haçlı ordularının karşısına doğrudan çıkmamış, pusu ve yıpratma saldırı ile zarar vermeye çalışmıştır. (Örneğin ilk sefere katılan haçlı ordusu 600 bin iken Kudüs'e ulaşabilenlerin sayısı 50 bin olmuştur.)

NOT: Bu süreçte Başkent İznik'ten Konya'ya taşınmıştır.

DİKKAT: HAÇLI SEFERLERİ 5. KONUDA AYRINTILARI İLE İŞLENMİŞTİR.

YÜKSELME DÖNEMİ:

- **II. Kılıçaslan dönemi:**

- **Miryakefalon Savaşı (1176):** Haçlı Seferleri'nin Türkler üzerindeki etkisinden yararlanmak amacı ile Türkleri, Anadolu'dan tamamen atmak isteyen Bizanslıları Miryakefalon (Sandıklı - Çivril yöresinde) Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğratmıştır.

Bu zafer;

- Bizanslıların, Türkleri Anadolu'dan atma umutları son bulmuş,
- Türkler kesin olarak Anadolu'ya yerleşmişlerdir,
- Bizanslılar, bundan sonra ellerindeki toprakları koruyabilmek için tamamen savunmaya geçmişlerdir,
- Bu savaş Türk dünyası için YURT TUTAN savaştır.
- III. Haçlı Seferi'nin yapılma nedenlerinden biri olmuştur

NOT: Bu zaferden sonra Avrupalılar, Anadolu'ya "TÜRKİYE / Türk Yurdu" demişlerdir.

I. Gıyaseddin keyhüsrev dönemi:

- Trabzon İmparatorluğu'ndan Samsun yörelerini alarak Karadeniz ticaretini güvence altına almıştır,
- İznik Rum İmparatorluğu'ndan Antalya'yı almış ve denizcilğe yönelmiş,
- Venediklilerle ilk uluslar arası ticaret antlaşmasını imzalamıştır.

I. Alaeddin Keykubat dönemi;

- Anadolu Selçuklularının her bakımdan en parlak dönemi olmuştur.
- Bugünkü Alanya'yı (Kalonoros - Alaiye) fethetmiş, tersane yaptırarak denizcilğe önem vermiştir.
- Kırım'daki "Suğdak"ı ele geçirerek İpek Yolu'nun Karadeniz'e açılan önemli kapısına sahip olmuş, Kıpçak Beylerini ve Rus Knezlerini egemenliği altına almıştır.

Yassı Çemen Savaşı (1230):

- Moğolların (İlhanlıların) önünden çekilerek Doğu Anadolu'ya gelen Harzemşahların Selçuklularla anlaşma yerine "Ahlat"ı almak istemeleri, I. Alaeddin Eyyubilerle anlaşarak Harzemşahları Yassı Çemen Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğratmışlardır.

Bu savaşın sonucunda:

- Harzemşahlar tarih sahnesinden tamamen silindi.
- Moğollar ile Türkiye Selçuklu Devleti komşu oldu.
- Moğol tehdidi öncesi Selçuklu devleti kan kaybetti.
- Yassı Çemen Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Celalettin Harzemşah'ın ölümü (1231) üzerine Harzemşahlar Devleti'nin yıkılmıştır.

NOT: Alaeddin Keykubat Siyasi dehası ile kendi döneminde Moğolların Anadolu'ya girişlerini önlemiştir.

DAĞILMA ve YIKILIŞ DEVRİ

<https://tarihdersi.net/>

6. KONU, MOĞOLLAR ANADOLU'DA KONUSU İÇERİSİNDE İŞLENECEKTİR.

KONU 4: ANADOLU'DA DEVLETLEŞME SÜRECİ

A) BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETLEŞMEYE

- Türk toplumunun temelinde OGUŞ (Aile) adı verilen çekirdek aile vardır.
- Oguşların birleşmesi ile URUG (Sülale),
- Urugların birleşmesi ile BOY (Soy),
- Boyların birleşmesi ile BODUN (Millet),
- Bodunların birleşmesi ile İL (Devlet) ortaya çıkar.

Bu yapıda en önemli birim Boydur.

- Çünkü Türkler boylar halinde yaşarlar.
- Boylar halinde yaşantı Konar-göçer hayatın mecburi bir sonucudur.

- Boy yaşantısı Türklere hem kolay yer değiştirme imkânı sunmuştur, hem de güvenlik sağlamıştır.
- Boylar; Beyi, Toyu, Alp teşkilatı sayesinde son derece organize bir yapıya sahiptir.

Bu yaşantının Türklere hem olumlu, hem de olumsuz etkileri olmuştur.

OLUMLU SONUÇ:

- Devlet yıkılsa bile boy teşkilatı varlığını korur. Böylece yeni bir devlet kurmak nispeten daha kolaydır.

Bu sayede:

- Yıkılan bir Türk devletinin hemen arkasından yenisi kurulabilmiştir
- Böylece Türklere tarih sahnesinden hiç silinmemiştir.
- Türklere bu özelliği sayesinde teşkilatçı bir millet olarak kabul edilir.

OLUMSUZ SONUÇ:

- Boyların yarı bağımsız bir karakteri vardır. Bu yapı bazen devleti sıkıntıya sokabilir. Devletin zayıflamasına ya da yıkılmasına neden olabilir.

DİKKAT 1: Boylar halinde yaşantı Türk Devletlerinin federatif özellik göstermesinin bir başka sebebidir.

B) TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIğI

DEVLET YÖNETİMİ VE ORDU

1. HÜKÜMDAR

- Eski Türk Devletleri'nin devlet ve egemenlik anlayışının İslamiyet'i kabul ettikten sonra kurdukları Türk – İslam devletlerde de aynen devam etmiştir.

Dolayısıyla;

- Hükümdarların, Tanrısal haklara sahip olduğu anlayışı (Kut anlayışı) İslamiyet'in kabulünden sonra kurulan devletlerde de devam eder.
- Devlet, "hükümdar ailesinin ortak malıdır." anlayışı devam etmiştir.
- Hükümdar ailesinin (Hanedan) erkek üyelerinin her birinin tahta geçme hakkına sahiptir.

Bu durum;

- Bir yandan güçlü kişilerin tahta çıkmasını sağlar.
- Diğer yandan da taht sorunları yüzünden devletin parçalanmasına veya yıkılmasına ortam hazırlar.

DİKKAT 1: Türklere bu veraset (Kalıtım) anlayışı Türk devletlerinin en zayıf noktasıdır.

DİKKAT 2: Türklere bu veraset anlayışı DÜZENSİZDİR.

DİKKAT 3: Ayrıca Türk devletlerinin federatif olma sebeplerinden biridir.

Hükümdar unvanları:

- Hükümdarlar Orta Asya'dan getirdikleri Han, Hakan, Kaçan gibi unvanların yanında İslam geleneğinde kullanılan başta Sultan olmak üzere Padişah, şah gibi unvanlarda kullanmaya başlamışlardır.
- Ayrıca Türkiye Selçuklu Devleti'nde İslam kültürünün etkisi ile Keykubat, Keykavus, Keyhüsrev gibi Farsça unvanların kullanımının arttığını görüyoruz.

Şehzadelerin yetiştirilmesi:

- Hanedana mensup olup eyaletlere yönetici olarak atanan şehzadelere melik denilmiştir.
- Melikler, Atabey denilen devletin güvendiği deneyimli kişiler gözetiminde deneyim kazanmaları için Büyük Sultana bağlı olarak ülke yönetiminde yer alırlardı.
- Meliklerin kendi adlarına para bastırmaları, yabancı devletlerle antlaşma yapmaları yasaklanmıştır.

DİKKAT: Ancak melikler iç işlerinde serbest hareket ederler. Dolayısıyla bu durumda federatif yönetimin bir başka sebebidir.

Hükümdarlık alametleri:

- Tıpkı unvanlarda olduğu gibi Orta Asya'dan gelenlerin yanına bu dönemde Hutbe okutmak, Para bastırmak, Tuğra eklenmiştir.

2. MERKEZ TEŞKİLATI (HÜKÜMET)

- Türklerde Orta Asya'dan getirdikleri bir toplantı geleneği (Kurultay) olmakla birlikte devlet teşkilatı konusunda İRAN-İSLAM geleneğinin etkisi olmuş, Türklerin hayatına Başta DİVAN teşkilatı olmak üzere pek çok yapı girmiştir.

Divan Örgütü: Türk – İslam Devletleri'nde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı organa Divan denirdi. Günümüzdeki Bakanlar Kurulu (hükümet)'nin görevlerini yaparlardı.

DİKKAT: Divan kararlarında son söz hükümdara aitti. Bu nedenle divan hükümdarların “Danışma Meclisi” olarak nitelendirilmiştir.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNDEKİ DİVANLAR

DİVAN-I SALTANAT: Büyük Selçuklular da, Vezir-i Azam'ın başkanlığında toplanan divana “Divan-ı Saltanat (Büyük Divan)” denirdi. Divan-ı Saltanat'a bağlı olarak görev yapan divanlar da bulunmaktaydı.

DİVAN-I İSTİFA: Maliye işlerine bakardı. Başkanına müstevfi denirdi.

DİVAN-I TUĞRA (DİVAN-I İNŞA): Devletin iç ve dış yazışmalarını yürüten divandır. Ferman ve beratlarla hükümdarın tuğrasını çekerdi. Başkanına Tuğrai denirdi.

DİVAN-I ARZ: Askerlik işlerine bakan divandır.

DİVAN-I İŞRAF: Mali ve İdari işleri teftiş eden divandır. Başkanına müşrif denirdi.

DİVAN-I MEZALİM: Hükümdarın başkanlık ettiği yüksek örfi mahkemedir. Daha ayrıntılı bilgiyi hukuk sisteminden bahsederken vereceğiz.

NİYANET-İ SALTANAT: Hükümdar yokken onun yerine vekâlet eden Divandır. Başkanına Naip denirdi.

3. SARAY TEŞKİLATI

- Türk-İslam Kültüründeki en temel değişikliklerden birisi de Türklerin yerleşik yaşama geçmesidir. Bu pek çok konuda değişikliğe neden olmuştur.
- Bunlardan birisi de daha önceki Türk devletlerinde olmayan İran-İslam geleneği ile Türklerin hayatına giren SARAY olgusudur.
- Saray, sultan ve ailesi ile birlikte bazı görevlilerin yaşadığı yerdir.
- Aynı zamanda devlet yönetim merkezidir.

<https://tarihdersi.net/>

DİKKAT: Saray hizmetleri önceleri Oğuz geleneğine göre yapılırken daha sonra İslami bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca Bu dönüşüm pek çok konuda kendisini gösterir.

4. TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN ORDU TEŞKİLATI

HASSA ASKERLERİ: Doğrudan sultana bağlı özel birliklerdir. Her an savaşa hazır, iyi eğitilmiş askerlerden oluşan bu birlikler hizmetleri karşılığında devlet hazinesinden maaş alırlardı.

DİKKAT: Büyük Selçuklu Devleti'nde bu askerler İktâ geliri ile geçiniyorlardı.

İKTA ASKERLERİ: Devlet adamları ve askerlerin kendilerine İktâ olarak verilen topraklardan elde ettikleri gelire besledikleri askerlerdir.

TÜRKMENLER: Başlangıçta Selçuklu ordusunun asıl unsurları iken daha sonra sınırlara yerleştirilen, (UÇ BEYLİĞİ) savaş zamanlarında orduya katılan boy askerleri (ALPLER)

EYALET ASKERLERİ: Melik ve eyalet valilerinin kontrolündeki askerlerdir.

YARDIMCI KUVVETLER: Selçuklulara bağlı devlet ve beyliklerin savaş zamanında gönderdiği birlikler.

DİKKAT: İktâ askerleri ve sistemi de Osmanlı Devleti'nde Tımar sistemi olarak karşımıza çıkar.

SOSYAL HAYAT

- Türkler, Anadolu'yu fethettikten, özellikle haclı seferlerinin etkisinden kurtulduktan sonra Anadolu'nun dört bir köşesinde İmar faaliyetleri başladı.
- Türkiye Selçuklu Devleti egemen olduğu topraklarda Han, hamam, kervansaray, medrese, darüşşifa, Külliye, Kümbet, İmarethane gibi pek çok eserle donattılar.
- Türkiye Selçuklularında Sosyal tabakalaşma yoktu. Devletin resmi tasnifine göre halk üç gruba ayrılırdı:

a. şehirliler: şehirlerde yaşayıp, ticaret ve zanaatla uğraşanlar

b. Köyüler: köylerde yaşayan ve temel geçim kaynağı tarım olanlar.

c. Konar-göçerler: Henüz yerleşik yaşama geçmeyen, temel geçim kaynağı hayvancılık olanlar.

EKONOMİK HAYAT

- Türkiye Selçuklu Devletinde artık başlıca geçim kaynağı tarımdır.
- Türkiye Selçuklu Devletinde torağın artık çok daha farklı bir anlamı vardır.
- Geldikleri bu coğrafyada yerleşik yaşama geçen Türklerin başlıca geçim kaynakları da tarım olmuştur.

Selçuklularda ülke toprakları dört bölüme ayrılırdı:

1. Has arazi: Bu topraklar ve bunlardan elde edilen vergiler sultana, ailesine ve yakınlarına verilirdi.

2. İktâ arazi: Meliklere, emirlere, komutanlara hizmetleri karşılığı verilen arazilerdir. İktâ sahiplerine maaş verilmezdi. İktâ arazileri işleyen köylülerde topladıkları vergilerden bir bölümünü geçimleri için

Türkiye Selçuklu Devletinin başlıca gelir kalemleri;

1. Müslümanlardan alınan öşür (ürün) ayrıca hayvan vergisi.
2. Müslüman olmayanlardan alınan Haraç denilen ürün vergisi.
3. Müslüman olmayan askerliğe el verişli erkeklerden alınan Cizye vergisi.
4. Gümrük vergileri
5. Ticaretten elde edilen gelirler.
6. Savaşlardan elde edilen ganimetlerin 1/5i.
7. Maden, orman ve tuzla gelirleri.
8. Bağlı beylik ve devletlerden alınan vergiler.

Toplanan bu vergiler memur maaşları ve bayındırlık işlerine harcanırdı.

BİLİM VE KÜLTÜR HAYATI

Görsel 1.15: Sultan Hanı - Aksaray

• Konya'da Mevlana Celaleddin-i Rumi 13. yüzyılda yaşamış ve ünlü Mesnevisini kaleme almıştır.

• Yine aynı dönemde Yunus Emre Türkçe tasavvufi şiirler yazmıştır.

• Türkiye Selçuklu Devleti özellikle Orta Anadolu'da pek çok eser bıraktılar. Konya, Kayseri, Aksaray, Niğde'de ki eserlerin tamamına yakını Selçuklulardan kalmıştır.

• Türkiye Selçuklu Devleti egemen olduğu topraklarda Han, hamam, kervansaray,

medrese, darüşşifa, Külliye, Kümbet, İmarethane gibi pek çok eserle donattılar.

Han: Şehirlerde alt katı perakende satış yapılan dükkânlardan, üst katı konaklamak için kullanılan odalardan oluşan yapılardır.

Kervansaray: ticaret yolları üzerinde, ticaret kervanlarının, yolcuların konakladıkları mekânlardır.

Medrese: ders verilen yer. Türk-İslam ülkelerinde okul anlamına gelir.

Darüşşifa: Günümüzde hastane

NOT: Selçuklular döneminde yapılan en önemli darüşşifa "gevher nesibe darüşşifası" dır. 1205 yılında yapılan bu darüşşifa Türkiye Selçuklularının ilk Tıp okuludur. ve Erciyes Üniversitesinin temelidir.

Külliye: Bir cami çevresinde birden çok işleve sahip yapılardır. örneğin aynı avlu içerisinde Cami, medrese, Darüşşifa, İmarethane yer alır. Bu tür çok işlevli yapılara külliye denir.

Kümbet: Çatısı külah biçimli, anıt mezarlardır. (Çatısı kubbe biçiminde olduğunda Türbe denilir.)

İmarethane: yoksullara yiyecek verilen yer. Aşevi.

- Selçuklularda resim ve heykel sanatı dince yasak olduğu için fazlaca gelişmemiş **bu onların yerine;**
- Minyatür,
- Hattatlık,
- Çinicilik,
- Oymacılık gibi süsleme sanatları gelişmiştir.

KONU 5: HAÇLI SEFERLERİ VE SONUÇLARI

- Orta Çağ'da Hıristiyan dünyasının birleşerek, görünüşte Kudüs ve çevresini Müslümanların elinden almak için, gerçekte ise pek çok ekonomik ve siyasi sebeple İslam dünyasının üzerine düzenledikleri seferlerdir.

- Seferlere katılan askerler giderken kıyafetlerinin önünde, dönerken arkasında haç işareti taşımışlardır. Bu yüzden seferler "haçlı seferleri" adını

almıştır.

- Seferler 11. yüzyıl sonlarından 13. yüzyıl sonlarına kadar sürmüştür.
- Seferlere karşı en çok Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyubi Devleti mücadele etmiştir. Bunların yanında Anadolu beylikleri de mücadeleye katılmıştır.

HAÇLI SEFERLERİNİN SEBEPLERİ

1. EKONOMİK SEBEPLER

- Fakir durumdaki Avrupa'nın Doğu'nun zenginliklerine ulaşmak istemesi
- Önemli ticaret yollarının kontrolünün (Özellikle Baharat Yolu" Türklerin elinde olması)
- Bazı Derebeylerin daha fazla toprak ve zenginlik kazanarak güçlenmek istemesi

2. DİNİ SEBEPLER

- Müslümanların elindeki kutsal toprakları (Kudüs ve çevresi) almak istemeleri
- Papa ve kilisenin seferlere katılanlar için zafer ve cennet vaat etmesi
- Katolik Papa'nın Ortodoks kilisesini kontrolü altına almak istemesi
- Kulini tarikatının çalışmaları

3. SİYASİ SEBEPLER

- Türkler karşısında zor durumda kalan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi
- Türklerin Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'ı alarak Avrupa'yı tehdit eder duruma gelmesi

SEFERLER:

- 8 büyük sefer gerçekleşmiştir. Bunlardan ilk dördü Anadolu'dan geçmiş, diğerleri doğrudan denizden kutsal topraklara yapılmıştır.

I. Haçlı Seferi:

- Bu sefere Krallar katılmamış, Papa II. Urban, Keşiş Piyer Lermite, Şövalye Gotiye gibi din adamları ve soylular öncülük etmişlerdir.
- Haçlılar, Kudüs'te Latin Krallığı (1099) kurdukları gibi Antakya, Urfa, Trablusşam ve Yafa'da da küçük Latin Krallıkları (Kontluklar) kurmuşlardır.

DİKKAT: Başarılı olan tek seferdir. Ancak yola çıkanların sayısı 600.000 iken Kudüs'e ulaşmayı başaranların sayısı 50.000 kadardır.

<https://tarihdersi.net/>

II. Haçlı Seferi:

- Selçuklunun Musul Atabeyi İmadeddin Mahmut Zengi'nin Urfa Kontluğu'na son vermesi, Kudüs Krallığı'nın Türklerin baskısı altına girmesi üzerine Haçlılar, Avrupa'dan yardım istemişler.
- Başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

III. Haçlı Seferi:

- Selahaddin Eyyübi'nin Kudüs Kralını **Hattın Savaşı**'nda yenerek Kudüs'ü Haçlılardan geri alması üzerine III. Haçlı Seferi yapılmıştır.
- Bu sefere Avrupa'nın en büyük Kralları, Alman İmparatoru Frederik Barbaros kara, Fransa Kralı Filip Ogüst ve İngiliz Kralı Arslan Yürekli Rişar ise deniz yolu ile katılmışlardır.
- Başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

IV. Haçlı Seferi:

- Sefere katılanlar deniz yolu ile İstanbul'a gelmişler ve Bizans taht kavgalarına karışmışlar, şehri yağmalayarak İstanbul'da "Latin Krallığı" kurmuşlardır (1204).
- Bunun üzerine Bizans İmparatorluğu parçalanmış, Bizans hanedanı soylularından bir kol İznik'e giderek "İznik Rum İmparatorluğu'nu" (1204 - 1261), diğer bir kol ise Trabzon'a giderek "Trabzon Rum İmparatorluğu'nu" (1204 - 1461) kurmuşlardır.

DİKKAT: Bu sefer amacından sapmış, Katolik – Ortodoks çatışmasına dönmüş bir seferdir. Bu Çatışma Katolik-Ortodoks düşmanlığının temel sebebi olmuştur.

HAÇLI SEFERLERİNİN TÜRK-İSLAM DÜNYASI AÇISINDAN SONUÇLARI

- 1) Türklerin batıya ilerleyişi bir süre durmuştur, Batı Anadolu geçici bir süre kaybedilmiştir.
- 2) Türkler, (Anadolu Selçukluları, Danişment ve Artuk Beylikleri, Musul Atabeyliği, Eyyübiler ve Memlûkler) Müslümanlığı haçlılara karşı başarı ile savunmuşlar, Müslümanlığın Arap Yarımadası'na çekilişini önlemişlerdir. Bu da Türklerin, İslam dünyasındaki saygınlıklarını arttırmıştır.
- 3) Anadolu, Suriye ve Filistin harap hale gelmiş, birçok insan ölmüştür.

HAÇLI SEFERLERİNİN AVRUPA VE DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

1. DİNİ SONUÇLARI

- Kilise ve din adamlarına duyulan güven azaldı.
- Skolâstik düşünce zayıfladı. Bu ileride Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- Katolik-Ortodoks çatışması iyice şiddetlendi.

2. SİYASİ VE SOSYAL SONUÇLARI

- Bizans bir süre için de olsa nefes aldı. Batı Anadolu'daki topraklarını geri aldı.
- İznik ve Trabzon Rum İmparatorlukları ortaya çıktı.
- Seferlere katılan derebeyleri ya hayatlarını, ya da servetlerini kaybetti. Böylece Feodalite zayıflamaya başladı.

3. EKONOMİK SONUÇLARI

- Akdeniz ticareti canlandı.
- Bu ticareti üstlenen İtalyan şehir devletleri (Venedik, Ceneviz, Floransa v.b.) zenginleşti ve güçlendi.

4. TEKNİK SONUÇLARI

- Avrupalılar Müslümanlardan KÂĞIT VE MATBAAYI öğrendi. Bu ilerde Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- Avrupalılar Müslümanlardan BARUTU öğrendiler. Bu ilerde top teknolojisi ile birleşerek Feodalite'nin çözümlüşüne zemin hazırladı.
- Avrupalılar Müslümanlardan PUSULAYI öğrendiler. Bu ilerde Coğrafi Keşiflere zemin hazırladı.

KONU 6: ANADOLU'DA MOĞOL TEHLİKESİ

DİKKAT: Alaeddin Keykubat siyasi dehası ile kendi döneminde Moğolların Anadolu'ya girişlerini önlemiştir. Ancak onun Moğollara karşı ittifak kurmaya çalışırken verdiği bir yemekte zehirlenerek öldürülmesi sonun başlangıcı olmuştur. Ardından başlayan entrikalar, başta vezir Saadettin Köpek olmak üzere bazı devlet adamlarının Türkmenlere kötü davranması devletle aralarını açmış ve Baba İshak isyanına neden olmuştur.

Baba İshak (Babailer) İsyanı (1240):

• Moğol (İlhanlı) baskısı üzerine Anadolu'ya gelen Türkmenler ekonomik sıkıntıya düşmüşlerdi. Bu durumdan yararlanan Türkmen Şeyhlerinden Baba İshak Güneydoğu Anadolu'da isyan çıkarmış, isyan güçlkle bastırılabilmiştir.

SONUÇ: Bu olay Selçuklu ordusunun yıpranmasına yol açmış, devletin güçsüzlüğü ortaya çıkmış, Anadolu kapılarına dayanan Moğolların Anadolu'ya girişlerini kolaylaştırmıştır.

KÖSEDAĞ SAVAŞI (1243):

- Moğolların (İlhanlıların) komutanı Baycu Noyan, Baba İshak Ayaklanması'nın Selçuklular üzerindeki olumsuz etkisini fırsat bilerek harekete geçmiş, Erzurum'u alarak Sivas yakınlarına kadar gelmiştir.
- Köseadağ (Sivas'ın doğusunda Zara - Suşehri arası) denilen yerde Selçuklu ordusu yenilmiştir. Türkiye Selçukluları için bir dönüm noktası olarak nitelendirilen

Bu savaş sonunda;

a) Türkiye Selçukluları, vergi vermeyi kabul ederek Moğolların (İlhanlıların) egemenliği altına girmiş, Moğollar, Selçukluların taht sorunlarından yararlanarak istedikleri kişileri Sultan yapmışlardır,

b) Anadolu'da güvenlik ve huzur bozulmuş, ticari canlılık azalmıştır,

c) Moğol baskısı halkın batıya göçüne yol açmış, uçlarda Türk nüfusu yoğunlaşmıştır.

d) Moğolların çekilmesi üzerine Anadolu Türk Beyleri'nin bağımsız hareketleri nedeniyle "Anadolu Türk Birliği" bozulmuştur.

e) İkinci beylikler dönemi başlamıştır.

- Gıyaseddin'in ölümünden sonra başlayan taht kavgalarından yararlanan Moğollar, Anadolu üzerindeki baskılarını daha da arttırmışlardır.
- Selçuklu Vezirlerinden Muiniddin Pervane Moğollara karşı Memlüklerden yardım istemek zorunda kalmıştır.
- Memlük Sultanı Baybars, Anadolu'ya gelerek Elbistan yörelerinde Moğolları yenmiş Kayseri'ye girmiş, ancak Anadolu'dan yardım alamadığı için Mısır'a geri dönmek zorunda kalmıştır. Bu olay Moğolların Anadolu üzerindeki baskılarını daha da artırmıştır.

- Mesut'un 1308 de ölümünden sonra tahta "Selçuklu soyundan" hiç kimse çıkarılmamıştır. Moğolların Anadolu'yu merkezden gönderdikleri valiler (Timurtaş Paşa) ile yönetmeye başlamaları ile Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti 1308 de yıkılmıştır.

İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ

DİKKAT: Bu beyliklerden en güçlü olanı, Osmanlılara karşı en çok mücadele eden Karamanoğullardır. Çünkü A.Selçuklu Devletinin başkenti çevresinde kurulmuş, kendini onun mirasçısı saymıştır.

DİKKAT: Bu beyliklerden Karesioğulları (Balıkesir,Çanakkale), Candaroğulları (Kastamonu, Sinop), Saruhanogulları (Manisa), Aydınogulları (Aydın, İzmir), Menteşeoğulları (Menteşe yöresi), Pervaneogulları (Sinop) denizcilikle de ilgilenmişlerdir.

DİKKAT: I. Beylikler ile bu dönem arasındaki temel fark bu dönemin Anadolu Türklüğü için huzurun ve refahın bozulduğu, her açıdan sıkıntılı bir dönemdir. Türkler Doğuda Moğol, Batıda Bizans baskısına maruz kalır.

HAZIRLAYAN:
SERDAR BAYRAK
TARİH ÖĞRETMENİ
<https://tarihdersi.net/>

2. ÜNİTE: BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI SİYASETİ

Osmanlı tarihi, daha kolay öğrenebilmek ve öğretebilmek için tarihçiler tarafından beş bölüme ayrılmıştır.

- Kuruluş dönemi (Beylikten devlete) (14. Yy / 15. yy'ın ilk yarısı)
- Yükselme dönemi (Dünya gücü Osmanlı)(15. yy.'ın ikinci yarısı / 16. yy)
- Duraklama dönemi (17. Yy Arayış yılları)
- Gerileme dönemi (18. Yy Değişim ve diplomasi)
- Dağılma dönemi (19. Yy. En uzun yüzyıl)

KURULUŞ DÖNEMİ HÜKÜMDARLARI:

- OSMAN GAZİ
- ORHAN GAZİ
- I. MURAT
- I. BAYEZİT (YILDIRIM)
- I. MEHMET (ÇELEBİ)
- II. MURAT
- II. MEHMET (FATİH)

KONU 1: KAYILAR ANADOLU'DA / YENİ BİR DEVLET DOĞUYOR

KAYILAR ANADOLU'DA

- Osmanlı Devleti, Oğuzların Bozok kolunun, Günhan soyunun, KAYI BOYU tarafından kurulmuştur.
- Kayılar, Orta Asya'daki Moğol baskısından dolayı Türkiye Selçuklu hükümdarı I. Alâeddin Keykubat zamanında Anadolu'ya gelerek Ankara'nın batısındaki KARACADAĞ bölgesine yerleştirildi.
- Daha sonra bir UÇ BÖLGESİ olan SÖĞÜT-DOMANIÇ yöresine yerleştiler.
- Bu sırada Kayı boyunun başında ERTUĞRUL GAZİ bulunmaktaydı.

Kayılar geldiğinde Anadolu'da güçlü siyasi yapılar yoktur. ANADOLUDA

Bizans:

- Eski gücünün çok uzağındadır.
- Anadolu'daki topraklarının büyük kısmını kaybetmiştir.
- Trakya'daki topraklara sahiptir.
- İstanbul'da sürekli taht kavgaları ve entrikalar yaşanmaktadır.

- İmparator kendi TEKFURLARINA (Bizans valisi/ bir çeşit derebeyi) bile söz geçirecek durumda değildir.
- Halk, yönetimden baskı görmekte, ezilmektedir.

Trabzon (Pontus) Rum İmparatorluğu:

- Doğu Karadeniz bölgesinde hüküm süren bu devlet 4. haçlı seferi sırasında kurulmuştur.

Moğol (İlhanlı) Devleti:

- Merkezi İran olan bu devlet, Kösedag savaşından itibaren Anadolu'nun özellikle Doğu ve Orta kesimlerini kontrol etmektedir.
- Bu bölgede yaşayan Türklere yoğun bir baskı uygulamaktadır.

Anadolu Beylikleri:

- Türkiye Selçuklu Devleti dağılma sürecine girince Boy yapısını koruyan Türkler kendi beyleri önderliğinde bağımsız beylikler kurmuştur.
- Osmanoğulları da bunlardan biridir.

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Balkanlar'da da güçlü siyasi yapılar yoktur.

- Bu bölgede güçlü bir merkezi devlet yoktu.
- Balkanlar, derebeyi denilen yerel siyasi güçler arasında tam bir siyasi bölünmüşlük içerisindeydi.

Balkanlarda:

- Bizans
- Bulgar Krallığı
- Sırp Krallığı
- Macar Krallığı
- Mora Despotluğu
- Arnavutluk Prensiği **bulunmaktaydı.**

YENİ BİR DEVLET DOĞUYOR

Halil İNALCIK'a göre Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi 1302 yani KOYUNHİSAR (BAFEON) SAVAŞI'DIR.

Çünkü:

- Küçük bir aşiret beyinin İmparatorluk ordusuna karşı kazandığı bu başarı onu karizmatik bir lider olarak ortaya çıkarmış,
- Anadolu Türkleri tarafından tanınmasını sağlamış,
- Böylece bir hanedan kurucusu konumuna getirmiştir.
- Ayrıca Bu savaştan sonra Osman Bey, kendi adına para bastırmış ve hutbe okutmuştur.

NOT: Para bastırmak ve hutbe okutmak Türk-İslam dünyasında bağımsızlık ve hâkimiyet alametidir.

Diğer yandan,

Son A.Selçuklu hükümdarının 1299'da İlhanlılar tarafından İran'a götürülmesi üzerine doğan iktidar boşluğundan yararlanan Anadolu Beylikleri bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Bunlardan biri de Osmanlı Beyliğidir.

<https://tarихdersi.net/>

Sonuç olarak,

OSMANLI DEVLETİ, OSMAN BEY TARAFINDAN, 1299 YA DA 1302 YILINDA, SÖĞÜT VE DOMANIÇ YÖRESİNDE KURULMUŞTUR.

Osmanlı beyliği Anadolu Türk beylikleri içinde en küçüklerden biridir. Buna rağmen çok ve sağlam bir şekilde büyümüştür.

BUNUN SEBEPLERİ İSE:

- Bizans sınırında kurulmuş olması (yani bir uç beyliği olması) ve önünde başka bir beyliğin kurulmasına izin vermemesi
- İlk etapta Anadolu Türk beylikleri ile mücadeleye girmemesi
- Zamanında RUMELİ'YE geçmeyi başarabilmesi
- Bizans ile yaptığı başarılı mücadele sayesinde hem Orta Asya'dan gelen Türk göçünü, hem de diğer beyliklerin askeri gücünü kendine çekebilmesi
- Başarı ile uygulanan GAZA ve CİHAT anlayışı
- Merkezi otoritenin bölünmesine hiçbir zaman izin verilmemesi
- Fethettiği topraklarda yaşayan halka karşı uyguladığı HOŞGÖRÜ (İSTİMALET) POLİTİKASI
- Bizans'ın ömrünü tamamlamış, kendi TEKFURLARINA dahi söz geçiremeyen bir devlet haline gelmesi
- Avrupa'da Osmanlı Devleti'nin ilerleyişini durdurabilecek güçte devletlerin olmayışı (FEODALİTE)
- Avrupa'da devam eden yüzyıl savaşları
- Başarılı bir İSKÂN (YERLEŞTİRME) politikası uygulanması
- Tımar Sisteminin uygulanması
- İlk dönem hükümdar ve devlet adamlarının yetenekli, çalışkan olmaları

DİKKAT 1: Gaza; din uğruna yapılan savaştır. Gaza Politikası gereği kuruluş döneminin ilk yıllarında fetih hareketleri savaş alanlarının batıda olması nedeniyle batı yönünde gerçekleştirilmiştir.

DİKKAT 2: Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasında Balkanlarda, Ortodoks ve Katolikler rekabet halindeydi.

DİKKAT 3: Osmanlılar, Balkanların fethinden sonra bu bölgedeki geniş topraklara sahip senyörlerin arazilerine el koyarak serf konumundaki Balkan köylülerine Tımar Sistemi ile toprağı kullanma hakkını verdiler. Bu gelişme, Osmanlı yönetiminin Balkanlara yerleşmesinde önemli bir etken oldu.

KONU 2: OSMAN BEY DÖNEMİ

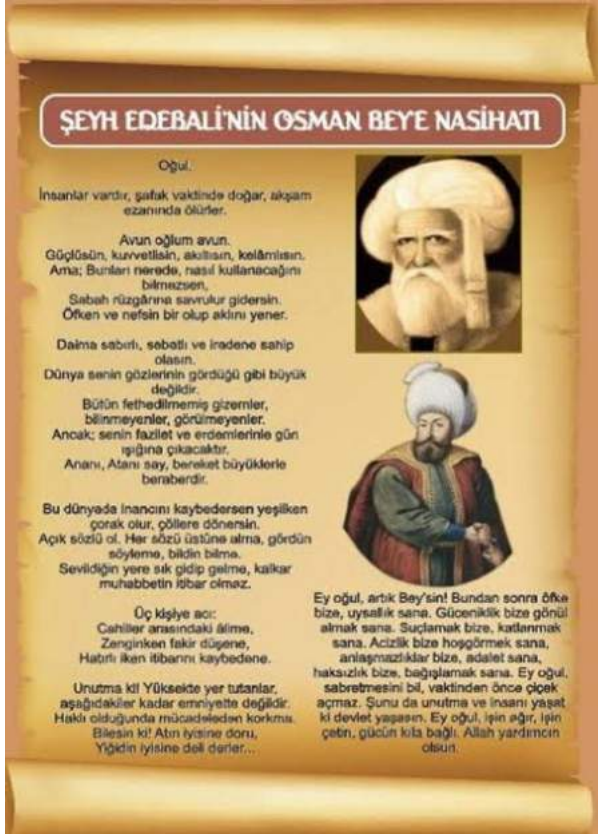
- Osman Bey'in ilk yaptığı fetihlerin amacı, Bursa ve İznik'in fethini kolaylaştırmaktır.

Bunun için;

- Karacahisar,
- Yarhisar,
- Yundhisar ve
- Bilecik kalelerini fethetti.

NOT: Bilecik'in fethinden sonra beyliğin merkezini Bilecik'e taşıdı.

KOYUNHISAR (BAFEON) SAVAŞI (1302):

SEBEP:

- Osman Bey'in ard arda kazandığı başarılar üzerine Bizans harekete geçmiş,

SAVAŞ:

- Yapılan Koyunhisar Savaşını Osmanlılar kazanmıştır.

SONUÇ:

- İznik yolu Türklere açılmış,
- Bursa Kuzeyi hariç üç taraftan kuşatılmıştır.

NOT: Koyunhisar savaşı Bizans ile Osmanlı Devleti arasındaki ilk savaş ve kazanılan ilk zaferdir.

Son yapılan araştırmalar ilk Osmanlı parasının Osman Bey döneminde basıldığını göstermiştir.

NOT: Para basmak Türklere Hükümdarlık alametlerindedir. Osman Bey'in bastığı para Bağımsız bir devlet kurulduğunu ispatlar.

DİKKAT: Osman Bey, Ahi lideri ŞEYH EDEBALI'nın kızı BALA hatunla evlenerek devletin kuruluşunda ve örgütlenmesinde AHİLERİN (Ahiyan-ı Rum) desteğini aldı. Bu bağlamda Osmanlı Devleti, Dervişlerin, Alperenlerin, (Gaziyan-ı rum), Abdalların (Abdalan-ı Rum), hatta gazi kadınların (Bacıyan-ı Rum) desteğini almıştır.

KONU 3: ORHAN BEY DÖNEMİ (AŞİRETEN BEYLİĞE)

A. BURSA'NIN FETHİ (1326):

- Osman Bey'in hayali Bursa'yı almaktı. Onun zamanında başlayan kuşatma Orhan Bey'in Mudanya ve Orhaneli'nin alması ile tamamlandı. Bizans ile bağlantısı kalmayan Bursa tekfuru şehri teslim etti.
- Bursa Bizans'ın Anadolu'daki en büyük şehriydi.
- Bursa fethedildikten sonra başkent yapıldı.
- Böylece Osmanlı Devleti'nin ilk Başkenti oldu.

B. MALTEPE (PALEKANON) SAVAŞI (1329):

- Bursa'nın fethi,
- Kocaeli yarımadasındaki fetihler ve
- İznik'in kuşatılması üzerine Bizans harekete geçmiştir.
- Savaş,** Osmanlı Devleti'nin zaferiyle sonuçlanmıştır.
- Böylece:** Bizans'ın artık koruyamadığı İznik ve İzmit fethedildi.

NOT: Bizans ile Osmanlı arasındaki ikinci savaş ve ikinci zafer

C. İZNIK'İN (1331) VE İZMİT'İN (1337) FETHİ:

- Maltepe savaşından sonra önce İznik sonra İzmit fethedilerek Bizans'a karşı yapılacak seferlerde üs olarak kullanılmıştır.

D. KARESİOĞULLARININ OSMANLI'YA KATILMASI:

- Bugünkü Çanakkale – Balıkesir dolaylarında kurulan bu beylik denizcilikle uğraşmaktaydı.
- Orhan Bey, Karesioğullarındaki taht kavgalarından yararlanarak bu beyliği Osmanlı topraklarına kattı.

BÖYLECE:

1. Bu beyliğin deniz gücü Osmanlı Devleti'nin RUMELİ'YE geçişini kolaylaştırdı.
2. Karesioğullarının deniz gücü Osmanlı Devleti'nin ilk donanmasını oluşturdu.
3. Bu beylikteki Hacı İl Bey, Evrenos bey gibi değerli komutanlar Osmanlı hizmetine girdi.
4. Anadolu Türk birliğini sağlama yolunda ilk adım atıldı.

NOT: OSMANLI DEVLETİ'NE KATILAN İLK TÜRK BEYLİĞİ KARESİOĞULLARIDIR.

NOT: BU OLAY GAZA YA DA CİHAT POLİTİKASI İLE İLİŞKİLENDİREMEYECEĞİMİZ İLK FETİHTİR.

E. ÇİMPE KALESİNİN ALINMASI (1353) (OSMANLI DEVLETİ'NİN RUMELİ'NE GEÇİŞİ):

- Bizans'taki taht kavgaları sırasında Kantakuzen'i destekleyerek Bizans İmparatoru olmasını sağlayan Orhan Bey bu yardım karşılığında RUMELİ'NDEKİ küçük bir kale olan ÇİMPE KALESİNİ almıştır.

- ÇİMPE KALESİ; Rumeli'ye yabancı olan Osmanlıların burada tutunabilmesini sağladı.
- Çimpe kalesinin alınması ile Osmanlı Devleti RUMELİ'NE ayak basmış oldu.

F. DEVLET ÖRGÜTLENMESİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ:

- İlk DİVAN teşkilatı kuruldu.
- YAYA VE MÜSELLEMLER adıyla ilk düzenli ordu kuruldu.
- Fethedilen yerlere KADI ve SUBAŞI'lar atandı.
- İznik'te ilk Osmanlı MERDESESİ kuruldu.
- Karamürsel'de ilk Osmanlı TERSANESİ kuruldu.

SONUÇ:

TÜM BU GELİŞMELERDEN DOLAYI ORHAN BEY DÖNEMİ, OSMANLI DEVLET TEŞKİLATLANMASININ OLUŞTURULMAYA BAŞLANDIĞI DÖNEMDİR.

YORUM:

Bu gelişmelerden dolayı denilebilir ki **Osmanlıları Aşiret düzeninden Beylik düzenine geçiren kişi Orhan Bey'dir.**

<https://tarihdersi.net/>

KONU 4: I. MURAT DÖNEMİ

A) RUMELİ'DEKİ GELİŞMELER:

1. Rumeli'nde Keşan, Malkara, Dedeğaç, İpsala gibi topraklar fethedildi.

2. SAZLIDERE SAVAŞI (1363):

- Osmanlıların Rumeli'nde yaptıkları fetihler üzerine harekete geçen Bizans-Bulgar İttifakı ile yapıldı.
- Savaş Osmanlı'nın zaferi ile sonuçlandı.

SONUÇ (ÖNEM):

- Bu savaş sonrasında EDİRNE fethedildi.
- Edirne'nin fethiyle Bizans'ın Sırp ve Bulgarlarla kara bağlantısı kesildi.
- Ayrıca Balkanların kapısı açılmış oldu.

DİKKAT: Bu arada alınan bazı yerlerin kaybedilmesi Fethedilen yerlerin sadece askeri tedbirlerle elde tutulamayacağını gösterdi. Bunun üzerine İSKÂN (İSTİMALET) politikası uygulanmaya başladı.

3. SIRPSINDIĞI SAVAŞI (1364):

- Türklerin Rumeli'deki başarıları Papa'nın teşvikiyle bir haçlı ordusu toplanmasını sağladı.
- Haçlı ordusu Edirne yakınlarındaki Sırpsındığı denilen yerde Hacı İl Bey komutasındaki öncü birlikler tarafından bozguna uğratıldı.

NOT: SIRPSINDIĞI SAVAŞI OSMANLI DEVLETİ İLE HAÇLILAR ARASINDA YAPILAN İLK SAVAŞ VE KAZANILAN İLK ZAFERDİR.

SONUÇ (ÖNEM):

- Edirne emniyete alındı. Ve başkent yapıldı.
- Balkanlarda daha kolay ilerleme imkânı oluştu ve fetihler hızlandı.
- Macarların Balkanlardaki etkisi kırıldı.

DİKKAT: Edirne böylece Osmanlı Devleti'nin ikinci başkenti olmuştur. Edirne Bursa'dan daha küçük olmasına rağmen başkent olarak seçilmiştir. Çünkü Osmanlı Gelişmesinin devam etmesi için Rumeli'deki fetihlerin öneminin farkındadır. Bu yüzden fetihleri daha yakından kontrol etmek istemiştir.

4. ÇİRMEN SAVAŞI (1371):

- Sırpsındığı yenilgisini telafi etmek isteyen Sırplarla yapıldı.
- Savaş Osmanlı'nın galibiyeti ile sonuçlandı.

SONUÇ:

- Makedonya'nın fethi kolaylaştı.
- Bulgarlar, Bizans ve Sırp prensleri Osmanlı hâkimiyetini kabul etti.

5. PLOŞNIK BOZGUNU (1387):

- Osmanlı akıncıları Sırp ve Bosna Krallarının askerlerine yenildi.

SONUÇ:

- Osmanlı kuvvetlerinin aldığı bu yenilgi balkanlardaki tüm prenslikleri cesaretlendirmiştir.
- Osmanlıları balkanlardan atmak için tekrar saldırmalarına ve I.KOSOVA savaşına neden olmuştur.

NOT: Ploşnik bozgunu Balkanlarda alınan ilk yenilgidir.

6. I. KOSOVA SAVAŞI (1389):

- Ploşnik bozgunu ile cesaretlenen Balkan Prenslükleri Türkleri Balkanlardan atmak için çok büyük bir ordu topladılar.
- Bu ordu ile Osmanlı ordusu Kosova'da karşılaştı.
- Savaş Osmanlı'nın kesin galibiyeti ile sonuçlandı.

SONUÇ:

- Sırp lar yeniden Osmanlı üstünlüğünü kabul etti.
- Kuzey Sırbistan yolu Osmanlı'ya açıldı.
- Tuna nehrinin güneyini Osmanlı'ya karşı koyabilecek bir güç kalmadı.
- I. Murat savaş sonunda Savaş alanını incelerken yaralı bir Sırp tarafından ŞEHİT edildi. Böylece I. Murat dönemi sona erdi ve oğlu I. Bayezid Osmanlı tahtına geçti.

İSKÂN (YERLEŞTİRME / ŞENLENDİRME) POLİTİKASI:

- Osmanlı Devleti Rumeli'de fethettiği toprakları elinde tutabilmek için köklü tedbirler almıştır. Bunlardan en önemlisi İSKÂN politikasıdır.
- Osmanlı Devleti yeni fethettiği topraklara Anadolu'dan getirdiği Türk aileleri yerleştirmiş, buna karşılık burada bulunan bazı Hıristiyan aileleri de Anadolu'ya göndermiştir.

- Yerleştirme işi kendiliğinden gidenler ve sürgün yoluyla gönderilenler olmak üzere iki şekilde yapılır.

YERLEŞTİRME YAPILIRKEN DİKKAT EDİLEN KONULAR ŞUNLARDIR:

- Anadolu'dan getirilen Türkler öncelikle önemli yollar, geçitler ve şehirlere yerleştirilerek buraların güvenliği sağlanırdı.
- İskân yapılırken bölge nüfusunun Türk ya da Hıristiyanlar lehine bozulmamasına dikkat edilirdi.
- Göçmenler iskân bölgelerine yakın yerlerden seçilir, geldikleri yerdeki iklim şartlarına benzer yerlere yerleştirilirdi.
- Bir yerden göçmen alınırken o yörenin üretim ve düzeninin bozulmamasına dikkat edilirdi.
- Göçmen aileler seçilirken özellikle anlaşmazlık içinde olan ailelerden biri alınırdı ki Kan davası olmasın ya da sona ersin.
- Göç eden ailelere toprak verilir, bir süre vergi alınmazdı.
- Göç ettirilenler yerleştirildikleri bölgeyi terk edemezdi.
- Fethedilen yerdeki halktan ayaklanma çıkarma ihtimali olanlar

İSKÂN SİYASETİNİN AMACI:

- Fethedilen yerleri Türkleştirmek, yani VATAN haline getirmek
- Fethedilen yerlerin savunulmasını kolaylaştırmak ve fetihleri kalıcı hale getirmek
- Fetihlere devam edilirken geride düşman bırakmamak
- Türkmenleri yerleşik hayata geçirerek askere alma, vergi toplama işlerini kolaylaştırmak

NOT: İskân siyaseti, Timar sistemi ile birlikte uygulanmıştır. Birbirlerini tamamlamaktadır.

B. ANADOLU'DAKİ GELİŞMELER: (I. MURAT DÖNEMİ)

- ANKARA isyan eden Ahilerin elinden geri alındı.
- GERMİYANOĞULLARINDAN çeyiz yoluyla KÜTAHYA, EMET, SİMAV, TAVŞANLI alındı.
- HAMİTOĞULLARINDAN para ile AKŞEHİR, BEYŞEHİR, SEYDİŞEHİR, ISPARTA, YALVAÇ alındı.

DİKKAT: I. Murat Anadolu Türk birliğini kurmak için yukarıdaki çalışmaları yapmıştır. Ancak bunu yaparken Türk dünyasında hâkimiyet iddia etmemiş, Anadolu Türk Beylikleri ile mücadeleye girmemiştir.

C. DEVLET TEŞKİLATLANMASI İÇİN YAPILANLAR

- KAPIKULU ORDUSU (Yeniçeri Ocağı, Acemi Oğlanlar Ocağı, Topçu Ocağı) kuruldu.
- Bu ocaklara kaynak bulmak için PENÇİK sistemi uygulanmaya başlandı.
- Vezirlerin sayısı artırıldı. Buna bağlı olarak SADRAZAMLIK makamı kuruldu. Çandarlı Halil Paşa ilk Sadrazam oldu.
- Rumeli Eyaleti ve Rumeli BEYLERBEYLİĞİ kuruldu. (Merkezi Manastır)
- İlk Mali Teşkilat ve DEFTERDARLIK makamı kuruldu.
- KAZASKERLİK makamı kuruldu.

DİKKAT: TÜM BU YAPILANLARDAN DOLAYI RAHATLIKLA DİYEBİLİRİZ Kİ OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ DÖNEMİNDE DEVLET ÖRGÜTLENMESİ İÇİN EN ÖNEMLİ ADIMLARIN ATILDIĞI DÖNEM I. MURAT DÖNEMİDİR.

YORUM: Devlet örgütlenmesi için atılan bu adamlardan dolayı, **Osmanlı Devletini Beylik düzeninden çıkarıp, Devlet düzenini kuran padişah I. Murat'tır.**

KONU 5: I. BAYEZİD (YILDIRIM) DÖNEMİ

A) BİZANS VE BALKANLAR'DAKİ GELİŞMELER:

1. İSTANBUL KUŞATMALARI:

- Bizans'ın sürekli Avrupa devletlerini kışkırtması ve Karamanoğulları ile ittifak yapması üzerine Osmanlı topraklarının ortasındaki Bizans'ı yok etmek isteyen Yıldırım Bayezit İstanbul'u kuşattı. Ancak Haçlıların Niğbolu Kalesine saldırması üzerine kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı.
- Niğbolu Savaşından sonra ikinci kez İstanbul'u kuşattı. Ancak bu seferde Timur'un Anadolu'ya girmesi ve toprakların yetersiz kalması nedeniyle kuşatma tekrar kaldırıldı.

DİKKAT: İstanbul'u kuşatan ilk Osm. Padişahı Y. Bayezit'tir.

NOT: Bu kuşatma sırasında Bizans'a Karadenizden gelecek yardımları önlemek için ANADOLUHİSARI (Güzelcehisar) yaptırdı.

2. NİĞBOLU SAVAŞI (1396):

- Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda ilerlemesi ve
- İstanbul'u kuşatması üzerine Papa'nın girişimleriyle büyük bir HAÇLI ordusu toplandı.
- Bu ordu Niğbolu kalesine saldırdı.
- Haberi alan Yıldırım Bayezit İstanbul kuşatmasını kaldırarak Niğbolu'na ulaştı.
- Niğbolu kalesi önlerinde yapılan savaş Osmanlı Devleti kazandı.

SONUÇ:

- Halife Yıldırım Bayezit'e "SULTAN-İ İKLİM-İ RUM" unvanını verdi.
- Bu zafer Osmanlı Devleti'nin ve Yıldırım Bayezit'in Türk-İslam dünyasındaki itibarını artırdı.
- Böylece hem Yıldırım Bayezit Anadolu Türk birliğini daha kolay sağladı, hem de TİMUR, Yıldırım Bayezit'i kendisine rakip olarak görmeye başladı.
- Osmanlı Devleti'nin Avrupa üzerindeki baskısı arttı.
- Eflak ve Boğdan Osmanlı üstünlüğünü tanıdı.
- Bulgar Krallığına tamamen son verildi
- Balkanlarda güvenli sağlayan Bayezit, Türk birliğini sağlamak için Anadolu'ya yöneldi.

B. ANADOLU'DAKİ GELİŞMELER:

- Yıldırım Bayezit döneminde Anadolu Türk Birliğini sağlamak için önemli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Niğbolu savaşı ile Avrupa'yı etkisiz hale getiren ve Türk-İslam dünyasındaki saygınlıktan yararlanan Yıldırım Bayezit Anadolu'ya yöneldi.

- SARUHANOĞULLARI,
- MENTEŞEOĞULLARI,
- AYDINOĞULLARI,
- GERMİYANOĞULLARI,
- KARAMANOĞULLARI,
- HAMİTOĞULLARI,
- ERATNA BEYLİĞİ VE
- CANDAROĞULLARININ

Kastamonu kolu Osmanlı topraklarına katıldı.

- **BÖYLECE YILDIRIM BAYEZİT DEVRİNDE ANADOLU TÜRK BİRLİĞİ İLK KEZ BÜYÜK ÖLÇÜDE SAĞLANMIŞ OLDU.**

NOT: Anadolu'daki bu fetihlerden sonra Anadolu eyaleti ve Anadolu Beylerbeyliği kuruldu. Merkezi Kütahya oldu.

DİKKAT: Yıldırım Bayezit Anadolu Türk beylikleri üzerinde hâkimiyet iddia eden ve bu amaçla mücadeleye girişen ilk Osmanlı padişahıdır. Anadolu Türk birliğini büyük ölçüde sağlamış olsa da bu Timur belasının başına gelmesine de sebep olmuştur.

ANKARA SAVAŞI (1402)

SAVAŞIN SEBEPLERİ:

- Her iki hükümdarında Türk-İslam dünyasının lideri olmak istemesi ve bu konuda birbirlerini rakip görmeleri
- Yıldırım Bayezit'in, Niğbolu zaferi ile Türk-İslam dünyasında büyük üne kavuşması
- Yıldırım Bayezit'in son verdiği beyliklerin beylerinin Timur'a sığınarak onu Yıldırım Bayezit'e karşı kışkırtmaları
- Timur'un son verdiği devletlerin hükümdarlarının (Bağdat hükümdarı Ahmet Celayir ve Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf) Yıldırım Bayezit'e sığınarak onu Timur'a karşı kışkırtmaları
- Timur'un Çin'e yapacağı sefer öncesi arkasında düşman bırakmak istememesi

SAVAŞ:

- Timur'un Anadolu'ya girerek Sivas'ı alması ve ardından Ankara'ya yönelmesi üzerine Yıldırım Bayezid ordusuyla Ankara'ya geldi.
- İki ordu Ankara ÇUBUK Ovasında karşılaştı
- Savaş Osmanlı ordusundaki Beylik askerlerinin taraf değiştirmesi sonucu kaybedildi.

ANKARA SAVAŞININ SONUÇLARI:

- Yıldırım Bayezit savaşta esir düştü ve bu esaret sırasında öldü.
 - Timur ülkeyi Yıldırım Bayezit'in çocukları arasında paylaştırdı. Ve Yıldırım Bayezit'in çocuklarından Mustafa Çelebi'yi yanına alarak Anadolu'dan çekildi.
 - Böylece Osmanlı Devleti 11 yıl sürecek FETRET DEVRİ'NE girdi.
- Timur, Anadolu Türk Beyliklerini yeniden kurdu. Böylece Anadolu Türk Birliği bir kez daha bozuldu.
 - İstanbul'un fethi ve Bizans'ın yıkılması gecikti.
 - Balkanlardaki fetihler durdu.

NOT: Osmanlı devleti içeride taht kavgaları ile uğraşmasına, yıkılmanın eşiğinden dönmesine rağmen Balkanlarda fazla bir toprak kaybı yaşanmamıştır.

Bunun nedeni:

- Balkanlarda uygulanan Hoşgörü (İstimalet) politikası
- Balkanlarda uygulanan Yerleştirme (İskân) politikası
- Akıncı komutanların görevlerini yapması

KONU 6: FETRET DEVRİ VE I. MEHMET (ÇELEBİ) DÖNEMİ

FETRET DEVRİ (1402-1413):

- 1402 Ankara Savaşında Yıldırım Bayezit'in Timur'a yenilmesi ile başlayıp 1413'te I. Mehmet (ÇELEBİ)'in Osmanlı tahtına tek başına hâkim olması ile sonuçlanan 11 YILLIK KARDEŞLER ARASI TAHT KAVGALARI DÖNEMİDİR.
- Fetret Devrinde Osmanlı Devleti özellikle Anadolu Siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan büyük bir karışıklığın içine düşmüştür.
- Fetret devrinde Yıldırım Bayezit'in çocukları Süleyman Çelebi, İsa Çelebi, Musa Çelebi ve Mehmet Çelebi birbirleriyle taht mücadelesi yapmış, kardeşlerini yok eden Mehmet Çelebi Osmanlı tahtını ele geçirmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti Fetret devrinde yıkılmanın eşiğinden döndüğü için ve bu döneme I. Mehmet son verdiği için Osmanlı Devleti'nin İKİNCİ KURUCUSU olarak kabul edilir.

<https://tarihdersi.net/>

I. MEHMET (ÇELEBİ MEHMET) DÖNEMİ:

A. ANADOLU TÜRK BİRLİĞİNİ YENİDEN SAĞLAMAK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR:

- Ankara savaşından sonra bozulan Anadolu Türk birliğini yeniden kurmak isteyen Çelebi Mehmet

Bu amaçla:

- Aydınoğullarından ---- İzmir'i aldı.
- Karamanoğullarından --- Beyşehir, Akşehir, Seydişehir'i aldı.
- Saruhanoğullarına son verdi.
- Candaroğullarından ---- Samsun'u aldı.

B. ŞEYH BEDRETTİN İSYANI:

- Fetret Devrinin siyasi, sosyal ve ekonomik çalkantılarından yararlanan Şeyh Bedrettin Mülkiyette ortaklık, her konuda eşitlik, Bey kısmının fakir halktan hiçbir üstünlüğünün olmaması gibi Osmanlı Devlet anlayışına ve Sünni İslam geleneğine uymayan fikirler savunmuştur.
- Böylesi karışık bir dönemde pek çok taraftarda toplamıştır.
- Fetret devri bittikten sonra önce müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'i yok eden Çelebi Mehmet en sonundan Şeyh Bedrettin'i de yakalamış ve isyanı bastırmıştır.

DİKKAT: ŞEYH BEDRETTİN İSYANININ EN ÖNEMLİ YÖNÜ; OSMANLI TARİHİNDE ÇIKAN İLK DİNİ VE SOSYAL NİTELİKLİ İSYAN OLMASIDIR.

C. MUSTAFA ÇELEBİ İSYANI:

- Ankara Savaşından sonra Timur'un yanında götürdüğü Mustafa Çelebi onun ölümüyle Anadolu'ya dönmüş ve taht mücadelesine girişmiştir.
- Ancak bu mücadeleyi kaybederek Bizans'a sığınmıştır.

DİKKAT: MUSTAFA ÇELEBİ İSYANI SİYASİ NİTELİK TAŞIR.

D. BATI'DAKİ GELİŞMELER:

- Eflak ve Boğdan'da yeniden Osmanlı egemenliği kurulmuş,
- Venediklilerle yapılan deniz savaşı kaybedilmiştir.

NOT: BU SAVAŞ, OSMANLI TARİHİNDEKİ İLK DENİZ SAVAŞIDIR.

KONU 7: II. MURAT DÖNEMİ

A) İÇ İSYANLAR:

1. MUSTAFA ÇELEBİ İSYANI (DÜZMECE MUSTAFA İSYANI) : (II.Murat'ın Amcası)

- Çelebi Mehmet'e yenilerek Bizans'a sığınan Mustafa Çelebi, onun ölümünü fırsat bilen Bizans'ın serbest bırakması sonucu bu kez II. Murat'a karşı isyan etmiştir.
- Ancak yine başarısız olmuştur. Bu kez öldürülmüştür.

DİKKAT: II. MURAT BU İSYANDAKİ ROLÜNDEN DOLAYI BİZANS'A GÖZDAĞI VERMEK AMACIYLA İSTANBUL'U KUŞATMIŞTIR.

NOT: YILDIRIM BAYEZİT'TEN SONRA İSTANBUL'U KUŞATAN İKİNCİ OSMANLI PADİŞAHIDIR.

2. ŞEHZADE MUSTAFA İSYANI: (II. Murat'ın kardeşi):

- İstanbul kuşatması sırasında Bizans kışkırtması ile II. Murat'ın kardeşi şehzade Mustafa isyan etmiştir. Ve kısa sürede yakalanmıştır.

NOT: II. MURAT, ŞEHZADE MUSTAFA İSYAN ETTİĞİ İÇİN İSTANBUL KUŞATMASI KALDIRMAK ZORUNDA KALDI.

B. ANADOLU'DAKİ GELİŞMELER:

- II. Murat'ta Anadolu Türk birliğini yeniden sağlama yolunda çalışmalar yapmıştır.

Bunun için:

- Mentешеoğulları son verildi.
- Aydınoğullarına son verildi.
- Germiyanogulları VASIYET yoluyla Osmanlılara katıldı.

NOT: Vasiyet yoluyla Osmanlılara katılan tek Türk beyliği Germiyanogullarıdır.

C. BATI'DAKİ GELİŞMELER:

- II. Murat Venedik'e karşı başarılar kazanmış, Sırp'ları ve Macar'ları yenmiştir.
- Ancak bu sırada Balkanlarda Osmanlı Devleti'ne karşı oldukça güçlü bir ittifak kurulmuştur.

Başını Erdel Beyi Hünyadi Yanoş ve Macar Kralı Ladislas'ın çektiği bu ittifak 1440-1444 yılları arasında birkaç kez Osmanlı kuvvetlerini mağlup etmiştir.

NOT: Bu dönem kuruluşundan beri Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda yaşadığı en sıkıntılı dönemdir.

DİKKAT: Aynı zamanda Karamanoğullarının isyan etmesi üzerine II. Murat Haçlılarla Edirne-Segedin Antlaşmasını imzalamıştır. Antlaşmadan sonra tahtı 12 yaşındaki oğlu Mehmet'e bırakmıştır.

EDİRNE-SEGEDİN ANTLAŞMASI (1444):

- Sırp Krallığı yeniden kurulacak ve Osmanlı Devleti'ne vergi verecek
- Eflak Osmanlı Devleti'ne vergi vermek şartıyla Macaristan himayesine bırakılacak

NOT: Bu iki madde Osmanlı Devleti'nin taviz verdiği anlamına gelir.

- Tuna Nehri sınır olacak
- Antlaşma 10 yıl geçerli olacak
- Her iki taraf antlaşmaya uyacaklarına dair kutsal kitapları üzerine yemin edecek

ÖNEMİ:

- Osmanlı Devleti ile Haçlılar (Macarlar) arasında yapılan ilk antlaşmadır.

SONUÇ:

- Antlaşmanın 10 yıl süreceğine güvenen II. Murat tahtı kendi isteği ile oğlu Mehmet'e bırakmıştır.
- Ancak Osmanlı tahtına 12 yaşında bir çocuğun geçmesini fırsat bilen haçlılar antlaşmayı bozarak saldırıya geçmişlerdir.
- Bunun üzerine II. Murat tekrar tahta çıkmıştır.

NOT: II. Murat'ın tahta tekrar çıkması konusunda iki tür yaklaşım vardır.

Bunlardan birisi; Babasının veziri olan Çandarlı Halil Paşanın etkisiyle Osmanlı Tarihinin ilk Yeniçeri isyanı olan "BUÇUK TEPE" isyanı çıkar ve zor durumda kalan II. Mehmet tahtı babasına bırakır.

<https://tarihdersi.net/>

Diğeri ise; Haçlıların saldırıya geçtiğini haber alan II. Mehmet'in babasını o ünlü mektubuyla davet etmesidir. Mektupta "eğer siz padişahsanız geliniz ve ordunuzun başına geçiniz; eğer ben padişahsam emrediyorum geliniz ve ordumuzun başına geçiniz" diyerek babasını davet etmiştir.

VARNA SAVAŞI (1444):

- Osmanlı tahtına 12 yaşındaki bir çocuğun geçmesini fırsat bilen haçlılar antlaşmayı bozarak saldırıya geçtiler.
- Tahta yeniden çıkan II. Murat haçlıları Varna'da yendi.

SONUÇ: Böylece daha önce alınan yenilgilerin etkisi silindi.

II. KOSOVA SAVAŞI (1448):

- Varna yenilgisinin intikamını almak isteyen haçlılar bir kez daha saldırmış ve Çok büyük bir yenilgi almışlardır.

SONUÇ:

- Böylece haçlıların Türkleri balkanlardan atma ümidi kalmamıştır.
- Balkanların Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir.
- Balkanlardaki Osmanlı ilerleyişini durdurabilecek güçleri kalmamıştır.

- Haçlılar saldırıdan savunmaya çekilmiştir.

DİKKAT: II. Kosova savaşı, bu yönüyle Miryakefalon ve Sakarya savaşlarına benzetilir.

HAZIRLAYAN:

SERDAR BAYRAK

TARİH ÖĞRETMENİ

<https://tarihdersi.net/>

3. VE 4. ÜNİTE: OSMANLI KÜLTÜR VE UYGARLIĞI (KURULUŞ DÖNEMİ)

Sevgili öğrenciler, Değerli meslektaşlarım;

Osmanlı Devlet’inde kültür ve medeniyet konusunun işlenişi hususunda sitemiz ders kitabından biraz daha farklı bir yol izlemiştir. Ders kitabı, kültür ve medeniyet konularını diğer konuların aralarına parça parça koyduğu için konuların bütünlüğünü sağlamak konusunda sıkıntıya sebep olmaktadır. Bu yüzden biz kültür ve medeniyet konularını Kuruluş dönemi ve Yükselme dönemi şeklinde ikiye ayırarak işledik. Hem bir daha geri dönmek, hem de bütünlüğü sağlamak adına başlığını açtığımız bir konu ile ilgili bilinmesi gereken her şeyi ekledik. Örneğin Osmanlı Devletinde hükümdar konusu içinde veraset sisteminin başlangıcından sonuna kadar tüm düzenlemeleri bulabilirsiniz. Tabi ki bu yirmi yıllık tecrübe sonucunda bizim ders işleme yöntemimiz mutlaka beğenenler olacağı gibi eleştirenler de olacaktır. Ancak şunu belirtmekte fayda var. 10 sınıf konuları içinde 3-4. ÜNİTELER ve 6-7. ÜNİTELER bittiğinde Osmanlı kültür ve medeniyeti ile ilgili bir eksikimiz kalmayacaktır.

KONU 1: OSMANLI DEVLET’İNDE HÜKÜMDAR

OSMANLI DEVLET ANLAYIŞI:

Osmanlı Devleti bir Türk-İslam devletidir ve kendisinden önceki pek çok devletten etkilenmiştir.

Bu yüzden Osmanlı Devlet anlayışının;

- Orta Asya Türk Devletleri (İslamiyet öncesi Türk devlet geleneği)
- Türk-İslam Devletleri
- En çok Büyük Selçuklu devleti ve Anadolu Selçuklu Devleti
- Anadolu’daki ve Balkanlardaki devlet gelenekleri (Başta Bizans)

Etkilenerek ve bunların bir karşımı olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

OSMANLI DEVLETİNDE HÜKÜMDAR

- Osmanlı Devleti Mutlak Monarşi ile yönetilen bir devlettir.
- Osmanlılarda hükümdar ülkenin mutlak hâkimidir. Her konuda son sözü söyleme hakkına sahiptir. Sözü (Ferman) kanun hükmündedir.
- Ancak bu her istediğini yapabileceği anlamına gelmez. Devleti yönetirken Önce Şer’i hukuka (İslam hukuku) sonra da Örfi hukuka (Töre) uymak zorundadır.

HÜKÜMDARIN GÖREVLERİ

- Osmanlı hükümdarları Saltanatı lüks içinde rahat bir yaşam sürebilecekleri bir hak olarak değil; altından kalkılması zor bir görev olarak görmüşlerdir.
- Çünkü Eski Türk Devletlerinden beri hükmetme hakkının Tanrı tarafından halka refah ve huzur getirmek, ihtiyaçlarını karşılamak vazifesiyle verildiğine inanılırdı.

HÜKÜMDARLARIN KULLANDIKLARI UNVANLAR

- Osmanlı hükümdarları kuruluştan I. Murat devrine kadar GAZİ ve BEY unvanlarını kullanırken,
- I. Murat devrinden itibaren SULTAN, PADİŞAH, HAN gibi unvanlar kullanmaya başlamışlardır.

YORUM: Kuruluş dönemi hükümdarları Bey, Gazi gibi daha sade unvanlar kullanırken, devletin büyümesine bağlı olarak hükümdarların unvanlarının da daha gösterişli hale geldiğini görüyoruz.

NOT: I. Murat "sultan" unvanını kullanan ilk Osmanlı padişahıdır. Aynı dönem, Beylik kimliğinden, Devlet kimliğine geçilen dönemdir.

OSMANLI DEVLET'İNDE VERASET SİSTEMİ

- VERASET SİSTEMİ, TAHTA GEÇİŞ USULÜ DEMEKTİR.
- Osmanlı Devleti'nde tıpkı daha önceki Türk devletlerinde olduğu gibi hükümdarlığın kaynağı İLAHİ idi.
- Tanrı yeryüzünde kendisini temsil edip, insanları adaletle yönetmesi için bir temsilci seçmişti.
- Tanrı tarafından verildiğine inanılan bu yetkiye KUT adı verilirdi.
- Osmanlı Devletindeki Veraset sistemi I. Ahmet dönemine kadar düzensizdir.

Osmanlı Devleti;

1. Kuruluşundan I. Murat devrine kadar beylik özelliğini devam ettirmiş ve eski Türk Veraset anlayışı sürmüştür. Buna göre "Ülke HANEDAN üyelerinin ortak malı kabul edilir" ve hanedandan olan herkesin tahta çıkmaya hakkı vardır.

SONUÇ:

- Bu Durum Veraset sisteminin düzensiz olması anlamına gelir.
- Bu uygulama taht kavgalarına sebep olur.

DİKKAT: Bu uygulama pek çok Türk devletinin yıkılma sebebidir. Osmanlı Padişahları buna izin vermemek için erken dönemlerden itibaren tedbirler almıştır. Osmanlı Devleti katı Merkezîyetçi bir devlettir. (daha doğrusu giderek daha merkezîyetçi bir kimliğe bürünmüştür.) Merkezi otoriteye zarar verecek her şeyi devlet için tehlikeli görmüş ve bunlara karşı tedbirler almıştır.

2. I. Murat, Veraset sisteminde ilk düzenlemeyi yapmıştır. Yapılan düzenleme ile "Ülke hanedan üyelerini değil, padişahın ve çocuklarının malıdır." anlayışı gelmiştir. Tahta çıkma hakkı yalnızca padişahın çocuklarına aittir.

SONUÇ:

- Bu değişiklik ile taht kavgaları bitmez ama azalır.
- Bu değişiklik ile Veraset sistemi düzenli hale gelmez. Düzenli olabilmesi için Hükümdardan sonra yerine kimin geçeceği belli olmalıdır.

3. (YÜKSELME DÖNEMİ) Fatih Sultan Mehmet, I. Murat'ın yaptığı düzenlemeyi biraz daha netleştirmiştir. Hazırladığı "Kanunname-i Ali Osman" da, padişah olan kardeşin diğer kardeşlerini

öldürebileceğini kanunlaştırdı. "Devletin Bekası ve Nizam-ı Âlem için kardeş katli vaciptir." Böylece "Ülke sadece Padişahın malıdır." anlayışı gelmiştir.

SONUÇ:

- Bu değişiklikle taht kavgaları bitmez ama azalır.
- Bu değişiklik ile Veraset sistemi düzenli hale gelmez.
- Hükümdarın otoritesi dolayısıyla merkezi otorite artar.

4. (DURAKLAMA DÖNEMİ) Osmanlı Veraset sistemindeki son değişiklik I. Ahmet döneminde yapılmıştır. Eski uygulamanın yerine "EKBER VE ERŞAT" usulü getirilmiştir. Buna göre Osmanlı Hanedan'ının en büyük ve akli başında üyesi padişah olacaktır.

SONUÇ:

- Bu değişiklik ile taht kavgaları sona erer.
- Veraset sistemi düzenli hale gelir.
- Kardeş katli sona erer.
- Ancak bu değişiklik ile uygulanmaya başlayan "Kafes Usulü" çok daha büyük sorunlar yaratır.

DİKKAT: Ekber ve Erşat usulü ile birlikte Şehzadelerin "Sancağa çıkma" usulü kaldırılmış, yerine "Kafes Usulü" uygulanmaya başlamıştır."

ŞEHZADELERİN YETİŞTİRİLMESİ

ŞEHZADE: Padişahın çocuğu ya da ileride tahta çıkmaya hakkı olan hanedan üyesi çocuklar

SANCAĞA ÇIKMA:

- Şehzadeler belirli bir yaşa geldiklerinde devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları için Sancaklara yönetici olarak gönderilirler. Bu olaya sancağa çıkma adı verilir.
- Sancağa çıkan şehzadenin yanına ona devlet yönetimini ve askerliği öğretecek LALA denilen tecrübeli devlet adamları verilir.

DİKKAT: Şehzadeler sancağa gönderilse bile Osmanlı Devleti şehzadelerin bu toprakları kendi malları olarak görmelerine, dolayısıyla federatif bir yönetim oluşmasına hiçbir zaman izin vermez. (DİĞER TÜRK DEVLETLERİNDEN FARKI)

KAFES USULÜ:

- Ahmet döneminde getirilen Ekber ve Erşat usulünün mecburu bir sonucu olarak sancağa çıkma terk edildi ve kafes usulüne geçildi.
- Kafes usulüne göre şehzadeler Sarayda bir çeşit kafes hayatı yaşayarak tahta çıkacakları günü bekleyeceklerdir.
- Bu sırada eğitimlerini alarak tahta hazırlanacaklar (tabi sıra gelirse)
- Böylece Kardeş katli sona erdi.

Ancak kafes usulünün pek çok olumsuz etkisi oldu:

- Şehzadelerin devlet yönetimi için yeterince tecrübe kazanamamaları
- Şehzadeler devlet yönetmeyi öğrenemedikleri gibi, ülkesinin insanını, dostunu, düşmanını kısacası dünyayı tanıyamamışlardır.
- Yukarıdakilerden dolayı padişah olduklarında devlet yönetimine ilgisiz kalmışlardır. Daha çok devlet adamlarına bırakmışlardır.

- Böylece yönetimde çıkar grupları etkili olmaya başlamıştır. Padişahlar çoğunlukla yanlış yönlendirilmişlerdir.
- Saray kadınlarının (Harem) devlet işlerine etkisinin artması
- Bazı şehzadelerin akıl ve ruh sağlığının bozulması.

Konu 2: Kapıkulları (Pençik ve Devşirme Sistemi)

KAPIKULU:

- Bu kavram Osmanlı Devletinde Pençik veya Devşirme sistemi ile seçilen, yetiştirilen asker ve yöneticileri karşılayan en kapsamlı kavramdır.
- Sadece sarayın kapısını koruyanlar için kullanılmaz. Kapı kelimesinden kast edilen Devlet kapısı, Padişahın kapısıdır. İşte bu insanlar bu kapının kuludur.
- Kapıkulu Türk değildir. Ama Müslüman olmuştur.
- " Kul kökenli devlet adamı" ya da "kul kökenli Asker" örneğin Yeniçeri bunlardan biridir.

PENÇİK SİSTEMİ:

- Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye geçmesinden sonra fetihlerin artması ile birlikte askere olan ihtiyaç ta arttı.
- Bunun için I. Murat devrinde PENÇİK KANUNU çıkarılarak YENİÇERİ OCAĞI kuruldu.
- Pençik kanununa göre savaşta askerin elde ettiği Ganimetin 1/5'i devletin hakkı idi. Ve bu hak savaş esirleri içinde geçerliydi. Devlet böylece savaş esirlerinden yararlanma yoluna gitti.
- Pençik ilk uygulanmaya başladığında esir gençler kısa bir eğitimin ardından Yeniçeri Ocağına alındı.
- Ancak bunun sakıncaları görülünce esir gençlerin önce Müslüman-Türk bir ailenin yanına verilerek Müslümanlaştırılması, Türk adet ve geleneklerinin öğretilmesi yoluna gidildi.

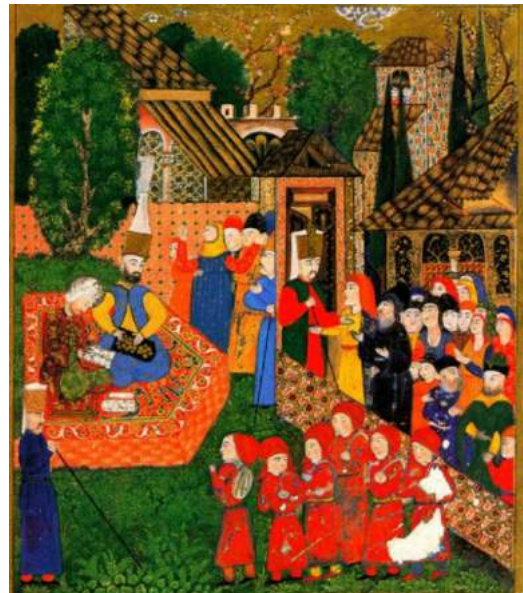
DİKKAT: Bu uygulama Türk-İslam Devletlerinde (Büyük Selçuklu Devleti, Gazneliler, Eyyubiler, Memlükler) GULAM SİSTEMİ adıyla uygulanmıştır.

DEVŞİRME SİSTEMİ:

- Özellikle Fetret devrinde fetihlerin durması nedeniyle esir alınamaması ve artan asker ihtiyacı
- Pençik sistemi yerine daha kapsamlı bir sistem olan DEVŞİRME SİSTEMİNE geçilmesine sebep oldu.

Devşirme kanununa göre:

- Devlet ihtiyaç olduğunda topraklarında yaşayan Hıristiyan ailelerin 40 haneden 1 çocuk olmak üzere sağlıklı erkek çocuklarından birini alır.
- Devşirme her zaman ve ülkedeki tüm Hıristiyan ailelerden yapılmaz. İhtiyaç durumunda 3-5 yılda bir ve seçilen belirli bir yöreden yapılır.
- 8-18 yaş arası sağlıklı erkek çocuklar devşirilir.
- Devşirme yapılırken öncelik gönüllü olanlara verilmiştir.

- Eğer ailenin tek erkek çocuğu varsa ona dokunulmamıştır.
- Devşirilen çocuk önce Müslüman-Türk bir ailenin yanına verilerek Müslüman olması, Türk geleneklerini öğrenmesi sağlanır.
- Ardından ACEMİ OĞLANLAR OCAĞINA alınarak eğitilir.
- Eğitimin sonunda çocuğun ilgi ve kabiliyetine göre Yeniçeri ocağı, topçu ocağı vb. askeri ocaklara ya da Saray okullarına alınır.

KONU 3: TIMAR SİSTEMİ

<https://tarihdersi.net/>

Timar sistemi Osmanlı Devlet yönetiminin en önemli ayaklarından birisidir. Rahatlıkla diyebiliriz ki Osmanlı Devleti'ni çağdaşı devletlere göre ileriye götüren temel etkenlerden birisidir.

Bu sistemi iyi anlayan birisi

- Osmanlı Askeri yapısı
- Osmanlı Ekonomik yapısı
- Osmanlı Toprak yapısının da **büyük kısmını anlamış olur.**

TIMAR SİSTEMİ:

- Osmanlı Devlet'inde savaşta yararlılık göstermiş askerlere ve bir kısım memurlara devletin kasasından doğrudan maaş vermek yerine geliri daha önceden belirlenmiş bir toprak parçasının (DİRLİK) vergi toplama hakkının verilmesidir.

NOT: Görev karşılığı vergi toplama hakkı verilen toprağa DİRLİK adı verilir.

Dirlik sahibi topladığı verginin bir kısmını kendi maaşı (KILIÇ HAKKI) olarak alırken geri kalan kısmıyla devletin önceden belirlediği sayıda atlı asker (CEBELÜ) yetiştirir.

NOT: "Cebe" zırh demektir. "Cebelü" ise zırhlı asker anlamına gelir. Timar sisteminde yetiştirilen tam donanımlı, savaşa hazır, atlı asker demektir.

Timarlı Sipahi (Temsili)

TIMAR SİSTEMİ TOPRAĞIN İYİ DEĞERLENDİRİLMESİ ESASI ÜZERİNE KURULMUŞ BİR SİSTEMDİR.

BU SİSTEMDE TOPRAĞIN;

- MÜLKİYETİ, DEVLETE
- KULLANIM HAKKI KÖYLÜYE
- VERGİSİNİ TOPLAMA HAKKI, TIMARLI SİPAHİYE aittir.

DİKKAT:

Timar sisteminde toprak devletin malıdır. Dolayısıyla ne toprağı kullanan köylü, ne de vergisini toplayan Timarlı sipahi toprağı satamaz ya da miras bırakamaz.

Ancak; kanunlarla belirlenmiş görevlerini yaparlarsa, aynı şartlarla çocukları da bu haklardan yararlanırlar.

TIMARLI SİPAHİNİN KÖYLÜYE KARŞI GÖREVLERİ:

- Timarlı Sipahi, köylünün güvenliğini sağlamak zorundadır.
- Köylünün ihtiyacı olan tarım aleti, tohum vb. konularda köylüye yardımcı olmak zorundadır.
- Köylüden vergiyi toplarken ona kolaylık sağlamalıdır.

KÖYLÜNÜN TİMARLI SİPAHİYE KARŞI GÖREVLERİ:

- Köylü vermesi gereken vergiyi vermezse
- Toprağı üç yıl üst üste ekmezse toprak elinden alınabilir.

NOT: Toprağı iki yıl üst üste ekmezse ÇİFTBOZAN akçesi ile cezalandırılır. Üç yıl üst üste ekmezse toprak elinden alınır.

NOT: Tımar sisteminde köylüye ekip biçmesi için

verilen toprağa ÇİFT adı verilmiştir. Bir çiftçi ailesinin geçimini sağlayabilecek büyüklükte toprak demektir. bu büyüklüğü de bir çift öküzle ekilip dikilebilecek büyüklükte toprak olarak hesaplanmıştır. Köylüye Çift, yarım çift büyüklükte toprak verilmiştir. Bu yüzden sisteminin adını ÇİFT-HANE SİSTEMİ olarak da kabul edilmektedir.

TİMAR SİSTEMİNDE DİRLİKLER GELİRLERİNE GÖRE 3'E AYRILMIŞTIR.

TİMAR:

- Yıllık geliri 3000 akçe ile 20000 akçe arası olan dirlikleridir.
- Savaşta yararlılık gösteren askerlere verilir.
- Tımarlı sipahi topladığı vergilerin ilk 3000 akçesini "KILIÇ HAKKI" olarak alır.
- Geri kalan her 3000 akçe için bir CEBELÜ yetiştirir.

ZEAMET:

- Yıllık geliri 20000 akçe ile 100000 akçe arası olan dirliklerdir.
- Savaşta yararlılık gösteren Tımarlı Sipahilere ve Orta dereceli devlet memurlarına verilir.
- Zeamet sahibi topladığı verginin ilk 20000 akçesini kendi maaşı olarak alır.
- Geri kalan her 5000 akçe için bir CEBELÜ yetiştirir.

HAS:

- Yıllık geliri 100000 akçeden fazla olan dirliklerdir.
- Padişaha, hanedan üyelerine ve Beylerbeyi, Vezir, Sadrazam gibi yüksek dereceli devlet memurlarına verilir.
- Has sahibi her 5000 akçe için bir CEBELÜ yetiştirir.

TİMAR SİSTEMİNİN YARARLARI:

- Devletin kasasından hiç para çıkmadan tam donanımlı, tamamı atlı, savaşa hazır bir ordu kurulur. Devletin kasasından para çıkmadan bazı memurların maaşı ödenmiş olur.

DİKKAT: TİMAR SİSTEMİNİN MASRAFLARI AZALTTIĞI İÇİN EKONOMİYE FAYDASI VARDIR. ANCAK KESİNLİKLE BU SİSTEMDE **DEVLET HAZİNESİNE PARA GİRMEZ.**

- Tımarlı Sipahi aynı zamanda JANDARMA görevi üstlendiği için devletin merkezi otoritesi ülkenin pek çok yerine ulaşmıştır.
- Devlet vergi toplama külfetinden kurtulur.
- Ülke topraklarının en iyi şekilde değerlendirilmesi sağlanır.
- Toprak, boş bırakan köylünün elinden alınıp başkasına verildiği için üretimde devamlılık sağlanır.
- Topraklardan maksimum verim elde edilir.
- Toprağın mülkiyeti devlete ait olduğu için devlet otoritesine zarar verecek büyük toprak sahiplerinin ortaya çıkması önlenmiştir.
- Göçebe oğuzların yerleşik yaşama geçmesini sağlar.

KONU 4: KURULUŞ DEVRİ OSMANLI ORDUSU

- OSMANLI KARA ORDUSUNU OLUŞTURAN İKİ ANA UNSUR OLAN KAPIKULLARI (EN KALABALIK OLANI **YENİÇERİLER**) İLE EYALET ASKERLERİ (EN KALABALIK OLANI **TIMARLI SİPAHİLER**) ARASINDAKİ FARKLARI ÖĞRENMEK PEK ÇOK SORUDA İŞİMİZE YARAYACAKTIR.

KAPIKULLARI (YENİÇERİLER)

- Tamamı devşirmedir.
- Devlet hazinesinden doğrudan maaş alırlar. (üç aydan üç aya alınan bu maaşa ULUFE denilir)
- Büyük çoğunluğu yayadır. (Yeniçerilerin tamamı yayadır.)
- Barış zamanında Başkentte toplu halde yaşarlar. Başkenti ve Sarayı korurlar.
- Bu sayede devlet yönetimine sürekli etki etmişlerdir.
- Savaş zamanında, Osmanlı ordusunun merkez kuvvetlerini oluştururlar.
- Yükselme döneminden itibaren (Fatih Sultan Mehmet dönemi), Tımarlı Sipahilere göre sayıları ve savaştaki önemleri artmıştır.

EYALET ASKERLERİ (TIMARLI SİPAHİLER)

<https://tarhdersi.net/>

- Tamamı Türk'tür.
- Maaşlarını kendilerine Dirlik olarak verilen topraklardan topladıkları vergilerle alırlar.
- Büyük çoğunluğu atlıdır. (Tımarlı Sipahilerin tamamı atlıdır.)
- Barış zamanında kendi dirliklerinde, dağınık halde yaşarlar. Kendi dirliklerini korurlar.
- Bu yüzden devlet yönetiminde herhangi bir etkileri olmamıştır.
- Savaş zamanında, Osmanlı ordusunun sağ ve sol kanatlarını oluştururlar.
- Yükselme döneminden itibaren (Fatih Sultan Mehmet dönemi), sayıları ve savaşlardaki önemi azalmıştır.

OSMANLI KARA ORDUSU

A. KAPIKULU PİYADELERİ

1. ACEMİ (OĞLANLAR) OCAĞI:

- Devşirme sistemi ile devşirilen çocuklar bir süre Türk ailelerin yanında kaldıktan sonra bu ocağa alınır.
- Burada askerlik mesleği öğretilir.
- Buradaki eğitimden sonra (KAPIYA ÇIKMA) diğer ocaklara ya da saray okullarına gönderilir.

2. YENİÇERİLER:

- Kapıkullarının en temel ve kalabalık grubudur.
- Profesyonel askerdirler.
- Askerlik dışında bir iş yapmaları veya evlenmeleri yasaktır.
- Özellikle yükselme döneminden itibaren sayıları ve önemleri giderek artmış, padişahın otoritesini ve devletin merkezi gücünü dayandırdığı grup olmuştur.

3. CEBECİLER:

- “CEBE” zırh, silah anlamına gelir.
- Bu sınıf diğer askerlerin ihtiyaç duyduğu silah, zırh vb. bakım ve onarımını yapar.

4. TOPÇULAR:

- Top dökmek,
- Top mermisi yapmak ve
- Bu topları savaşta kullanmak bu sınıfın görevidir.

B. KAPIKULU SÜVARİLERİ:

- Kapıkullarının atlı olan kısmıdır.
- Yeniçerilere göre daha üst rütbeli ve daha yüksek maaşlıdırlar.
- Örneğin bunlar Yeniçeriler gibi Kışlalarda kalmazlar.
- I. Murat zamanında İki grup olarak kurulmuşlardır. Yükselme döneminde bu sayı altıya kadar çıkmıştır.

SİPAHİ

SİLAHTAR

- Doğrudan Padişaha bağlı bu askerler onun Tuğ ve silahlarını taşır, savaşta padişahın yanında durup onu korurlardır.

C. EYALET ASKERLERİ

1. TIMARLI SİPAHİLER:

- Tımar sistemi içinde yetişen, tamamı atlı ve Türk olan askerlerdir.
- Tımarlı Sipahilerin yetiştirdiği askerlere CEBELÜ denir.

2. YAYALAR VE MÜSELLEMLER:

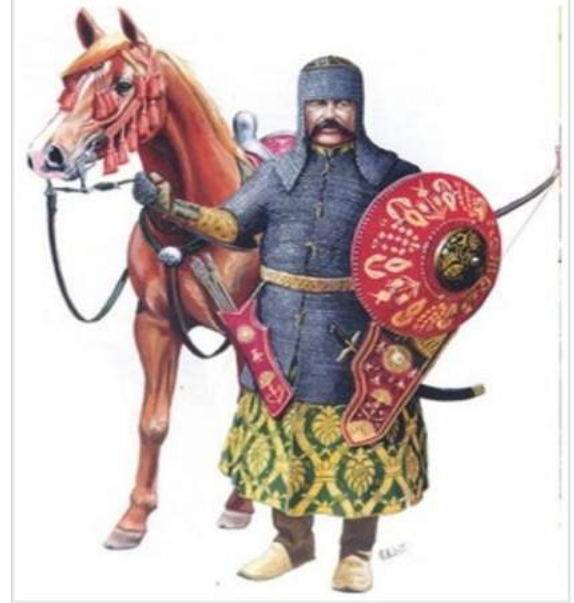
- İlk düzenli Osmanlı ordusudur.
- Yayalar-piyade, müsellemler-atlı demektir.
- Bunlara savaş zamanı günlük 2 akçe verilir.
- Diğer zamanlarda kendi topraklarında yaşar.

3. AZAPLAR:

- Azap bekâr anlamına gelir.
- Anadolu'dan toplanan, dinç ve bekâr Türk gençleridir.
- Ordunun hafif yaya askerleridir.
- Savaşta en önde olan gruplardan biridirler.

4. AKINCILAR:

- Sınır boylarının güvenliğini sağlamak.
- Ayrıca düşman ülkelerine akınlar düzenleyerek keşif, yıpratma seferleri yapmak.

Cebelü

KONU 5: OSMANLI EKONOMİK SİSTEMİ

OSMANLI EKONOMİSİNİN KAYNAKLARI

1. OSMANLI EKONOMİSİNİN İNSAN KAYNAĞI:

- Osmanlı Devleti'nde vergiye tabi nüfusa REAYA (yönetilenler) denir.
- Tüm ekonomilerde olduğu gibi Osmanlı ekonomisinin temeli de İnsandır.
- Osmanlı Devleti Diğer Türk devletleri ile kıyaslandığında oldukça katı merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.
- Buna rağmen II. Mahmut devrine kadar bir nüfus sayımı yapılmamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin nüfus yapısı hakkındaki oldukça ayrıntılı bilgileri TAPU-TAHRİR kayıtlarında bulmaktayız.

TAPU-TAHRİR DEFTERLERİ ele geçirilen bir yerin vergiye tabi nüfus, tarla, bağ, bahçe, otlak alanı, hayvan sayısı, han, hamam gibi tabiri caizse iğneden ipliğe her şeyin kaydının tutulduğu defterlerdir.

NOT: Tapu-Tahrir defterleri Osmanlı Tarihçiliği için çok önemli kaynaklardır.

NOT: Osmanlı Devleti bir yeri kılıçla ele geçirdiğinde fethedilmiş saymaz. ne zaman o yerin Tapu-Tahrir kayıtları çıkarılır. O zaman fethedilmiş sayar.

NOT: Tapu-Tahrir kayıtları Osmanlı Devlet idaresi açısından da son derece önemlidir. Tımar dağıtımını başta olmak üzere devlet toprak yönetimini bu kayıtlar sayesinde yapmıştır.

NOT: bu kayıtlar devletin MERKEZİYETÇİ yapısının temel dayanaklarından birisi olmuştur.

2. OSMANLI EKONOMİSİNİN TOPRAK KAYNAĞI:

- Osmanlı toplumu hiç tartışmasız bir TARIM toplumdur.
- Osmanlı Devleti'nin başarısının sırrı ise Orta Çağ boyunca toprağı elinde tutup iyi değerlendirmeyi bilmesindedir.

1. MİRİ ARAZİ:

- Mülkiyeti devlete ait olan arazilerdir.
- Bu topraklar alınıp-satılamaz,
- Miras bırakılamaz.
- Devredilemez.
- Bu toprağı ekip biçen çiftçi karşılığında vergisini verir.

Miri topraklar pek çok kısma ayrılır.

DİRLİK: Tımar sistemindeki topraklardır. Dirlikler gelirlerine göre 3'e ayrılır.

- TİMAR- ZEAMET- HAS

PAŞMAKLIK: Geliri Saray kadınlara ayrılan topraklardır. Padişah annesi, kardeşi, kızı, karısı vb.

OCAKLIK: Geliri Kale muhafızlarına ve Tersane giderlerine ayrılan topraklardır.

YURLUK: Geliri sınır boylarındaki askerlere verilen topraklardır.

MALİKÂNE: Devlete karşı yaptıkları önemli bir hizmet karşılığı devlet adamlarına mülk olarak verilen topraklardır.

MUKATAA: İLTİZAM sisteminde geliri kişilere açık artırma ile ihale edilen topraklardır. Bu toprakların kazancı doğrudan devlet hazinesine gider.

VAKIF: gelirleri hayır kurumlarının masrafları için şahıslar tarafından vakfedilmiş topraklardır.

2. MÜLK ARAZİ:

- Mülkiyeti şahıslara ait olan arazidir.
- Kişi kendi malı olan bu toprak üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahiptir.
- İstedığı gibi alıp-satabilir.
- Miras bırakabilir.
- Devredebilir.

Mülk topraklar iki kısma ayrılır.

ÖŞRİ ARAZİ: Mülkiyeti Müslüman çiftçiye ait olan mülk topraklardır. Kişi devlet sınırları içinde bu mülke sahip olabildiği için ÖŞÜR vergisi öder. Toprak ismini bu vergiden almıştır.

HARACİ ARAZİ: Mülkiyeti Gayrimüslim çiftçiye ait olan mülk topraklardır. Kişi devlet sınırları içinde bu mülke sahip olabildiği için HARAÇ vergisi öder. Toprak ismini bu vergiden almıştır.

DİKKAT: Osmanlı Devletinde toprakların büyük çoğunluğu miri arazidir. **Bu sayede;** Avrupa'daki feodalite benzeri büyük toprak sahipleri, Köle işçi sınıfı ortaya çıkmamıştır.

3. OSMANLI EKONOMİSİNİN KAYNAKLARI (ÜRETİM) <https://tarihdersi.net/>

A. TARIM:

- Osmanlı Devleti'nin en büyük gelir kaynağı TARIMDIR.
- Devlet tarımın düzenli olarak yapılabilmesini sağlamak için TIMAR sistemini uygulamıştır.

B. HAYVANCILIK:

- Osmanlı Devleti'nin tarımdan sonraki en önemli gelir kaynağı hayvancılıktır.
- Hayvancılık genelde KONAR-GÖÇER halk tarafından yapılmıştır.
- Hayvan üreticileri sahip oldukları hayvanların karşılığı olarak devlete ADET-İ AĞNAM (ağnam vergisi) öderlerdi.

C. TİCARET:

- Osmanlı Devleti'nin kurulduğu topraklar önemli ticaret yollarının geçiş güzergâhındadır.
- Ancak bu yollardaki tam kontrolü kuruluş dönemi boyunca sağlayamamıştır.
- Kuruluş döneminde İpek Yolu'nun Anadolu'dan geçen kolları üzerinde hâkimiyet kurulmuştur.
- Bu yollardan **İpek yolu** üzerinde tam hâkimiyet Fatih Sultan Mehmet döneminde İstanbul'un fethi ile sağlanmıştır.
- **Baharat yolu** üzerinde tam hâkimiyet ise Yavuz Sultan Selim döneminde Mısır'ın fethi ile sağlanmıştır.

DİKKAT: Osmanlı Devleti İpek ve Baharat yollarından gerektiği kadar faydalanamamıştır. Çünkü Bu yolları ele geçirdiği dönem, Avrupalıların Coğrafi Keşifler sayesinde bu yollara alternatif olan Hint Deniz yolunu keşfettikleri döneme denk gelmiştir.

Devlet, hem dış, hem de iç ticareti artıracak önlemler almıştır.

- Ticaret teşvik edilmiş, ticaret mallarından düşük vergi alınmıştır.
- Bu amaçla devlet tarafından çeşitli teşkilatlar kurulmuş ya da teşvik edilmiştir.

MENZİL TEŞKİLATI:

- Ticaret yolları üzerinde kurulan bu teşkilat yolcuların ve habercilerin konaklama, yemek gibi ihtiyaçlarını karşılamıştır.
- Menziller bir atın hiç durmadan gidebileceği mesafeye göre ayarlanmıştır.

DERBENTÇİLER:

- Ana yolların ve geçitlerin güvenliğinden sorumlu görevliler

KAPAN HANI:

- Şehirlere gelen mallardan sadece tek bir cinsin toptan satış yeridir.
- Bir malın fiyatında oluşabilecek dengesizliği önlemek için,
- Karaborsacılığa izin vermemek için şehre gelen mallar kapan hanlarında toplanmış ve herkese eşit fiyattan dağıtılmıştır. (NARH)
- Unkapanı, Yağkapanı vb.

DİKKAT: Yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı devletin, bir malın satış fiyatını belirlemesine **NARH** uygulaması denilir.

LONCA TEŞKİLATI:

- Osmanlı şehirlerinde esnaf ve zanaatkarların (bir malı hem üretip hem satanlar) bir araya gelerek oluşturdukları meslek örgütüdür.
- Şehirlerde her meslek grubu (HİRFET) kendi loncasına sahiptir.
- Lonca, devlet nezdinde yasallığı olan, devletin şehirlerdeki üretim, fiyat, kalite vb. kontrol etmesini sağlayan örgütlerdir.

LONCA'NIN GÖREVLERİ:

- Esnaf arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak
- İhtiyacı olan esnafa kredi vermek
- Üretimin şartlarını ve kalitesini belirlemek
- Malların satış fiyatını belirlemek (bunu yaparken hem üreticinin hem de tüketicinin hakları gözetilir.)
- Usta-çırak ilişkisi içinde mesleğe yeni eleman yetiştirmek
- Yetişen yeni elemanlara şehrin ihtiyacına göre dükkân açma hakkı vermek (GEDİK)

LONCA'NIN YAPISI:

- Lonca'da 6 kişiden oluşan ustalar kurulu vardır.
- Bunlardan **ŞEYH:** aralarından en yaşlısı ve loncanın başıdır.
- **KETHÜDA:** loncayı dışarıda temsil eder, devletle olan ilişkileri düzenler.
- **EHL-İ HİBRE:** mesleğin bilirkişileri

DİKKAT: Lonca teşkilatı hiç bir esnafın iflas etmesine, geçinemeyecek duruma düşmesine izin vermez. Ancak hiç bir esnafın da diğerlerinin zararına çok zenginleşerek devlet otoritesine rakip güçler haline gelmesine de izin vermez.

DİKKAT: Bu yüzden 18. yüzyılda Avrupa Sanayi inkılabını gerçekleştirirken Osmanlı ülkesinde bunun için gereken SERMAYE BİRİKİMİ sağlanamamıştır.

DİKKAT: Osmanlı'da genel olarak Tüccarlığı Gayrimüslim Tebaa, Esnafılığı Müslüman tebaa üstlenmiştir.

OSMANLI HAZINESİNİN BAŞLICA GELİR KAYNAKLARI

- Şer'i ve Örfi vergiler
- Gümrük gelirleri
- Ganimet (İslam hukukuna göre ganimetin 1/5'i devletin hakkıdır.)
- Maden, Orman ve Tuzla gelirleri
- Bağlı devletlerden alınan vergiler
- İltizam sistemi (Bu sistem devletin artan nakit para ihtiyacına bağlı olarak giderek yaygınlaşır.)

OSMANLI DEVLETİ'NDE UYGULANAN BAŞLICA VERGİLER

Osmanlı Devleti'nde uygulanan vergiler Şer'i ve Örfi olmak üzere iki bölüme ayrılabilir.

A) ŞER'İ VERGİLER:

- Kaynağı İslam dini olan vergilerdir.

1. ÖŞÜR:

- Müslüman çiftçiden alınan toprak ve ürün vergisidir.
- Çiftçinin ürettiği ürün üzerinden aynı (mal cinsinden) alınır.
- Kelime anlamı 10 da 1 demektir.

2. HARAÇ:

- Gayrimüslim çiftçiden alınan toprak ve ürün vergisidir.
- Çiftçinin ürettiği ürün üzerinden aynı (mal cinsinden) alınır.
- Oranı öşürden biraz daha fazladır. (7'de 1 gibi)

3. CİZYE: (Baş vergisi)

- Gayrimüslim erkeklerden askerlik çağı boyunca askeri gitmemelerinin karşılığı olarak alınan vergidir.
- Gayrimüslim kadın, çocuk ve yaşlıdan alınmaz.

B) ÖRFİ VERGİLER:

<https://tarihdersi.net/>

Kaynağı,

- Eski Türk töresi,
- Hükümdar iradesi ve
- Fethedilen bölgelerdeki eski uygulamalardır.

1. ÇİFT RESMİ:

- Devlete ait toprağı ekip biçen köylüden alınan vergilerin genel adıdır.

a. Resm-i Bennak:

- Devlete ait toprağı ekip biçen Müslüman ve evli köylüden alınan çift resmidir.

b. Resm-i Mücerret:

- Devlete ait toprağı ekip biçen Müslüman ve bekar köylüden alınan çift resmidir.

c. Resm-i İспенç:

- Devlete ait toprağı ekip biçen gayrimüslim köylüden alınan çift resmidir.

d. Çiftbozan akçesi:

- Toprağı 2 yıl üst üste ekmeyerek çiftini bozan köylüden alınan vergidir.

2. ADET-İ AĞNAM:

- Hayvan üreticilerinden sahip oldukları hayvan sayısına göre alınan vergidir.

3. BAC-I PAZAR:

- Pazarlarda malını satan kişilerden alınan vergidir.

4. NİYABET RÜSÜMU:

- Yöneticilerin yaptıkları resmi iş karşılığı aldıkları vergidir.

5. BAD-I HAVA (CERİME):

- Suçlulardan alınan vergidir.

6. AVARIZ AKÇESİ:

- Olağanüstü hal vergisidir. Acil durumlarda devletin nakit ihtiyacını karşılamak için alınabilen bir vergidir.

DİKKAT: Avarız akçesinin diğer vergilerden en önemli farklı sürekli bir vergi olmamasıdır.

DİKKAT: Osmanlı'da BAC, RESM, RÜSUM hatta yerine göre ADET kelimeleri vergi anlamına gelebilir.

HAZIRLAYAN:

SERDAR BAYRAK

TARİH ÖĞRETMENİ

<https://tarihdersi.net/>

5. ÜNİTE: DÜNYA GÜCÜ OSMANLI DEVLETİ

DÜNYA GÜCÜ OSMANLI DEVLETİ (1453- 1600) (YÜKSELME DÖNEMİ)

Yükselme döneminin 1453 İSTANBUL'UN FETHİ ile başlayıp 1579 SOKULLU MEHMET PAŞA'NIN ÖLÜMÜYLE sona erdiği kabul edilir.

YÜKSELME DÖNEMİ PADİŞAHLARI:

- FATİH SULTAN MEHMET (II. MEHMET)
- II. BAYEZİD
- YAVUZ SULTAN SELİM (I. SELİM)
- KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN
- II. SELİM (SARI SELİM) (SOKULLU MEHMET PAŞA)
- III. MURAT (SOKULLU MEHMET PAŞA)

KONU 1: FATİH SULTAN MEHMET DÖNEMİ

FATİH SULTAN MEHMET (II. MEHMET)

- Fatih ikinci kez tahta çıktığında yapmayı planladığı her şeyin ön şartı olarak İstanbul'un fethini görmüş, bu yüzden hemen fethin hazırlıklarına girişmiştir.

İSTANBUL'UN FETHİ'NİN NEDENLERİ:

SİYASİ SEBEPLER

- Bizans'ın Osmanlı topraklarının ortasında yer alması ve Osmanlı topraklarını ikiye bölüyor olması.
- Bizans'ın sürekli Osmanlı şehzadelerini ve Anadolu Türk beyliklerini Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması
- Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi sonucu sürekli Haçlı seferlerine neden olması.

DİNİ SEBEPLER

- Peygamberimizin İstanbul'un fethi ile ilgili hadisi: " İstanbul elbet bir gün alınacaktır. Onu fethedecek komutan ne güzel komutandır, onu fethedecek asker ne güzel askerdir."

EKONOMİK NEDENLER

- İstanbul'un İpek yolunun geçiş güzergâhında olması ve doğu-Batı ticaretini kontrol etmesi

İSTANBUL'UN FETHİ İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR:

- Anadolu Hisarının tam karşısına RUMELİHİSARI (BOĞAZKESEN) yaptırıldı. Böylece İstanbul'un Karadeniz bağlantısı kesildi ve buradan gelecek yardımlar engellendi.
- Avrupa'dan yardım gelmemesi için Macaristan, Sırbistan, Eflak ve Venedik ile antlaşmalar yapıldı.
- Karamanoğullarının üzerine gidildi. Karamanoğullarının barış istemesi üzerine affedilerek antlaşma yapıldı.
- İstanbul'a denizden yardım gelmesini önlemek, İstanbul'u denizden de kuşatmak için 400 parçalık bir donanma yapıldı.
- Bu donanma Marmara denizindeki adaların fethi ile görevlendirildi.

- “**ŞAHİ**” adı verilen büyük kuşatma topları döküldü.
- Bizans imparatorunun akrabası olan Mora despotlarından yardım almaması için akıncı beyleri Mora’nın fethine gönderildi.
- Bizans’ın İstanbul çevresindeki **VİZE** ve **SİLİVRİ** kaleleri fethedildi.
- Tekerlekli kuşatma kuleleri yapıldı.
- Kuşatma sırasında aşırma gülleler atabilen **HUMBARA** bizzat Fatih Sultan Mehmet tarafından icat edildi.

NOT: Humbara bugünkü **HAVAN TOPU** olarak hala kullanılan önemli bir silahtır.

BİZANS’IN KUŞATMAYA KARŞI YAPTIĞI HAZIRLIKLAR:

- Papa’dan ve Avrupa’dan yardım istediler. Gelecek bu yardım karşılığında Ortodoks kilisesinin Katolik kilisesine bağlanması dahi kabul edildi.
- Osmanlı gemilerinin Haliç’e girmesini engellemek için Haliç’in ağzı büyük zincirlerle kapatıldı.
- Surlar onarıldı ve kuvvetlendirildi.
- Şehre 1 yıl yetecek yiyecek ve Su stoklandı.
- Bizans kuşatmada en çok Rum Ateşi denilen **GREJUVA**’YA güvenmiştir.

KUŞATMA VE FETİH

- Tüm bu hazırlıkların ardından Osmanlı ordusu 6 Nisan 1453'te İstanbul'u kuşattı.
- 18 Nisana kadar toplarla surlar yıkılmaya çalışıldı. Ancak Savunmacılar kuvvetlerinin büyük kısmını kara surlarına yığdığı için istenilen sonuç elde edilemedi.
- Fatih, kuşatmanın başarılı olabilmesi için denizden de saldırmak gerektiğini, bunun içinde Haliç'e girilmesi gerektiğini biliyordu.
- Bir kaç kez Osmanlı donanması Haliç'in önündeki zinciri kesmeyi denediysede başarılı olamadı.

- Bu sırada İstanbul'un yardımına gelen Dört Ceneviz gemisinin Osmanlı donanmasını aşarak Haliç'e girmeyi başararak genç Padişahı çok kızdırmış, askerlerin moralini bozmuştur. (Rivayete göre öfkeden deliye dönen padişah atını denize sürerek "Bre nasıl yenilirsiniz" diye haykırmıştır.)

<https://tarihdersi.net/>

- Fatih tüm ümitlerin söndüğü bir anda dünya tarihine geçecek bir karar verir. Kasımpaşa sırtlarından açılacak bir yolla gemiler karadan Haliç'e indirilir.
- 23 Nisan sabahı Haliç'te Osmanlı gemilerini gören Bizans savunması büyük bir çöküntü yaşar.
- Nihayetinde 54 gün süren kuşatma büyük fedakârlıklarla 29 Mayıs 1453'te başarıyla sonuçlanır. İstanbul Fethedilmiştir.

İSTANBUL'UN FETHİNİN TÜRK TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI:

- Osmanlı Devleti'nde Kuruluş devri bitti, YÜKSELME dönemi başladı.
- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'deki toprakları birleşti. Yani toprak bütünlüğü sağlandı.
- İpek yolu ve Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan ticaret yolunun kontrolü Osmanlı Devleti'ne geçti.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin 3. ve son başkenti oldu.
- Osmanlı Devleti ve Fatih Sultan Mehmet Türk-İslam dünyasında büyük bir saygınlığa kavuştu.
- II. Mehmet, FATİH unvanını aldı.

DİKKAT: Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethi ile elde ettiği sınırsız otorite sayesinde Osmanlı Devletini bir CİHAN Devleti (Cihanşümül) haline getirecek pek çok önemli adım atmıştır.

İSTANBUL'UN FETHİNİN DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI:

- Ateşli silahların surlar üzerindeki etkisi anlaşıldı ve ne kadar sağlam olursa olsun her surun yıkılabileceği ispatlandı. BU FEODALİTENİN GİDEREK ZAYIFLAMASINA ve Merkezi Krallıkların giderek güçlenmesine sebep oldu.
- Ticaret yollarının Türklerin eline geçmesi (Baharat yolu da Memlûklerin elinde) Avrupalıları yeni yollar aramaya itti. Bu arayış COĞRAFİ KEŞİFLERİ ortaya çıkardı.
- İstanbul'dan kaçan Bizanslı bilim adamları İtalya'ya giderek burada RÖNESANS'IN doğmasına ortam hazırladılar.
- 1000 yıllık ömrüyle tarihin en uzun süren devletlerinden biri olan Bizans (Doğu Roma) devleti yıkıldı.
- Orta Çağ bitti, YENİÇAĞ başladı.

ORTODOKS KİLİSESİNİN DURUMU:

- İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesi Hıristiyanlığın iki mezhebinden birisinin merkeziydi. Fatih, İstanbul'un fethinden sonra Patrikhanenin İstanbul da kalmasına izin verdi.

BÖYLECE:

- Osmanlı Devleti Ortodoks Mezhebinin koruyucusu haline geldi.
- Osmanlı Devleti bu sayede topraklarında yaşayan Hıristiyanları kontrol altında tutabilecekti.
- Hıristiyanların birliği, dolayısıyla Haçlı zihniyetini parçalamak istemiştir.

FATİH (II. MEHMET) DÖNEMİ DİĞER FETİHLER

DİKKAT: Fatih İstanbul'un fethi ile elde ettiği sınırsız otorite sayesinde;

- Daha önce oluşan olumsuz düşünceleri (ilk taht tecrübesi) silmiş,
- Çandarlı Halil Paşa başta olmak üzere iktidarını gölgeleyen kişileri yok etmiş,
- Başta Yeniçeriler olmak üzere tüm orduyu disiplin altına almış,
- Osmanlı devlet yönetiminde yaptığı bir dizi değişiklik ile iktidarını güçlendirmiş ve
- Devleti çok daha merkeziyetçi bir kimliğe büründürmüştür.

BÖYLECE:

- Kurmayı düşündüğü CİHAN DEVLETİ "CİHANŞÜMÜL DEVLET" için fetihlere girişmiştir.

1. BALKAN FETİHLERİ:

- Belgrat hariç tüm Sırbistan fethedildi.
- Eflak fethedildi.
- Bosna ve Hersek fethedildi.
- Boğdan fethedildi.
- Arnavutluk fethedildi

NOT: Balkan yerine batıdaki fetihler denilse idi **Mora** ve İtalya'nın **Otranto** fetihleri de bu başlığa eklenebilir.

2. BİZANS'I DİRİLTME UMUTLARININ YOK EDİLMESİ:

- Mora Fethedildi.
- Trabzon Rum İmparatorluğu yıkıldı. Ve Trabzon alındı.

NOT: Bizans İmparatoru ile akraba olan Trabzon Rum İmparatorluğu ve Mora despotları yok edilerek ileride hiç kimsenin Bizans'ı tekrar kurmaması sağlandı.

3. AKDENİZ HAKİMİYETİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Mora fethedildi.
- Zenta, Kefalonya, Ayamavra gibi Yunan adaları alındı.
- İtalya Seferi ile OTRANTO kalesi alındı.

NOT: Fatih Otranto'yu fethederek İtalya'ya ayak basmıştır. (ROMA KAYZERİ OLMA AMACINDADIR.) Ancak ondan sonra gelenler bu kalenin önemini anlayamamış ve kale tekrar kaybedilmiştir.

4. KARADENİZ HÂKİMİYETİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Cenevizlilerden, AMASRA alındı.
- İsfendiyoğullarından, SİNOP alındı.
- Trabzon Rum İmparatorluğu yıkıldı ve Trabzon alındı.

DİKKAT: Bu üç fetihle Karadeniz'in Anadolu sahilleri egemenlik altına alındı. (İstanbul'un fethini buna ekleyebiliriz)

- Cenevizlilerden, KIRIM alındı.

DİKKAT: Böylece Karadeniz bir Türk gölü haline geldi.

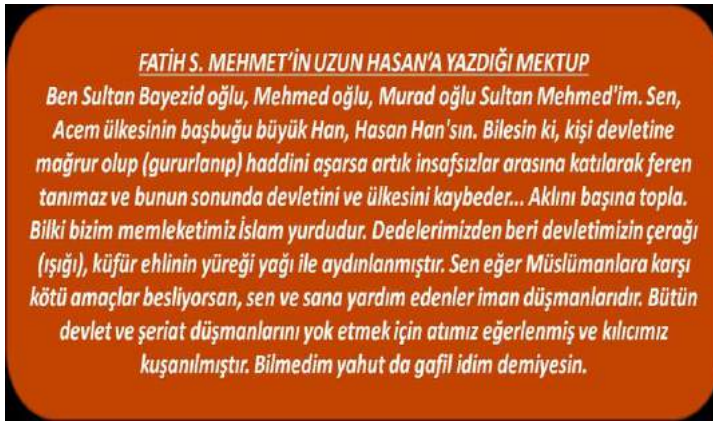
5. ANADOLU TÜRK SİYASİ BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Sinop alındı.
- Karamanoğullarından Niğde, Konya, Karaman alındı.
- AKKOYUNLULAR ile OTLUKBELİ savaşı yapıldı.

6. ANADOLU SİYASİ BİRLİĞİNİ SAĞLAMAK İÇİN YAPILAN FETİHLER:

- Amasra Fethedildi.
- Trabzon fethedildi
- Sinop alındı.
- Karamanoğullarından Niğde, Konya, Karaman alındı.
- AKKOYUNLULAR ile OTLUKBELİ savaşı yapıldı.

OTLUKBELİ SAVAŞI (1473) (FATİH / UZUN HASAN)

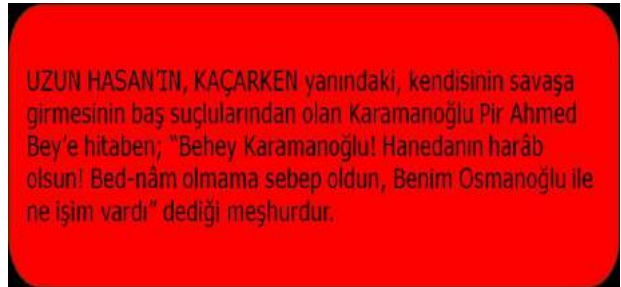

OTLUKBELİ SAVAŞININ NEDENLERİ:

- Her iki hükümdarın da Türk-İslam dünyasının lideri olmak istemesi.
- Uzun Hasan'ın Anadolu Türk Birliğini tehdit etmesi.
- Uzun Hasan'ın Osmanlı Devleti'nin düşmanı olan Venedik, Trabzon Rum İmparatorluğu, Karamanoğulları ile ittifak yapması.

OTLUKBELİ SAVAŞININ SONUÇLARI:

- Savaş Osmanlı Devleti'nin kesin galibiyeti ile sonuçlandı.
- Akkoyunlu devleti yıkılma sürecine girdi.
- Bu Devletin yerine İran'da daha tehlikeli bir devlet olan Şii SAFEVİ DEVLETİ kuruldu.
- Anadolu Türk Birliğinin kurulması için önemli bir adım atıldı.

7. OSMANLI-MEMLÜK İLİŞKİLERİ:

- Memlük devleti halifeyi koruması altında bulundurduğu için İslam dünyasının lideri durumundaydı
- Ancak İstanbul'un fethiyle Peygamber müjdesine ulaşan Fatih ve Osmanlı Devleti bu konuda Memlüklere rakip olmaya başladı.
- Bu dönemde yaşanan **HİCAZ SU YOLLARI MESELESİ** ilişkilerin daha da bozulmasına neden oldu.
- Buna karşılık fatih döneminde Memlüklerle herhangi bir savaş yapılmamıştır.

<https://tarihdersi.net/>

8. VENEDİKLİLER İLE SAVAŞ VE İLK İMTİYAZLAR

- Venedikliler ile 16 yıl süren savaşlarda Osmanlı Devleti Karada, Venedik ise Denizlerde üstünlük sağlamıştır.
- Sonuçta Venedikliler ile **1473 İSTANBUL ANT.** imzalandı.

Antlaşmaya göre:

- Venedik'te Osmanlı Devleti de savaşta aldıkları yerleri geri verecek
- Venedik Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı ve vergi verecek
- Osmanlı Devleti Venedik'e bazı ticari ayrıcalıklar verecek.

BU İMTİYAZLAR:

- Venedikli tüccarlar Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilecek.
- Venedik İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek. (BALYOS)
- Osmanlı ülkesinde Venedikli tüccarlar ile Osmanlı tüccarı arasındaki davalara Osmanlı makamları bakacak;
- Ancak Osmanlı ülkesine iki Venedikli tüccar arasındaki davalara Venedikliler bakacak.

VENEDİKLİLERE İMTİYAZ (KAPİTÜLASYON) VERİLME NEDENLERİ:

- Avrupa Hıristiyan birliğini parçalamak
- Akdeniz ticaretini canlandırmak.
- Doğudan gelen malları Venedikliler aracılığıyla Batı'ya satmak.

KONU 2: II. BAYEZİD DÖNEMİ

- II. BAYEZİD DEVRİ **YÜKSELME DÖNEMİ İÇİNDEKİ DURAKLAMA DÖNEMİ** OLARAK KABUL EDİLİR. BU DÖNEMDE FETİHLER DURMA NOKTASINA GELMİŞTİR.

BUNUN NEDENLERİ:

- Cem Sultan İsyanı
- Şahkulu ve Nur Halife İsyanları
- II. Bayezid'in kişiliği

CEM SULTAN İSYANI:

- Fatih döneminde sonu gelmez seferlerden, savaşlardan yorulan yeniçeriler, daha çok Fatih'e benzeyen Cem Sultan'ı değil de daha sakin karakterli olan Bayezit'i desteklediler.
- Ancak Cem Sultan bunu kabul etmedi ve ağabeyine karşı taht mücadelesine girdi.
- Bu mücadeleyi kaybedince Memlûklere sığındı.
- Tekrar Rumeli'ye geçip savaşmayı planlarken ST. JEAN ŞOVALYELERİ tarafından önce Fransa'ya sonra Papa'ya götürüldü.

- Cem Sultan'ı Osmanlı'ya karşı kullanmaya çalıştılar. Bunu başaramayınca da öldürdüler.

NOT 1: Cem Sultan İsyanı Osmanlı Devletinin bir iç sorunu iken DIŞ SORUN haline gelmiştir.

NOT 2: Cem Sultan'ın Avrupalıların elinde olması II. Bayezid'in Avrupa'ya yönelik herhangi bir fetih hareketinde bulunmasına engel olmuştur.

ŞAHKULU VE NUR HALİFE İSYANLARI:

- Akkoyunlu Devleti'nin yıkılması ile İran'da ŞAH İSMAİL tarafından Şii SAFEVİ DEVLETİ kuruldu.
- Safevi Devleti II. Bayezit'in izlediği pasif politikadan yararlanarak Anadolu'da yoğun şekilde Şii propagandası yapmaya başladı.
- Bu Şii faaliyetleri sonunda ŞAHKULU ve NUR HALİFE isyanları çıkmış, özellikle Şahkulu isyanı güçlkle bastırılabilmiştir.

DİKKAT:

- Anadolu'da tüm bunlar yaşanırken, Şii faaliyetleri ve isyanlar artarken Yavuz Sultan Selim Trabzon Sancakbeyidir.
- Babasının pasif politikasını eleştirerek ona karşı harekete geçer.
- Ayrıca tahta çıktığında önce doğu meseleleri ile ilgilenmesi de bu yüzdendir.

İSPANYA'YA YARDIM:

- İspanya'da Hıristiyanlar birleşerek yüzyıllardır burada yaşayan Müslüman ve Yahudileri (ENDÜLÜS EMEVİLERİ) katletmeye başlamıştır.
- Bunun üzerine yardıma giden Osmanlı denizcileri Müslümanları Afrika'ya, Yahudileri Anadolu'ya taşımışlardır.

NOT: Osmanlı devleti burada yaşananlara engel olamadığı gibi yeterince yardım da edememiştir. Bunun sebebi II. Bayezid'in izlediği pasif politika ve Cem Sultan'ın Avrupalıların elinde olmasıdır.

OSMANLI-MEMLÜK SAVAŞLARI:

- Fatih döneminde bozulan ilişkiler Özellikle Cem Sultan'a yardım ettikleri için savaşa dönüşmüş, 16 yıl süren savaşlarda iki tarafta bir sonuç alamamıştır.

NOT: Cem Sultan Olayı Osmanlı'nın bir iç sorunu iken bir DIŞ SORUN haline gelmiştir.

KONU 3: YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ

- Babasına karşı isyan ederek tahta çıkan ilk Osmanlı şehzadesidir.
- Babasına karşı iki kez savaşmış, her ikisinde de yenilmesine rağmen yeniçerilerin desteğini alarak tahta çıkmıştır.

DİKKAT: Fatih devrinde sonu gelmez seferlerden yorulan yeniçeriler bu yüzden Cem Sultan'ı desteklememişlerdi. II. Bayezid devrindeki pasif politikadan rahatsız olmuşlar, onları yeni fetihlere taşıyacağına inandıkları Şehzade Selim'i desteklemişlerdir.

Yavuz Sultan Selim

- 8 Yıllık hükümdarlığı boyunca sadece doğu ile uğraşan tek Osmanlı padişahıdır.
- Ayrıca tahtta kaldığı süre ile kıyaslanınca en çok toprak kazanan,
- Osmanlı Hazinesini en çok dolduran Osmanlı padişahıdır.

DİKKAT: Yavuz Sultan Selim Osmanlı Hazinesini ağzına kadar doldurmuştur. Neslinden gelenlere "Bundan böyle hazine benim mührüm ile açılıp, kapansın. Ta ki bir başkası hazineyi benden daha fazla doldurana kadar" diye vasiyet etmiştir. Osmanlı Devleti yıkılma kadar Hazine hep Yavuz'un mührü ile açılıp kapanmıştır.

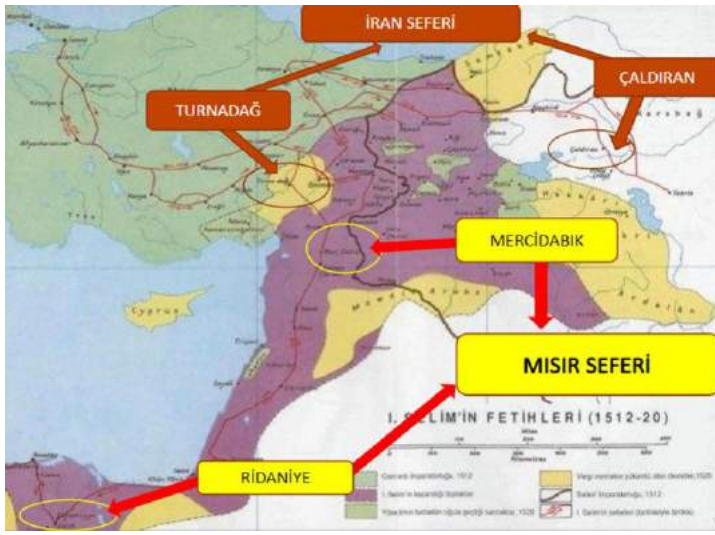
<https://tarihdersi.net/>

İRAN SEFERİ (ÇALDIRAN VE TURNADAĞ SAVAŞLARI)

İRAN SEFERİNİN SEBEPLERİ

- Yavuz Trabzon'da Sancak beyi iken Anadolu'daki Şii tehlikesinin ve Safevi Devleti'nin Osmanlı Devleti için ne kadar tehlikeli olduğunu görmüştür.
- Yavuz Osmanlı Devletini yıkabilecek bir tehlikenin (TİMUR BELASINDA olduğu gibi) ancak doğu'dan geleceğini düşünmüştür.
- Önce Doğu'da güvenliği sağlayıp sonra Batı'ya yönelmeyi düşünmüştür.
- Bu yüzden tahta çıkar çıkmaz İRAN SEFERİNE çıkmıştır.

İRAN SEFERİ (ÇALDIRAN SAVAŞI / TURNADAĞ SAVAŞI)

1. ÇALDIRAN SAVAŞI (1514)

NEDENLERİ:

- İki hükümdarın (Yavuz Sultan Selim- Şah İsmail) Türk-İslam dünyasının lideri olmak istemesi.
- Şah İsmail'in, Anadolu'da Şii propagandası yapması.
- Safevilerin Orta Asya'dan gelen Türklerin Anadolu'ya girmesini engellemesi. Bu yüzden İskân siyasetini olumsuz etkilemesi.
- Yavuz'un İpek Yolu'nun Van-Tebriz hattını ele geçirmek istemesi

SONUÇLARI:

- Savaş Osmanlı Devleti'nin galibiyeti ile sonuçlandı.
- Anadolu'daki Şii tehlikesi ortadan kalktı.
- Tebriz, Musul, Kerkük Osmanlı topraklarına katıldı.

2. TURNADAĞ SAVAŞI (1515):

- İran seferi dönüşünde DULKADİROĞULLARI Beyliği ile Turnadağ Savaşı yapıldı.
- Maraş, Elbistan dolayları alınarak bu beyliğe son verildi.

BÖYLECE:

- ANADOLU TÜRK BİRLİĞİ KESİN OLARAK SAĞLANDI.
- Dulkadiroğullarının alınması ile Osmanlı Devleti Memlûk Devleti ile komşu olmuş ve Osmanlı-Memlûk ilişkileri bozulmuştur.

MISIR SEFERİ (MERCİDABIK VE RİDANİYE SAVAŞLARI)

MISIR SEFERİ'NİN SEBEPLERİ:

- Abbasi halifesi Memlük himayesi altında olduğu için Memlük Devleti'nin İslam dünyasının lideri durumunda olması.
- Özellikle İstanbul'un fethinden itibaren iki devletin İslam liderliği konusunda rekabete girmesi.
- BAHARAT Yolu'nun Mısır'dan geçmesi ve Memlüklerin kontrolünde olması.
- Memlüklerin Osmanlı Devleti'nin düşmanları ile işbirliği yapması.
- Yavuz S. Selim'in Dulkadiroğulları beyliğine son vermesi.

YAVUZ SULTAN SELİM;

- 1515 MERCİDABIK
 - 1516 RİDANİYE
- SAVAŞLARINDA MEMLÜKLER DEVLETİNİ YIKMIŞ VE MISIR'I FETETMİŞTİR.**

MISIR SEFERİNİN SONUÇLARI:

- Memlük Devleti yıkıldı.
- Memlük Devleti'ne ait olan MISIR, SURİYE, FİLİSTİN, HİCAZ (KUTSAL TOPRAKLAR) Osmanlı topraklarına katıldı.
- HALİFELİK Osmanlı Devleti'ne geçti.

NOT 1: Osmanlı Devleti böylece TEOKRATİK devlet özelliği kazanmıştır.

NOT 2: Osmanlı Padişahları uzun süre (1774 Küçük Kaynarca Ant. Kadar) Halifeliğin siyasi gücünden yararlanma ihtiyacı hissetmemiştir.

NOT 3: Yavuz, Memlükler gibi Abbasi soyunu koruyarak Halifeliği devam ettirmemiştir. Bu unvanı kendisi kullanmıştır. Yani Halife unvanını kullanan ilk Osmanlı Padişahıdır.

- Kutsal Emanetler İstanbul'a getirilmiştir.
- İslam dünyasının lideri Osmanlı Devleti oldu.
- Baharat yolu Osmanlı kontrolüne geçti.

DİKKAT: Osmanlı Devleti Baharat Yolundan yeterince faydalanamamıştır. Çünkü Avrupalılar Hint Deniz Yolu'nu keşfetmiş ve Akdeniz ticaretinin önemi azalmıştır.

- Osmanlı Devleti Büyük bir zenginlik elde etti.
- Kuzey Afrika'daki ilk toprak (Mısır) fethedildi. Böylece ileride Kuzey Afrika'nın fethi için önemli bir üs elde edildi.
- Venedik Kıbrıs için Memlüklere ödediği vergiyi Osmanlı Devleti'ne ödemeye başladı.

<https://tarihdersi.net/>

KONU 4: KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ

MUHTEŞEM SÜLEYMAN / İÇ İSYANLAR

- Sultan Süleyman, Batıların verdiği isimle MUHTEŞEM SÜLEYMAN, doğu dünyasında ise KANUN YAPAN SÜLEYMAN.
- Onun 46 yıllık saltanatı Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemidir.

ÇÜNKÜ:

- Sultan Süleyman Yavuz Sultan Selim'in tek oğludur. Yani taht mücadelesi yapmak zorunda kalmamıştır.
- Babasından her alanda zirvede bir devlet devralmıştır.
- Tecrübeli devlet adamları,
- Düzenli ve çağın en modern silahlarını kullanan bir ordu,
- Ağzına kadar dolu bir hazine,
- Doğru'da rakibi olmayan, Türk-İslam dünyasının lideri durumunda olan bir devlet.

Kanuni Sultan Süleyman Tahta ilk çıktığında İÇ İSYANLAR ile uğraşmıştır.

BU İSYANLAR:

1. CANBERDİ GAZALİ İSYANI:

- Memluk komutanlarından olup, Yavuz'un Memluk seferinde Osmanlılara karşı savaşmış Memlükler yıkılınca Yavuz'un gözüne girmeyi başarmış ve Şam valiliğine tayin edilmişti. Yavuz'un ölümüyle, Memluk Devleti'ni yeniden kurmak için isyan etti. İsyân bastırıldı. (1521)

NOT: Bağımsız bir devlet kurmayı amaçladığı için siyasi nitelikli bir isyandır.

2. AHMET PAŞA İSYANI:

- Mısır'a vali olan Ahmet Paşa buradaki Memlük kalıntılarının da kıskırtması ile bağımsız olmak için isyan etti.
- Uzun uğraşlar sonunda isyan bastırıldı. (1524)

NOT: Bağımsız bir devlet kurmayı amaçladığı için siyasi nitelikli bir isyandır.

3. KALENDEROĞLU İSYANI:

Devletin göçebe yaşam süren Şii Türkmenleri denetlemek istemesi ve Bazı Sipahilerin Tımarlarının ellerinden alınması isyanın çıkış nedenidir. İsyân CELALİ AYAKLANMASI özelliği gösterir. 1527'de bastırılmıştır.

NOT: Sosyo-ekonomik nitelikli bir isyandır.

4. BABA ZÜNUN İSYANI:

Yozgat'ta ki Bozok Türkmenleri kendilerine belirlenen vergiyi ağır bularak isyan etmiştir. İsyanda Şii desteği de vardır. İsyân 1527'de bastırılmıştır.

NOT: Sosyo-ekonomik, hatta dini nitelikli bir isyandır.

<https://tarihdersi.net/>

KANUNİ DÖNEMİ BATIDA GELİŞMELER

DİKKAT: Kanuni Sultan Süleyman Dönemi, Osmanlı Devleti'nin gücünün zirvesine ulaştığı bir dönemdir. Ancak bu dönemde doğu'da Osmanlı İmparatorluğu yükselirken, Batı'da yani Avrupa'da başka bir güç yükselmektedir. **Kutsal Roma Germen İmparatorluğu** ve bu devletin kurucusu durumundaki **HABSBURG HANEDANI**, Kanuni'nin en büyük rakibi Kutsal Roma Germen İmparatoru **Şarlken**'dir. Avusturya Kralı Ferninand Şarlken'in kardeşidir. Bu aile Macaristan tahtında da hak iddia etmektedir.

1. OSMANLI-MACARİSTAN İLİŞKİLERİ:

A. BELGRAT'IN FETHİ:

- Macar Kralı Layoş, Kutsal Roma-Germen İmparatoru Şarlken'e güvenerek Osmanlı Devleti'ne düşmanca davranmış, elçisinin öldürmüştür.
- Bunun üzerine sefere çıkan kanuni BELGRAT'I fethetti. 1521

Böylece:

- Orta Avrupa'nın kapıları Türklere açıldı.
- Sırbistan'ın fethi tamamlandı.

B. MOHAÇ MEYDAN SAVAŞI (1526):

- Macaristan'ın Belgrat'ı geri almak için saldırması ve
- Şarlken'in eline esir düşen Fransa Kralının yardım istemesi üzerine Macaristan üzerine sefere çıkan Kanuni sadece 2 saat süren Mohaç meydan savaşı Macarları yenmiştir.

Böylece:

- Budin (Macar Başkenti) fethedildi. Ve Macaristan Osmanlı egemenliğine girdi.
- Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa egemenliği güçlendi.
- Osmanlı Devleti Avusturya ile komşu oldu ve çok uzun sürecek Osmanlı-Avusturya mücadelesi başladı.

NOT: Savaşın sadece 2 saat sürmesi Osmanlı Devleti'nin askeri açıdan Avrupa'dan ne kadar üstün olduğunu gösterir.

2. OSMANLI-AVUSTURYA İLİŞKİLERİ:

A. I. VIYANA KUŞATMASI (1529):

- Avusturya Kralı Ferdinand Macaristan Kralı ile akrabalığı (HABSBURG HANEDANI) dolayısıyla Macaristan üzerine hak iddia ediyordu.
- Ferdinand'ın, Budin'i alması üzerine sefere çıkan Kanuni Budin'i geri aldığı gibi, Ferdinand'ı savaşa zorlamak için Viyana'yı kuşattı.
- Ancak kuşatmaya hazırlıklı gelinmemesi ve kışın yaklaşması üzerine kuşatmayı kaldırarak geri döndü.

B. ALMANYA SEFERİ (1532) VE İSTANBUL ANTLAŞMASI (1533):

- Ferdinand'ın Budin'i kuşatması üzerine tekrar sefere çıkan Kanuni hem Ferdinand'ı hem de ağabeyi Şarlken'i (Kutsal Roma Germen İmparatoru / HABSBURG HANEDANI) savaşa zorlamak için Almanya içlerine kadar ilerledi.
- Ancak her ikisi de karşısına çıkmayınca geri döndü.
- Bu seferin dönüşünde Avusturya ile İSTANBUL ANTLAŞMASI (1533) yapıldı.

Antlaşmaya göre:

- Avusturya Macaristan işlerine karışmayacak
- Avusturya Arşidük'ü (Kralı) protokol bakımından Osmanlı Sadrazamına denk sayılacak

DİKKAT: Bu madde, Avusturya'nın Osmanlı üstünlüğünü kabul etmesi anlamına gelir.

C. ZİGETVAR SEFERİ (1566):

- İstanbul antlaşması da sorunu çözmemiş ve mücadele devam etmiştir.
- Avusturya'nın Erdel'e saldırması üzerine sefere çıkan kanuni Zigetvar kalesini kuşattı.
- Kuşatma sırasında vefat etti.

NOT: Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki mücadele 18. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.

3. OSMANLI- FRANSTZ İLİŞKİLERİ VE KAPİTÜLASYONLAR:

Kanuni Sultan Süleyman;

- Fransa'yı yanına çekerek Avrupa haçlı birliğinin oluşmasını engellemek,
- Akdeniz ticaretini canlandırmak,
- Doğu'dan gelen malları Fransızlar aracılığıyla Batı'ya satmak

Gibi amaçlarla Fransa'ya bazı Kapitülasyonlar (Ayrıcalık) vermiştir.

BUNLAR:

- Fransız tüccarlar Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabilecek ve başka ülke tüccarına göre daha az vergi ödeyecek.
- Türk tüccarlarda Fransa'da aynı haklardan yararlanacak.
- Bir Fransız tüccar ile bir Türk tüccar arasındaki anlaşmazlığa Türk makamları bakacak
- Osmanlı ülkesinde iki Fransız tüccar arasındaki anlaşmazlıklara Fransız hakim bakabilecek

YORUM: Bir devletin, başka bir devletin topraklarında mahkeme kurabilmesi egemenlik haklarından bir taviz olarak sayılabilir.

- Bu antlaşma iki ülke hükümdarı hayatta kaldığı sürece geçerli olacak.

NOT: Antlaşma bu haliyle devleti değil, yalnızca imzalayan kişileri bağlar durumdadır. Yani Kapitülasyonlar henüz sürekli değildir.

<https://tarhdersi.net/>

KANUNİ DÖNEMİ DOĞUDA GELİŞMELER

- Yavuz Sultan Selim döneminde İran'daki Şii Safevi Devleti'ne büyük bir darbe vurulmuştu.
- Şah İsmail'in ölümünden sonra yerine oğlu Şah Tahmasb geçti ve düşmanca siyaseti sürdürdü.
- Kanuni dönemde Osmanlı Devleti Batı'da Avusturya ile mücadele ederken; Doğu'da sürekli Safeviler ile mücadele etmiştir.
- Kanuni, İran üzerine 4 büyük sefer düzenlemiştir.
- Bu seferlerden en ünlüsü I. İran seferi olan IRAKEYN (iki Irak) seferidir.

Bu seferlerin sonunda;

- Bağdat, Karabağ, Revan, Nahçıvan ele geçirilmiş
- Safevilerin isteği üzerine AMASYA Antlaşması (1555) yapılmıştır.

Antlaşmaya göre:

- Karabağ, Nahçıvan, Revan, Bağdat Osmanlı Devleti'nde kalacak
- Antlaşma 25 yıl geçerli olacak

ANLAŞMANIN ÖNEMİ: Amasya antlaşması Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan ilk antlaşmadır.

KANUNİ DÖNEMİ DENİZLERDE GELİŞMELER

DİKKAT: Kanuni Sultan Süleyman devri Osmanlı denizciliğinin zirvesidir. Bunda Akdeniz'de korsanlık yapan Hızır reis Osmanlı hizmetine girmesinin etkisi büyüktür. Kanuni'nin daveti ile İstanbul'a gelen Hızır Reis, **BARBAROS HAYREDDİN PAŞA** adıyla Osmanlı donanmasının KAPTAN-I DERYA'SI olmuştur.

1. RODOS'UN FETHİ (1521):

- Rodos Akdeniz'de korsanlık yapan Saint Jean şövalyelerinin elinde idi.
- Rodos'un Fethi ile Suriye-Mısır deniz yolunun güvenliği sağlandı.

2. CEZAYİR'İN OSMANLI DEVLETİ'NE KATILMASI (1534):

- Akdeniz'de Hıristiyanlara karşı mücadele eden Hızır reis ve kardeşleri İlyas ve Oruç reisler Cezayir'i ele geçirmişlerdi.
- Kanuni'nin daveti ile Hızır Reis Osmanlı hizmetine girdi.
- Böylece Cezayir de Osmanlı toprağı haline geldi.

3. PREVEZE DENİZ ZAFERİ (1538):

- Hızır Reis (BARBOROS HAYREDDİN PAŞA) Osmanlı hizmetine girerek Kaptan-ı Derya olduktan sonra Akdeniz hâkimiyetini sağlamak için seferler yapmaya başladı. Venediklilere ait pek çok kaleyi fethetti.
- Bu faaliyetlerden rahatsız olan Avrupalı Devletler Roma-Germen İmp. Şarlken öncülüğünde birleşerek büyük bir haçlı donanması oluşturdular.
- **Bu ittifaka; Roma-Germen, Papa, İspanya, Portekiz, Venedik** katıldı.

- Donanmanın başına ünlü Cenevizli ANDREA DORİA getirildi.
- Haçlı donanmasının büyük sayı üstünlüğüne rağmen Kurt kapanı taktiğini kullanan BARBAROS HAYREDDİN PAŞA büyük ustalıkla savaşı kazandı.

ÖNEMİ:

- Preveze Deniz Zaferi denizlerde kazandığımız en büyük başarıdır.
- Bu zaferden sonra Venedik, Mora ve Dalmaçya kıyılarını Osmanlı Devletine bırakmıştır.
- Böylece Akdeniz'de üstünlük Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

4. TRABLUSGARP'IN FETHİ (1551):

- Rodos'un fethinden sonra Trablusgarp'a yerleşen Saint Jean şövalyelerinin elinden Trablusgarp da alındı.

5. CERBE DENİZ ZAFERİ (1560):

- Preveze yenilgisinin intikamını almak isteyen Haçlılar yeni bir donanma meydana getirdi.
- Osmanlı Donanması CERBE ADASINI kuşattığı sırada saldırdı.
- Buna rağmen savaş Osmanlı Devleti'nin galibiyeti ile sonuçlandı.

ÖNEMİ:

- Bu zafer Preveze'den sonra kazandığımız en büyük ikinci zaferdir.
- Bu zaferle Kuzey Afrika kıyılarındaki Osmanlı üstünlüğü kesinleşti.

6. MALTA KUŞATMASI (1565):

- Malta'ya yerleşen Saint Jean şövalyelerinin Akdeniz'de Müslüman gemilerine saldırması üzerine Malta kuşatılmıştır.
- Kuşatma sırasında TURGUT REİS şehit düşmüştür.
- Bunun üzerine kuşatma kaldırılmıştır.

7. SAKIZ ADASI'NIN FETHİ (1566):

- Anadolu'ya çok yakın olan bu ada Cenevizlilerin elinde idi ve bu ada için vergi veriyorlardı.
- Bu vergiyi kesince ada fethedildi.

ÖNEMİ: Böylece Batı Anadolu kıyılarının ve Boğazların güvenliği sağlanmıştır.

<https://tarihdersi.net/>

8. HİNT DENİZ SEFERLERİ:

- Coğrafi keşiflerin en önemlilerinden biri Hint Deniz yolunun keşfidir.
- Bu yolu keşfeden Portekizliler Hindistan'daki Müslümanlara zarar verince GÜCERAT hükümdarı Osmanlı Devletinden yardım istemiştir.

Hindistan'a 4 sefer yapılmıştır.

- MISIR VALİSİ SÜLEYMAN PAŞA,
- PİRİ REİS,
- MURAT REİS,
- SEYDİ ALİ REİS tarafından.

Seferler genel olarak BAŞARISIZ olmuştur. Yani Hint Okyanusundaki Portekiz egemenliği kırlanamamıştır.

BU BAŞARISIZLIĞIN NEDENLERİ

- Osmanlı Devleti'nin Hint Deniz Yolunun önemini kavrayamaması
- Seferlerin siyasi amaçlardan çok yardım amacıyla yapılması
- Osmanlı donanmasının okyanus koşullarına dayanıklı olmaması
- Hint Denizinin Osmanlı gemicileri tarafından tanınmaması
- Yardım isteyen Hint Müslümanlarının gereken desteği vermemesi

HİNT DENİZ SEFERLERİNİN SONUÇLARI

- Seferlerden istenilen sonuç alınamadı, Portekizliler Hint Okyanusu'ndan çıkarılamadı.
- Yemen, Aden ve bazı kaleler ile Habesistan'ın bir kısmı Osmanlı topraklarına katıldı.
- Arap Yarımadası tamamen Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girdi.
- Kızıldeniz ve Basra Körfezi, Osmanlı denetimine girdi.

KONU 5: SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ

(II. SELİM VE III. MURAT DÖNEMLERİ)

Sokullu Mehmet Paşa;

- Kanuni'nin son döneminde Sadrazam olmuş,
- Tüm II. Selim dönemi boyunca ve
- III. Murat döneminin ilk yıllarında bu görevi sürdürmüştür.
- Özellikle II. Selim'in devlet işleri ile ilgilenmemesi Sokullu Mehmet Paşa daha etkili bir hale getirmiş ve sayesinde devletin yükselişi devam etmiştir.

Sokullu Mehmet Paşa'nın, 1579 tarihinde ölümüyle Osmanlı Devleti'nde Yükselme döneminin bittiği, Duraklama döneminin başladığı kabul edilir.

ONUN SADRAZAMLIĞI DÖNEMİNE DENK GELEN ÖNEMLİ GELİŞMELER

1. KIBRIS'IN FETHİ (1571):

- Venediklilerin elinde bulunan Kıbrıs Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz egemenliğine gölge düşürüyordu.
- Ayrıca 3 taraftan Osmanlı topraklarının tehdit eder durumdaydı.
- Venedik'in Kıbrıs için ödediği vergiyi vermemesi üzerine Kıbrıs'ın fethine karar verildi.

KIBRIS'İN FETHİ İLE:

- Doğu Akdeniz'deki Osmanlı egemenliği kesinleşti.
- Baharat yolu güvenlik altına alındı.
- Anadolu'nun savunması için bir iç güvenlik hattı oluşturuldu.
- İNEBAHTI deniz bozgununa neden oldu.

2. İNEBAHTI DENİZ BOZGUNU:

- Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethi Avrupa'da büyük tepkiye neden oldu ve bir Haçlı donanması kuruldu.
- Osmanlı donanması İnebahtı denilen yerde büyük bir bozguna uğradı.

NOT:

- İnebahtı denizlerde uğradığımız dört büyük felaketten ilkidir.
 - Ayrıca Osmanlı, Avrupa ilişkileri açısından bir dönüm noktasıdır.
 - Avrupalıların gözündeki yenilmez Türk imajının yıkıldığı andır.
- Avrupalılar Türklerin de yenilebileceğini görmüştür. Bu yüzden İnebahtı Bozgunu Avrupalılar açısından son derece önemlidir.

DİKKAT: Bu iki gelişme tarihe Sokullu Mehmet paşa'nın Venedik elçisine yatığı benzetme ile geçmiştir. Sokullu Mehmet Paşa, Venedik elçisine hitaben: "**Siz bizim sakalımızı kestiniz. (İNEBAHTI), Biz ise sizin kolunuzu kestik (KIBRIS). Kesilen sakal daha gür bir şekilde tekrar çıkar. Ama kesilen kol tekrar geri gelmez.**" demiştir.

3. TUNUS'UN FETHİ (1574):

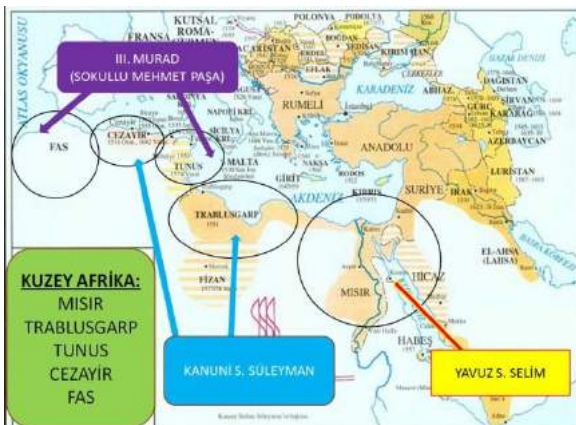
- İnebahtı'nda yakılan Osmanlı donanmasının yerine kısa sürede yenisi yapıldı.
- İnebahtı yenilgisini telafi etmek için Tunus İspanyollardan alındı.

4. LEHİSTAN'IN OSMANLI HİMAYESİNE ALINMASI (1575):

- Lehistan kralının ölmesi üzerine Fransa, Almanya ve Rusya nüfuz mücadelesine girdiler.
- Osmanlı devleti Fransa'nın desteğini alarak Erdel prensi Batıri'yi Lehistan kralı seçti.
- Böylece Lehistan Osmanlı himayesine girdi.

BÖYLECE:

- Lehistan'ın Osmanlı himayesine girmesiyle Osmanlı Devleti'nin egemenlik sahası BALTİK DENİZİ'NE kadar ulaştı.

5. FAS'IN HİMAYE ALTINA ALINMASI (1578):

- Fas'ı ele geçirmek isteyen Portekizliler başta olmak üzere Haçlılarla yapılan Vadi-üs-seyl (Vadi-üs Sebil) savaşında Portekizliler Fas'tan atılmış ve Fas himaye altına alınmıştır.

BÖYLECE:

- Osmanlı egemenliği ATLAS OKYANUSUNA kadar ulaşmıştır.
- KUZAY AFRİKA'NIN fethi tamamlanmıştır.

6. SOKULLU MEHMET PAŞA'NIN KANAL PROJELERİ

SÜVEYŞ KANALI PROJESİ:

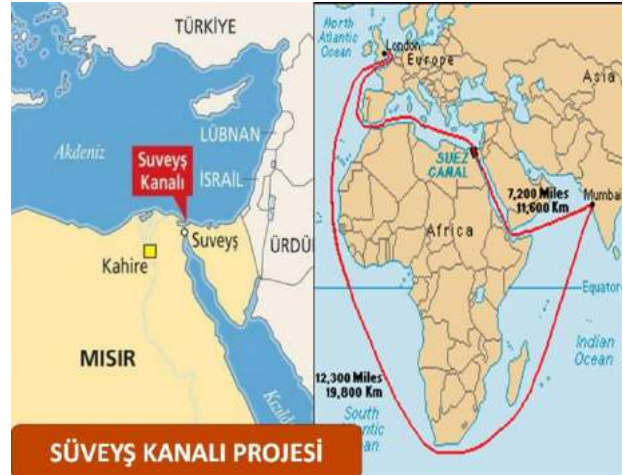
- Sokullu Mehmet Paşa **Akdeniz ile Kızıldeniz'i** birbirine bağlayacak bir kanal açmayı planlamıştır.

Böylece:

- Baharat yolu ve Akdeniz ticareti tekrar canlanacak,
- Hint deniz yolu için Portekizlilerle yapılan mücadelede Akdeniz'deki donanmadan yararlanılabilecekti.

Sonuç:

- Proje tasarı aşamasında kalmış,
- Aynı kanal 1869'da Fransızlar tarafından açılmıştır.

DON-VOLGA (İTİL-TEN) PROJESİ:

- Sokullu Mehmet paşa Don ve Volga nehirlerinin birbirine en çok yaklaştığı noktada bir kanal açarak **Karadeniz ve Hazar Denizini** birbirine bağlamayı amaçlamıştır.

Böylece:

- İpek yolu ticareti yeniden canlanacak,
- İran'la yapılan savaşlarda donanmadan yararlanılabilecek,
- Orta Asya Türkleri ile irtibat sağlanabilecek,
- Rusların güneye inmelerine engel olunacaktı.

Sonuç:

- Belirlenen kanal mesafesinin üçte biri kazılmasına rağmen, mevsimin kışa yaklaşması, asker arasında erzak sıkıntısı ve Kırım Hanının isteksiz davranması nedeniyle Don – Volga projesi yarıda kaldı.
- Don – Volga kanalı 1952 yılında Ruslar tarafından gerçekleştirilmiştir.

KARADENİZ-MARMARA KANAL PROJESİ:

- Sokullu Mehmet Paşa İzmit körfezi, Sapanca gölü, Sakarya nehri arasına bir kanal açarak **Karadeniz'i Marmara denizine** bağlayacak ikinci bir boğaz açmayı planlamıştır.

Böylece:

- İstanbul boğazının yükü hafifleyecek, Doğu Karadeniz'den gelecek kereste bu yolla taşınacaktı.

Sonuç:

- Bu proje hiçbir zaman hayata geçirilmemiştir.

KONU 6: 15. VE 16. YÜZYILLARDA AVRUPA

- İstanbul'un fethi ile Yeni Çağ'ın başladığı kabul edilir. Bu çağın başlangıcına denk gelen 15-16. yüzyıllarda günümüz Avrupa'sının temellerinin atıldığı çok önemli gelişmeler meydana gelmiştir.

Bunlar:

- Teknolojik gelişmeler
- Feodalite'nin çözülüşü
- Coğrafi keşifler
- Rönesans
- Reform

TEKNOLOJİK GELİŞMELER:

BARUT:

- Avrupalılar, Haçlı seferleri sırasında barut'u Müslümanlardan öğrendiler.
- Barutun ateşli silahlarda kullanılmaya başlaması ve İstanbul'un fethi sırasında top teknolojisinde meydana gelen gelişme (güçlü ve sağlam surların bile toplarla yıkılabileceğinin anlaşılması)
- Feodalite'nin yıkılış** sebeplerinden birisi olmuştur.

PUSULA:

- Avrupalılar, Haçlı seferleri sırasında Pusulayı (usturlap) Müslümanlardan öğrendiler.
- Ayrıca pusuladaki sapma açısını hesapladılar.
- Pusula sayesinde açık denizlere güvenle açılabilirler.
- Buda **Coğrafi keşiflerin** sebeplerinden birisi oldu.

KÂĞIT VE MATBAA:

- Avrupalılar Endülüs Müslümanlarından kağıt yapımını, Haçlı seferleri sırasında matbaayı öğrendiler.
- Böylece çok sayıda kitap basılabildi. Bilgi herkesin kolayca ulaşabileceği bir hale geldi.
- Bu **Rönesans ve Reform**'un sebeplerinin en önemlisi oldu.

FEODALİTE'NİN ÇÖZÜLÜŞÜ

<https://tarihdersi.net/>

- Feodalite (Derebeylik), Kavimler Göçü'nden itibaren Avrupa'da ortaya çıkan ve neredeyse bin yıl devam eden siyasi rejimin ve sosyal tabakalaşmanın adıdır.
- Feodalite toprak egemenliğine dayalı federal bir yönetim sistemidir.
- Bu sistem 15. Yüzyıldan itibaren birçok sebepten ötürü zayıflamaya başlar.

BU SEBEPLER:

- Haçlı seferlerine katılan derebeyleri ya hayatlarını ya da servetlerini kaybetti. Derebeyleri azaldıkça merkezi krallıklar güçlenmiştir.
- İstanbul'un fethi sırasında top teknolojisinde meydana gelen gelişme (güçlü ve sağlam surların bile toplarla yıkılabileceği anlaşıldı.)

- Coğrafi keşifler iki açıdan feodalite zarar vermiştir:
 1. Keşifleri finanse eden Krallar bulunan yerlerden çok büyük zenginlik elde ederek güçlendiler.
 2. Keşiflerle birlikte toprak yerini para ve ticarete bıraktı. Böylece derebeyleri güç kaybederken burjuvalar onların yerini almaya başladı.
- **Çifte Gül Savaşları:** İngiltere Kralı ile İngiliz derebeyleri arasında yapılan bu iç savaşı Kral kazandı ve güç kazandı.
- **Yüzyıl Savaşları:** İngiltere ve Fransa arasında yapılan bu savaşta Fransa yenildi. Fransa'daki derebeylerinin güçten düşmesine, Kralın güçlenmesine neden oldu.

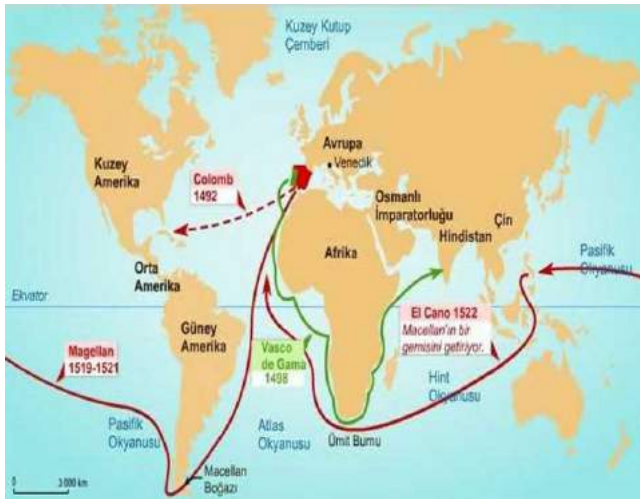
FEODALİTENİN ZAYIFLAMASININ SONUÇLARI

- Bu siyasi değişim süreci Katolik Kilisesi'nin çıkarlarına uymuyordu. Çünkü feodal sistemin bölünmüşlüğüden en iyi yararlanan kurum kiliseydi. Kralların güçlenmesi, feodal yapıyı siyasi güç olarak kullanan kilisenin de siyasi otoritesini kaybetmesi anlamına geliyordu. Orta Çağ Avrupa'sında papalık, dinin merkezi olmasının dışında siyasi güce de sahipti. Krallar papanın elinden taç giyerdi. Böylece otoriteleri papa tarafından verilmiş olurdu. Fakat XV. yüzyılda feodal sistemin zayıflaması, kralların papalara karşı üstünlük sağlanması Avrupa'nın siyasi ve sosyal yaşamında büyük değişikliklere yol açtı.
- Avrupa'da yeni değerler önem kazandı. Krallar güçlerini artırmak için keşifleri ve bilimsel faaliyetleri desteklediler.
- Bu da Coğrafi Keşiflere, Rönesans ve Reforma neden oldu.

COĞRAFI KEŞİFLER

NEDENLERİ:

- Önemli ticaret yolları (İpek-Baharat) Türklerin eline geçmişti. Avrupalı tüccarlar Doğu'nun (Asya'nın) zenginliklerine ilk elden ulaşmak istiyordu.
- Teknolojik gelişmelerle pusula pratik hâle getirilip kullanılmaya başlandı.
- Coğrafya bilgisi gelişti.
- Avrupalılar açık denizlere dayanıklı, yelkenli ve hızlı gemiler yaptılar.
- Ayrıca Avrupalıların dünyayı öğrenmek ve Hıristiyanlığı yaymak istemeleri

BAŞICA KEŞİFLER:

Amerika kıtasının keşfi:

- Cristof Colomb Amerika kıtasına ilk ulaşan Avrupalı denizcidir.
- Ancak gittiği yerin yeni bir kıta olduğunu fark edemedi.
- Bunu ilk fark eden kişi Amerigo Vespuçi oldu.

Hint deniz yolunun keşfi:

- Portekizli denizci Bartelmi Diaz Afrika Kıtasının batı sahillerini dolaşarak en güney ucuna ulaştı. (Ümit burnu / Fırtınalar burnu).

- Bir başka Portekizli denizci Vasco dö Gama aynı yoldan ilerleyerek Hindistan'ın Kaliküt limanına ulaştı. Böylece Hint deniz yolu keşfedildi.

Dünyanın yuvarlak olduğunun ispatı:

- Macellan, Dünyanın yuvarlak olduğunu ispatlamak için yola çıktı. Ancak Yolculuk sırasında öldü.
- Onun başlattığı seyahati filosunun ikinci kaptanı Del Kano tamamladı.

SONUÇLARI:

- Yeni ülkeler, medeniyetler, bitki ve hayvan çeşitlerinin varlığı öğrenildi.
- Avrupa ülkeleri yeni pazarlar buldu.
- Sömürge imparatorlukları ortaya çıktı.
- Ticaret yollarının güzergâhı değişti. Akdeniz limanları önem kaybederken Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazanmaya başladı.
- Keşfedilen yerlere Avrupa'dan göçler oldu. Böylece Hıristiyanlık yayılma alanı buldu.
- Coğrafi keşifler, Avrupa'nın ekonomik yapısında büyük değişikliklere neden oldu. Değerli madenlerin yeni kıtalardan Avrupa'ya gelişiyle bu zamana kadar zenginlik ölçüsü olan toprak, yerini altın ve gümüşe bıraktı.
- Soylular eski imtiyazlarını kaybettiler. Ticaretle uğraşan burjuva sınıfı zenginleşti.
- Keşifleri destekleyen krallar güçlendi ve kilisenin etkisi azaldı.
- Avrupa'nın zenginleşmesi ile sanata ve bilime değer veren Mesen sınıfı oluştu. (Rönesans'a neden oldu.)
- Kiliseye duyulan güven azaldı. (Reform'a neden oldu.)
- Keşifler insanlar üzerinde merak, araştırma ve yeni şeyler keşfetme arzusu uyandırdı. Bu durum Avrupa'nın bilim, düşünce ve dinî hayatında önemli değişikliklere yol açtı. Keşiflerden sonra, başta İtalya olmak üzere Avrupa'da düşünce ve kültür hareketleri başladı. (Rönesans-Reform)

COĞRAFI KEŞİFLERİN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİSİ:

- Önemli ticaret yollarının güzergâhı değişti. Böylece Osmanlı Devleti büyük miktarda gümrük gelirini kaybetti
- Keşfedilen yerlerden Avrupa'ya büyük miktarda değerli maden geldi. Bu madenin Osmanlı ülkesine girmesi **Enflasyonun** ortaya çıkmasına neden oldu.
- Dünya'daki ekonomik sistem değişti. Orta Çağ'da güç ve zenginlik kaynağı toprak idi. Şimdi onun yerini para aldı. Yani artık insanlar ve devletler daha fazla para kazanmak adına üretim ve ticaret yamaya başladılar. (**Merkantilizm**) Osmanlı Devleti buna adapte olmakta zorlandı.

<https://tarihdersi.net/>

RÖNESANS (YENİDEN DOĞUŞ)

- Kelime anlamı yeniden doğuş olan, XV ve XVI. yüzyıllarda Avrupa ülkelerinde görülen bilim, güzel sanatlar ve edebiyat alanındaki gelişmelerin tümünü ifade eder.
- Esasen Avrupalıların Orta Çağ boyunca unuttukları Antik Yunan ve Roma uygarlıklarının felsefesine geri dönüşünü ifade eder.

Hümanizm:

- Orta Çağ Avrupa'sının baskıcı Skolâstik düşüncesine karşı çıkarak, insan ve doğa sevgisini temel alan düşünce sistemidir.
- Hümanizm İtalya'da, edebiyatta ortaya çıkmıştır. Hümanizm edebiyatla sınırlı kalmamış mimari ve güzel sanatları da etkilemiştir.

RÖNESANS'IN İTALYA DA BAŞLAMASININ NEDENLERİ:

- İtalya'nın İslam uygarlıklarıyla yakın ilişki içinde olması,
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya ya giden bilginlerin Latince eserleri çevirmeleri,
- Zengin şehir devletlerine sahip olan İtalya'da bilimsel ve kültürel çalışmaların desteklenmesi, (Mesen sınıfı)
- İtalya'nın ticaret merkezi olması, değişik medeniyetlerle sürekli bir etkileşim içinde olması.

RÖNESANS'IN NEDENLERİ:

- Haçlı Seferleri ile Müslüman dünyasından öğrendikleri matbaayı geliştirmeleri,
- Coğrafi keşiflerle zenginleşen Avrupa'da sanatı ve sanatçıyı koruyan Mesen sınıfının oluşması,
- Kiliseye duyulan güvenin azalması ve Skolâstik düşüncenin önemini kaybetmesi,
- Yetenekli sanatçı ve bilim insanlarının yetişmesi,
- Eski Yunan, Roma (antikite) ve İslam medeniyetine ait eserlerin incelenmesiyle akılcı düşüncenin ortaya çıkması.

RÖNESANS'IN ÜLKELERE GÖRE GELİŞİMİ	
İTALYA	Rönesans İtalya'da en çok sanat alanında ön plana çıkmıştır. Resim, mimari ve güzel sanatlarda birçok eser yapılmıştır. Özellikle Leonardo da Vinci (Vinci) Mona Lisa portresi, Milano'da bir manastırdaki Son Akşam Yemeği ve birçok şehir planı gibi çalışmalar yapmıştır. Diğer önemli sanatçılar ise Michelangelo (Mişelancelo) ve Rafael (Rafeel)'dir.
ALMANYA	Almanya'da Rönesans'ın etkisiyle Erasmus, Röklen ve Luther (Luter) gibi hümanistler dinî metinleri incelemeye başladılar. Luther, İncil'i Almancaya çevirdi. Bu çalışmalar Reform hareketlerine zemin hazırladı.
İNGİLTERE	İngiltere'de edebiyat alanında Shakespeare (Şekspir); Hamlet, Makbet, Otello, Kral Lear adlı tiyatro eserlerini yazmıştır.
FRANSA	Fransa'da kralların desteğiyle başlayan Rönesans hareketleri birçok alanda etkisini göstermiştir. Eski Yunan ve Roma eserleri tercüme edilmiştir. Montaigne (Monteyn) Rönesans döneminde yetişmiş ve önemli edebi eserler yazmıştır.
POLONYA	Rönesans Polonya'da daha çok bilimsel alanda etkili olmuştur. Kopernik, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü açıklamıştır.

RÖNESANS'IN SONUÇLARI:

- Avrupa'da resim, heykel, edebiyat ve mimari en üst düzeyde gelişme gösterdi.
- Eski eserler ve daha önce papaların çevirisine izin vermedikleri İncil, Latince'den Avrupa dillerine çevrilerek okunduğu için kiliseye ve din adamlarına duyulan güven sarsıldı. Böylece Reform hareketlerine zemin hazırlandı.
- Skolâstik düşünce yıkılarak yerini deney ve gözleme dayalı pozitif düşünceye bıraktı.
- Pozitif ve özgür düşünce, bilim alanında yeni buluşların ortaya çıkmasına yol açtı.

NOT: Rönesans Avrupa dışında görülmedi.

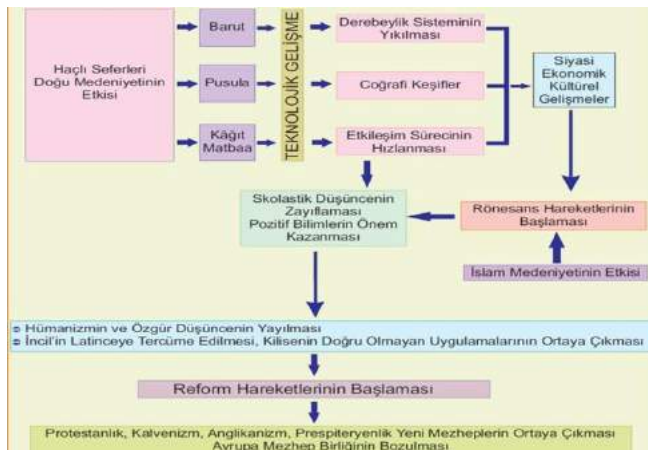
RÖNESANS'IN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİSİ:

- Osmanlı Devleti, XV ve XVI. yüzyıllarda bilim, teknik ve mimaride Avrupa'dan çok ileri düzeydeydi. Bu sebeple Osmanlı Devleti Avrupa'da yaşanan bu gelişmelerden yararlanma ihtiyacı duymadı.
- Ancak Avrupa devletleri, Rönesans'ın etkisiyle oldukça hızlı bir gelişme süreci yakalamış oldu.

REFORM:

Kelime anlamı olarak reform, esasa bağlı kalınarak yeniden düzenleme ve geliştirme anlamında kullanılır.

Kavram olarak ise XVI. yüzyılda Almanya'dan başlayarak öncelikle Hıristiyan Katolik dünyasını etkisi altına alan, Hıristiyanlık inancını yeniden yorumlama ve tanımlama hareketidir.

REFORM'UN NEDENLERİ:

- Papalar, inananlar üzerinde aşırı bir denetim mekanizması oluşturarak bir din adamından çok bir imparator gibi hareket ediyorlardı.
- Avrupa topraklarının büyük bölümüne kilise aracılığıyla sahip olan papalar zenginlik ve lüks içinde yaşıyorlardı. Geniş halk kitleleri ise kilisenin ekonomik uygulamaları altında fakirliğe mahkûm edilmişti.
- Papalar ve din adamları Endülûjans adı verilen belge karşılığı Tanrı adına insanları bağışlayabiliyor, Kişileri Aforoz ederek dinden çıkartıyorlardı.
- Papalar aynı zamanda siyasi güce de sahiptiler. Kralların papanın elinden taç giyip otoritesini onaylatması bunun en önemli göstergesiydi.

REFORM'UN GELİŞİMİ

- XVI. yüzyılın başlarında büyük hümanist bilgin Erasmus da ahlaki yozlaşmaya ve boş inançlara karşı Katolik Kilisesi'nde liberal bir reformun gerekliliğini savunmuştu.
- Martin Luther, 1517'de Wittenberg Kilisesi'nin kapısına doksan beş maddeden oluşan bildiri metnini astı. (Metin protesto ediyorum diye başlıyordu.)
- Papalık ve Katolikliği savunan Roma – Cermen İmparatorluğu'yla Luther'i savunan Alman prenslikleri arasında yaşanan çatışmalar sonunda Katolikler, Augsburg (Ogsburg) Antlaşması'yla (1555) Protestan mezhebinin varlığını resmen kabul ettiler.
- Luther'in fikirleri bütün Avrupa'da yayılmaya başladı. Fransa'da Reform hareketleri kanlı çatışmalara neden oldu Kalven'in başlattığı Kalvenizm, Nant Fermanı ile resmen tanındı.
- Reformu İngiltere'de Kral VIII. Henry başlattı. Anglikan Kilisesi'ni kurarak Katolik Roma Kilisesi'yle bağlarını kopardı.
- Ayrıca İskoçya'da Presbiteryenlik, İsveç, Norveç, Danimarka'da Protestanlık mezhebi kabul edildi.

REFORM'UN SONUÇLARI

- Avrupa'da mezhep birliği parçalandı. Katolikliğin yanında Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm, gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
- Papaların ve din adamlarının saygınlığı azaldı. Katolik kilisesinin otoritesi sarsıldı. Bozulan imajını düzeltmek için kendi içinde düzenlemeler yaptı.
- Papa krallar üzerindeki etkisini kaybetti.
- Kilise, topraklarını büyük ölçüde kaybetti.
- Eğitim ve öğretim kilisenin elinden alınarak laik eğitim sistemi kuruldu.
- Kültürel bilimsel gelişmelerde kilise etkisinin azalmasıyla daha serbest bir ortam oluştu.

REFORM'UN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ

- Kanuni dönemine rastlayan Reform hareketleri Osmanlı Devleti tarafından yakından takip edildi. Avrupa'da Hıristiyan birliğinin parçalanması Osmanlı Devleti'nin önem verdiği bir konuydu. Bu nedenle Luther'in faaliyetleri Kanuni tarafından desteklendi.
- Reform Osmanlı Devleti'nde bulunan gayrimüslimler arasında yaşanmadı. Bunun en önemli nedeni ise Osmanlı Devleti'nin Hıristiyan halka geniş haklar vermesidir. Osmanlı Devleti Ortodoks din adamlarının halk üzerinde baskı oluşturmalarına izin vermemiş, böylece ruhban sınıfının siyasi güç elde etmesi engellenmiştir. Onları din ve eğitim işlerinde serbest bırakmıştır.
- Ayrıca Avrupa'da kanlı mezhep savaşları yaşanırken Osmanlı toplumu içindeki Hıristiyanlar refah ve mutluluk içinde yaşamışlardır.

DİKKAT: Bu gelişmeler genelde Neden-Sonuç ilişkisi açısından soru olarak karşımıza çıkar. Bu konuda dikkat etmemiz gereken husus şudur: Merkezi krallıkların güçlenmesi, Coğrafi Keşifler ve Rönesans aşağı yukarı aynı dönemlerde yaşanan gelişmelerdir ve birbirlerine etki ederler. (Reform Hariç) Reform ise bunlardan daha sonradır ve ortaya çıkmasında diğer gelişmeler etkilidir.

HAZIRLAYAN:
SERDAR BAYRAK
TARİH ÖĞRETMENİ
<https://tarihdersi.net/>

6. VE 7. ÜNİTELER: KLASİK DÖNEM OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

KONU 1: MERKEZ TEŞKİLATI

A. HÜKÜMDAR

- Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'nin yönetiminin merkezinde **PADİŞAH** vardır.
- Padişahlar Fatih, döneminden itibaren **CÜLUS TÖRENİ** ile tahta çıkarak kılıç kuşanmışlardır.
- Tahta çıkan Padişah mutlak yönetme gücüne sahiptir. Son söz hakkı kendisinde olmakla beraber yönetimle ilgili bazı yetkilerini devlet adamları eliyle kullanır.
- Padişahlar Şer'i kanunlara aykırı olmamak şartıyla Kanun koyma gücünü **Kanunname, ferman, berat** çıkararak kullanmışlardır. Bu uygulama Osmanlı hukukunun ÖRFİ kısmını oluşturur.

DİKKAT: Padişahların kanun koyma gücüne sahip olmaları eski Türk devlet geleneğinden kaynağını alır. Türklerde hükümdarlığın en büyük alametlerinden birisi KUT taşımak, diğeri ise TÖRE yapabilme gücüne sahip olmaktır.

NOT: Osmanlı Devletinde hükümdar, veraset sistemi ve şehzadelerin yetiştirilmesi konularını ayrıntılı bir şekilde Kuruluş dönemi Osmanlı Kültür ve Medeniyeti (3. Ve 4. Üniteler) ders notunda işlemiştik.

B. SARAY

- Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti için **Saray**,
- Devlet yönetiminin merkezi,
- Aynı zamanda Padişahın kişisel yaşantısının geçtiği yerdir.
- Saray kısmında anlatacağımız TOPKAPI SARAYI'DIR.

TOPKAPI SARAYI

- Fatih Sultan Mehmet'in yaptırdığı Topkapı sarayı, yaklaşık 400 sene boyunca devletin idare merkezi ve Osmanlı padişahlarının evi olmuştur.
- Zamanla ortaya çıkan ihtiyaca göre çeşitli eklemeler yapılarak bugünkü halini almıştır.
- İçinde 4.000'e yakın insan yaşamıştır.

Üç bölüme ayrılır.

1. BİRÜN (DIŞ SARAY):

- **Sarayın dış bölümüdür.**
- Birun ahalisi Yeniçeri Ağası, Altı Bölük halkı, Cebeciler, Topçular, Çaşnigirler, Seyisler, Müteferrikalardır.
 - Birun ahalisi gündüz buraya gelir, akşam evlerine döner.
 - Birun BABUSSADE kapısı ile Enderun'a bağlanır.

2. ENDERUN (İÇ SARAY):

- **Sarayın iç bölümüdür.**
- Harem burada olduğu için padişahın özel yaşantısının geçtiği bölümdür.
- Aynı zamanda Osmanlı Devleti'ne yüksek dereceli devlet adamı yetiştiren bir çeşit Saray okuludur.

Enderun Mektebi

- 2. Murad zamanında kurulan Enderun Mektebi gerçek şahsiyetine Fatih Sultan Mehmed zamanında kavuşmuştur.
- Devşirme sistemi ile Hıristiyan ailelerden toplanan çocuklar Türk ailelerin yanında Müslüman olup, Türk kültürünü öğrendikten sonra bir seçime tabi tutulurlar.
- Seçimde başarılı olanlar ENDERUN'A alınırlar.
- Burada hem eğitim ve öğretimlerini görürler; hem de Sarayın çeşitli hizmetlerini görürler.

Enderun'a giren çocuklar sırasıyla;

1. BÜYÜK ODA: Enderun'un hazırlık sınıfı durumunda olan bu odalarda

2. KÜÇÜK ODA: Türkçe, Arapça, Farsça, Cirit, Koşu, vs. dersleri verilir.

3. SEFERLİ ODASI: Bu odanın öğrencileri eğitim ve öğretimin yanında pratik yaparlar, padişahın gittiği yerlere giderler, Enderun halkının çamaşırlarının yıkanması ve tertibiyle ilgilenirlerdi.

4. DOĞANCILAR ODASI: Hünkârın av doğanlarının bakımı ve yetiştirilmesi, saray kuşlarının bakım ve üretimi, av ve avcılık hizmetlerini yerine getirirlerdi.

5. KİLER ODASI: Enderun ve saray halkının her türlü yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını hazırlayıp korurlardı.

6. HAZİNE ODASI: Buradaki öğrenciler hazinenin açılıp kapanması ve korunmasını sağlarlar, hazineye paranın giriş ve çıkışını deftere kaydederlerdi.

7. HAS ODA: Enderun'un en yüksek, en son ve en seçkin kademesidir. Defalarca testlerden geçerler, bundan sonra da bizzat padişaha takdim edilirlerdi. Amirlerine "hasodabaşı" denirdi. Has odada kalanlar Hırka-i Saadet odasını temizlemek, mukaddes emanetleri muhafaza etmek, kandil gecelerinde öd ağacı yakmak ve gül suyu dökmek gibi sorumlulukları da vardı. Hünkâr müezzini, sır kâtibi, sarıkçıbaşı, başçavuş gibi padişahın hususi hizmetinde bulunanlar da genellikle bu odadan seçilirdi.

<https://tarihdersi.net/>

- Bu odaların her birinde yaklaşık 2 yıl hem eğitim hem de hizmet görerek yükselirler. Ortalama 15 yıllık bir eğitimin ardından En son Has odada hizmetini tamamlayan KAPIKULU, ÇIKMA usulü ile Taşrada ya da Birun'da görevlendirilirler.

DİKKAT: Bunların en küçük rütbelisi Sancakbeyi'dir. (Yani Enderun eğitiminin sonunda yüksek dereceli devlet memuru olarak mezun olurlar. Bugünkü Vali'ye karşılık gelir.)

NOT: Taşraya görevlendirilen Kapıkulları Haremden evlendirilirler. Çünkü bunların gittikleri yerlerde yerel bağlantılar kurması istenmemiştir. Bu bir yönden iyi olurken diğer yandan Kapıkullarının halktan kopuk bir hayat sürmelerine neden olmuştur.

3. HAREM:

- Osmanlı'da harem, herkesin giremediği bir ortamdı.
- Sözcük olarak harem "dokunulmaz, kutsal" anlamına gelir.
- Harem'in sorumlusu HAREM AĞASI'dır.
- Ayrıca Padişahın Annesi VALİDE SULTAN ve
- Padişaha çocuk doğurmuş olan eşi HASEKİ SULTAN Haremin etkili kişileridir.

Haremin İki temel fonksiyonu vardır.

Birincisi,

- Padişahın özel yaşamını sürdürdüğü ve eş bulduğu yerdir.
- Fatih'le birlikte şehzadeler yabancı hanedanlarla evlenmeyi bıraktıklarından bu çok önemli ve hanedanın devamı için vazgeçilmez bir fonksiyondur.

İkincisi,

- Bir okuldur. Yani Enderun'un kadınlar için karşılığıdır.
- Enderun da yetiştirilen gençlerle sarayda eğitim almış cariyelerin evlendirilmesiyle sadece devlete bağlı yönetici bir zümre oluşturulmuştur.

C. DİVAN-I HÜMAYUN

DİVAN-I HÜMAYUN'UN İŞLEVİ

- Bugünkü anlamda **BAKANLAR KURULUNA** benzer.
- Divan-ı Hümayun idari, askeri, ekonomik, toplumsal her türlü meselenin görüşülüp karar verildiği bir çeşit meclistir.

- Burada padişaha ait olan yasama, yürütme ve yargı güçlerini temsil eden en üst görevliler yer alır. Ve bu güçler Padişah adına kullanılır.

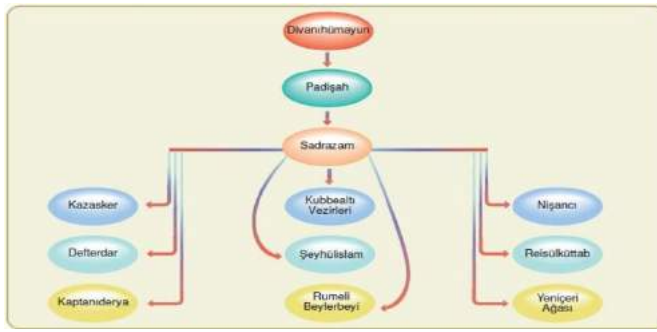
- Ayrıca Divan-ı Hümayun halkın her türlü şikâyetlerini iletebildiği, Kadı kararlarına itiraz edebildiği en yüksek karar organıdır. Divan-ı Hümayun bu yönüyle bugünkü **YARGITAY'A** benzetilebilir.

DİVAN-I HÜMAYUN'UN KURULUŞU

- Divan-ı Hümayun Orhan Bey tarafından kurulmuştur.
- I. Murat zamanında bazı düzenlemeler yapılmıştır. (Vezirlerin sayısı artmış, Sadrazamlık, Kazaskerlik, Defterdarlık makamları oluşturulmuştur.)
- Klasik dönemde Divan-ı Hümayun'un işleyişini ve görevlerini belirleyen Fatih Sultan Mehmet olmuştur. (Kanunname-i Ali Osman)

DİKKAT: Fatih'in yaptığı değişikliklerden biri Divan toplantılarına Padişahın katılmayarak Sadrazamın başkanlık etmesidir. Padişah toplantıya katılmamış ancak ilgisiz de kalmamıştır. Bir perdenin arkasından Divan toplantılarını izlemiştir.

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

SADRAZAM (VEZİR-İ AZAM):

- Osmanlı Devleti'nde Padişah'tan sonra en yetkili kişidir.
- Bugünkü **BAŞBAKAN**'A benzetilebilir.
- Padişaha ait olan yürütme gücünün başında olan kişidir.
- Padişahın VEKİL-İ MUTLAK'IDIR.
- **SEYFİYE** sınıfındandır.

Bu sıfatla;

- Ülkeyi yönetmek
- Her türlü devlet memurunun atanması veya görevden alınması,
- Divan-ı Hümayun toplantılarına başkanlık etmek,
- Padişah olmadığından SERDAR-I EKREM sıfatıyla ordunun başında sefere çıkmak görevleri arasındadır.

VEZİRLER (KUBBEALTI VEZİRLERİ):

- Divan toplantılarına katılıp görüş bildirirler.
- Ayrıca ihtiyaç halinde Vezir-i Azam'ın görevlendirdiği konularla ilgilenirler.
- Bugünkü **DEVLET BAKANLARINA** benzetilebilirler.
- Divan toplantıları Kubbealtı denilen yerden yapıldığı için Kubbealtı vezirleri denilir.
- I. Murat döneminde sayıları 2 iken sonraki dönemlerde 7'ye kadar çıkmıştır.
- Vezirlik en yüksek Taşra görevi olan Rumeli Beylerbeyliğinden sonra gelen son derece yüksek bir makamdır.
- **SEYFİYE** sınıfındandır.

KAZASKER:

- Kadı ve müderrislerin atanması,
- Divan'a gelen davalara bakmak başlıca görevleridir.
- Yaptığı görevlere bakınca bugünkü **ADALET VE MİLLİ EĞİTİM BAKANLARINA** benzetilebilir.
- Anadolu ve Rumeli Kazaskeri olmak üzere iki tanedirler. Üst rütbeli olanı Rumeli Kazaskeridir.
- **İLMİYE** sınıfındandır.

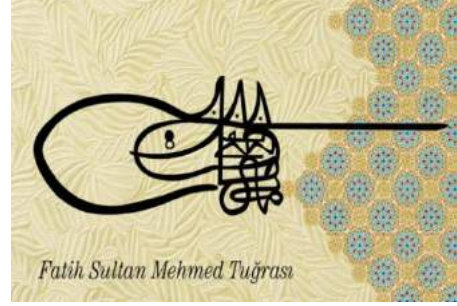
<https://tarihdersi.net/>

DEFTERDAR:

- Osmanlı ekonomisinin işleyişinden sorumludurlar.
- Hem iç (Padişahın özel hazinesi) hem de dış (Devlet hazinesi) hazineye sorumludurlar.
- Bu günkü **MALİYE BAKANINA** benzetebiliriz.
- Anadolu ve Rumeli Defterdarı olmak üzere iki kişidirler. Yüksek rütbeli olan Rumeli Defterdarı'dır.
- **KALEMİYE** sınıfındandır.

NIŞANCI:

- Padişahın nişanı olan **TUĞRA'YI** her türlü belgeye çekmek başlıca görevidir. İsmi buradan almıştır.
- Nişancı Osmanlı Devlet sisteminin işleyişi içinde çok önemli bir yere sahiptir.
- Kalemîye sınıfının en yüksek dereceli memurudur.
- Emrindeki kalemler aracılığıyla pek çok görevi yerine getirir.
- **KALEMİYE** sınıfındandır.

Nişancının başlıca görevleri:

1. Ferman, Berat gibi Padişah emri olan belgeleri hazırlayarak bunlara Padişahın Tuğrasını çekmek.
2. Devletin her türlü iç ve dış yazışmasını yürütmek.
3. Tapu-Tahrir kayıtlarını tutmak.
4. Divan-ı Hümayun'da yapılan görüşmelerin kayıtlarını tutmak (MÜHİMME DEFTERLERİ)
5. Tımar kayıtlarını tutmak.
6. Memurların özlük işleri ile ilgilenmek.

DİKKAT: Nişancı tüm bu görevleri başkanlığını REİSÜLKÜTTAP'IN yaptığı Kalemler vasıtasıyla yapar. Bu kalemler Beylikçi kalemi, Ruus kalemi, Amedi kalemi, Tahvil kalemi

YENİÇERİ AĞASI:

- Divan'ın tabi üyesi değildir.
- Yeniçeriler ile ilgili konular görüşülürken ya da İstanbul'un güvenliği ile ilgili bir konu olursa toplantılara katılır.
- Ayrıca Divan toplantılarına katılabilmesi için VEZİR rütbesinde olması gerekir.
- **SEYFİYE** sınıfındandır.

DİKKAT: Yeniçeri Ağası, yeniçerilerin yanında İstanbul'un güvenliği ve asayişinden de sorumludur.

KAPTAN-I DERYA:

- Osmanlı donanmasının komutanıdır. (Bugün ki **Deniz Kuvvetleri Komutanı**)
- Her zaman olmasa da donanma İstanbul'da iken Divan toplantılarına katılır.
- **SEYFİYE** sınıfındandır.

ŞEYH-ÜL İSLAM:

- Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulmuş bir makamdır.
- **Ulema sınıfının** en yüksek görevlisidir. En büyük FETVA makamıdır.
- Divan-ı Hümayun'da oy hakkı yoktur. Ancak alınacak kararlarda fetvası alınır.
- Bugünkü **DİYANET İŞLERİ BAŞKANINA** benzetebiliriz.
- **İLMİYE** sınıfındandır.

REİS-ÜL KÜTTAP:

- Reis-ül kütta Klasik dönemde Nişancının emrindeki kâtiplerin başıdır. YANİ DİVAN ÜYESİ DEĞİLDİR.
- 18.Yüzyıl'dan itibaren diplomasinin önemi artınca Reis-ül kütta, **DIŞ İŞLERİ BAKANİ** haline gelerek önem kazanmış ve bu dönemden itibaren Divan üyesi haline gelmiştir.
- **KALEMİYE** sınıfındandır.

D. İSTANBUL'UN YÖNETİMİ

- PAYİTAHT, DERSADET, ASİTANE gibi isimlerle anılan ve devletin merkezi olan İstanbul'un yönetimi diğer illerden farklı idi.
- Şehirlerin incisi olan bu şehir hem nüfusu, hem de Osmanlı devleti için anlamı açısından son derece önemli idi.
- Özellikle Fatih Sultan Mehmet Osmanlı Devletini "CİHANŞUMÜL" bir imparatorluk

haline getirirken İstanbul'u da bu devletin ve dünyanın merkezi haline getirmeye çalışmıştı.

- İstanbul, Klasik dönemde tartışmasız dünyanın en büyük şehriydi. Paris, Londra vs. şehirler onunla kıyaslandığında kasaba gibi kalıyordu.
- Böylesine bir şehri idare etmek için Osmanlı devleti özel önlemler almıştı.
- İstanbul'da görev almak bir ayrıcalıktı ve her görevlinin en yüksek rütbelisi İstanbul'da bulunurdu.

İSTANBUL'UN YÖNETİMİNDEN SORUMLU GÖREVLİLER

- İstanbul'un disiplin ve güvenliği VEZİR-İ AZAM'ın sorumluluğundaydı. Sefere çıktığında yerine vekil olarak SADARET KAYMAKAMI bırakırdı.
- İstanbul'un en yüksek mülki amiri İstanbul kadısıdır. (TAHT KADISI)
- Şehrin güvenlik ve asayişinden YENİÇERİ AĞASI sorumludur.
- Belediye işlerini İSTANBUL ŞEHREMİNİ (BELEDİYE BAŞKANI) yapar.
- İmar işlerini MİMARBAŞI yürütür.
- Çarşı, Pazar, ticaret işlerinden MUHTESİP (ZABITA) sorumludur.

<https://tarihdersi.net/>

KONU 2: OSMANLI TAŞRA TEŞKİLATI

DİKKAT:

- Osmanlı Devleti'nde başkentin dışında kalan her yer taşradır.
- Osmanlı idari yapılanması ile ilgili bilmemiz gereken en önemli husus, Osmanlı devletinin **MERKEZİYETÇİ** bir yönetim anlayışına sahip olduğudur.

	EYALET	SANCAK	KAZA	KÖY
YÖNETİM	BEYLERBEYİ	SANCAK BEYİ	KADI	KÖY KETHÜDASI
ADALET	KADI	KADI	KADI	KADI NAİBİ
GÜVENLİK	SUBAŞI	SUBAŞI	SUBAŞI	YİĞİTBAŞI

Osmanlı Devletinde;

- Ülke, EYALETlere,
- Eyaletler sancaklara,
- Sancaklar kazalara,
- Kazalar ise köylere ayrılmıştır.

OSMANLI DEVLETİNDE TEMEL İDARİ BİRİM EYALETTİR.

Eyaletler uygulanan vergi düzeni esas alınarak 3 gruba ayrılmıştır.

1. SALYANELİ (YILLIKLI) EYALETLER:

- Tımar sisteminin uygulanmayıp vergilerini yıllık olarak toplar.
- Bu eyaletlerde toplanan vergiler doğrudan merkeze gönderilir.
- Genelde merkezden uzak ve Türklerin yaşamadığı bölgeler olduğu için Tımar sistemi uygulanamayan eyaletlerdir.

Örneğin; Mısır, Habeş, Yemen, Tunus, Cezayir, Trablusgarp

2. SALYANESİZ (YILLIKSIZ) EYALETLER:

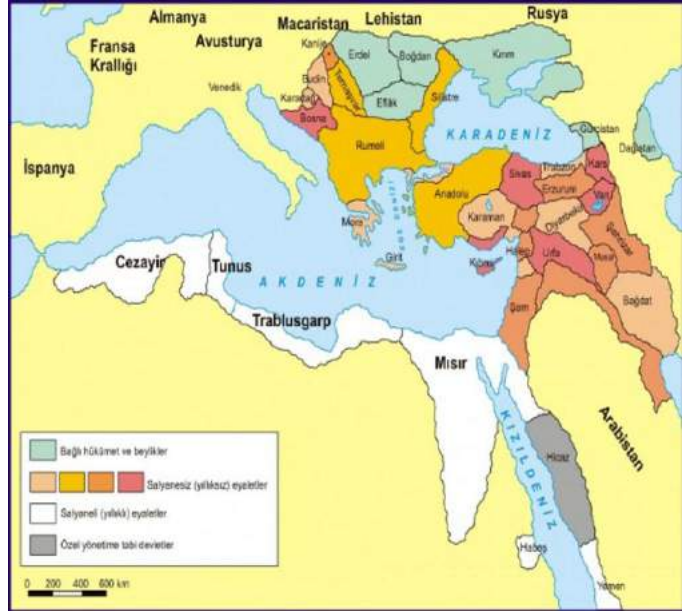
- Tımar sisteminin uygulandığı eyaletlerdir.
- Genelde merkeze daha yakın ve Türk nüfusunun bulunduğu bölgeler olduğu için Tımar sistemi uygulanabilen eyaletlerdir.

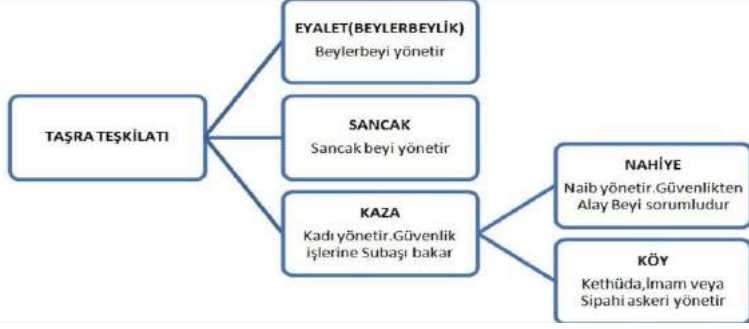
Örneğin; Rumeli, Budin, Bosna, Anadolu, Karaman, Sivas, Musul, Bağdat, Erzurum

3. ÖZEL YÖNETİMİ OLAN EYALETLER:

- İç işlerinde serbest, dış işlerinde merkeze bağlı,
- Yöneticileri Padişah tarafından belirlenen,
- Yerel yönetim şekillerinin ve vergi düzeninin devam ettirildiği eyaletlerdir.

Örneğin; Hicaz, Kırım, Erdel, Eflak, Boğdan

BEYLERBEYİ:

- Paşa Sancağı adı verilen vilayet merkezinde otururdu.
- Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi KÜTAHYA,
- Rumeli Beylerbeyliği'nin merkezi ise MANASTIR şehri idi.
- Beylerbeylerinden Rumeli

Beylerbeyi terfi ederse Divanihümayun'da sonuncu vezir olurdu.

- Anadolu Beylerbeyi terfi ettiği takdirde Rumeli Beylerbeyliği'ne getirilirdi.
- Daha sonra eyaletlerin sayısı arttıkça beylerbeyi sayısı da çoğalmıştır.

GÖREVLERİ:

- XVI. yüzyıl boyunca Beylerbeyi taşra kuvvetlerinin kumandanı ve çeşitli sancaklara dağılmış beylerin komutanıydı.
- Beylerbeyi; kendi oluşturduğu divanda askerî meseleleri görüşür, bölgesinde güvenliği sağlardı.
- Tımarların düzenli işlemesi için gerekli tedbirleri alırdı.
- Kendi bölgelerindeki sancak beyleriyle tımarlı sipahileri olarak emredilen yerde orduya katılmak zorundaydı.

Beylerbeyine bağlı kalabalık bir memur topluluğu vardı:

- Adli ve hukuki işler vilayet merkezinde kadılar tarafından görülürdü.
- Vilayetle ilgili işler kendi başkanlığında toplanan divanda görüşülürdü.
- Hazineye ait işler, mal defterdarı;
- Zeamet işleri, tımar kethüdası;
- Tımar işleri, tımar defterdarınca yapılırdı.

SANCAK BEYİ:

- Sancağındaki tımarlı sipahilerin ve zeamet sahiplerinin komutanıdır.
- Asili görevi, Kendine bağlı askerler, sancak sınırları içinde bulunan diğer tımarlı sipahilerle birlikte emredilen seferlere katılmak zorundadır.
- İdari görevi ise halkın rahat ve huzur içinde yaşaması için sancağın düzenini, emniyetini sağlamak ve bununla ilgili gerekli tedbirleri almaktır.
- Ayrıca sancak merkezi olan şehrin asayişini temin etmek ve adaletin uygulanmasını gözetmek zorundadır.
- Sancak beyi düzenin teminatı olan şer'i ve örfi hukuka aykırı durumları önlemek hususunda kadı ile birlikte hareket etmektedir.

KADI:

- Kazalarda (bugünkü İLÇE) kadı, hem hukuk görevlisi, yani bir çeşit hâkim
- Hem de en yüksek mülki amirdir. (KAYAMAKAM)
- KADI konusunu [OSMANLI HUKUK SİSTEMİ'](https://tarихdersi.net/)nde daha ayrıntılı olarak işleyeceğiz.

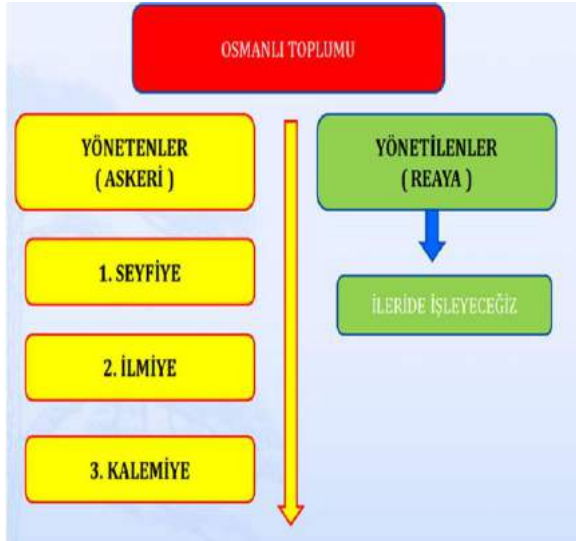
<https://tarихdersi.net/>

KONU 3: OSMANLI TOPLUM YAPISI

DİKKAT 1: Yönetenler ile yönetilenler arasındaki en büyük fark; Yönetenler vergi vermezler.

DİKKAT 2: Osmanlı Devlet'inde yönetici olabilmenin tek bir şartı vardır: Müslüman olmak

A. OSMANLI DEVLETİNDE YÖNETİCİ SINIFLAR (ASKERİ)

1. SEYFİYE: (EHL-İ KILIÇ, EHL-İ ÖRF, ÜMERA)

- Osmanlı Devleti'nin **Askeri bürokrat** sınıfıdır.
- Bu sınıf Osmanlı Devleti'nde **YÖNETİM ve ASKERLİK** işlerini yapar.
- Osmanlı Devleti'ndeki Askerlerin hepsi ve Devşirme sistemi ile yetiştirilen tüm KAPIKULLARI bu sınıftandır. Tımarlı Sipahiler, onların yetiştirdiği Cebelü, Donanmada ki askerler yani Leventler v.b.
- Bu sınıfın Divandaki temsilcileri **Sadrazam, Vezirler, Kaptan-ı Derya** ve ilgili konularda **Yeniçeri Ağası**'dır.

DİKKAT: Enderun Mektebinde eğitim gören ve mezun olanlar da bu seyfiyedir.

2. İLMİYE: (EHL-İ İLİM, EHL-İ ŞER, ULEMA)

Bu sınıf şu görevleri yerine getirir:

- **ADALET (KAZA):** Kadı ve Kazaskerler vasıtasıyla
- **EĞİTİM (TEDRİS):** Müderris ve Muallimler vasıtasıyla
- **FETVA (İFTA):** Müftü ve Şeyhülislam vasıtasıyla
- **DİN İŞLERİ:** İmam, Müezzin, Şeyh, Seyyid vb.

FETVA: Devlet tarafından yapılacak bir uygulamanın dinen uygun olup olmadığı konusunda görüş bildirmektir. Şer'i hukuka göre yönetilen bir devlet için uygulamalarının dine uygun olması bir zorunluluktur.

- Divandaki üyeleri **Kazasker ve Şeyhülislam**'dır.

DİKKAT: Medrese eğitimi alanlar ve buradan mezun olanlar Ulema'dır.

3. KALEMİYE: (EHL-İ KALEM)

- Osmanlı Devleti'nde **SİVİL BÜROKRAT** sınıfıdır.
- MALİ ve İDARİ işlerin yürütülmesinden sorumludurlar.
- Divan üyesi Kalemîye sınıfı üyeleri **Nişancı, Defterdar**, 18. yy.dan itibaren Reisülküttap

DİKKAT:

- Osmanlı Devleti'nde 'kalemler' ismiyle bilinen kurumlar, aynı zamanda ihtiyacı olan memurları yetiştirmekteydi.
- Dairelere daha çok memur çocukları 10-12 yaşlarında devam etmeye başlar, çocuklar burada her türlü okuyup yazmayı, usul ve adabı öğrenirlerdi.
- Sonuç olarak bu sınıf diğerlerindeki gibi sistemli bir eğitim kurumundan çıkmıyor. **USTA-ÇIRAK** ilişkisi ile yetişiyor.

B. OSMANLI DEVLET'İNDE YÖNETİLENLER (REAYA)

A. İDARİ AÇIDAN OSMANLI TOPLUMU

1. ASKERİ (YÖNETENLER)

- Seyfiye, İlmiye ve Kalemiye sınıflarının bulunduğu bu zümre yöneticiler sınıfıdır.
- Bu sınıf vergi vermez.
- Osmanlı Devletinde yönetici olabilmek için Müslüman olmak gerekmektedir.

2. REAYA (YÖNETİLENLER)

- VERGİYE TABİ HALK DEMEKTİR.
- Osmanlı Devleti'nde askerî sınıfın dışında kalan herkes reyaadır.

DİKKAT: Osmanlı toplumunda Avrupa'daki Feodalite benzeri SOY'a dayalı bir sınıflaşma yoktur. Sınıflaşma yapılan iş ve liyakat esasına dayalıdır. Rahatlıkla Reayadan birisi yönetici sınıfa geçebilir.

B. YERLEŞİM DURUMUNA (MESLEKLERE) GÖRE OSMANLI TOPLUMU

1. KÖYLÜLER: geçimini tarımdan sağlayanlar,

2. KONAR-GÖÇERLER: geçimini hayvancılıktan sağlayanlar,

3. ŞEHİRLİLER: geçimini ticaret ve sanayiden sağlayanlar.

Şehirliyi ikiye ayırabiliriz.

Esnafar (Zanaatkârlar): kendi ürettiğini satanlar (Genellikle Müslümanlardan oluşur.)

Tüccarlar: sadece ticaret işi ile uğraşanlar. alıp satanlar (Genellikle Gayrimüslimlerden oluşur.)

C. REAYANIN DİNE GÖRE OSMANLI TOPLUMU (MİLLET SİSTEMİ)

- Osmanlı Devletinin toplumsal, idari, hukuki, siyasi yapısı IRK esasına göre değil, MİLLET SİSTEMİ adı verilen DİN esasına göre şekillenmiştir. **Millet sistemine göre REAYA ikiye ayrılır.**

1. MÜSLÜMANLAR	2. GAYRİMÜSLİMLER
Türkler	Rumlar
Araplar	Eflak-Boğdanlılar
Acemler	Karadağlılar
Boşnaklar	Sırpalar
Arnavutlar	Bulgarlar
	Ermeniler
	Museviler
	Süryaniler
	Nasturidiler / Keldaniler

OSMANLI TOPLUMUNDA HAREKETLİLİK:

- Toplumlarda iki tür hareketlilik vardır. Yatay ve dikey

1. YATAY HAREKETLİLİK:

- **GÖÇ demektir.** Her toplumda olduğu gibi Osmanlı Toplumunda da göç hareketleri yaşanmıştır.

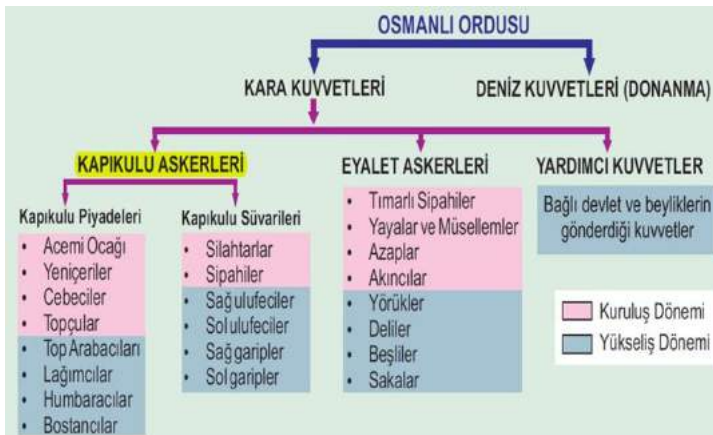
Ancak Osmanlı tarihi boyunca görülmüş en kapsamlı yatay hareketlilik örnekleri:

- Kuruluş ve Yükselme dönemleri boyunca Anadolu'dan fethedilen bölgelere doğru gerçekleşen göçler (İskân Siyaseti)
- Duraklama döneminde bozulan sosyal ve ekonomik denge nedeniyle taşrada yaşanan asayiş problemleri, isyanlar (CELALİ İSYANLARI) sonucu köylerden kentlere yapılan göçler
- Dağılma döneminde kaybedilen topraklarda yaşayan Türklerin Anadolu'ya doğru yaptıkları göçler.

2. DİKEY HAREKETLİLİK:

- **Toplumsal tabakalar arasındaki geçiştir.**
- Osmanlı toplumunda sınıflaşma sadece yapılan işe bağlıdır. (Feodalite gibi kan bağı vs. yoktur.)
- Bu sebeple sınıflar arası geçiş mümkündür.
- **Sonuç olarak Osmanlı toplumu dikey hareketliliğe son derece müsaittir.**

KONU 4: KLASİK DÖNEM OSMANLI ORDUSU

- Kuruluş döneminde ortaya çıkan Osmanlı ordusunun ana iskeletine bu dönemde bazı eklemeler yapılmış ve ordu teşkilatı son şeklini almıştır.
- Bu bölümde orduya yükselme döneminde eklenen bölümleri açıklayacağız.
- Yeni eklenenler tabloda **mavi** ile gösterilen kısımdır.
- Pembe ile gösterilen kısımlar Kuruluş devrinde ortaya çıktı.

KAPIKULU ASKERLERİ

HUMBARACILAR:

- Bizzat Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul kuşatması sırasında icat edilmiş bir silahtır.
- Bugünkü Havan topunun atasıdır.
- Humbaracılar bu silahı ve el bombalarını yapıp, kullanan sınıftır.

LAĞIMCILAR:

- Kuşatılan kalelerin surlarının altına LAĞIM denilen tüneller kazarak, bu tünellerin içine yerleştirdikleri barutla kale surlarını yıkmaya çalışan askeri sınıftır.

BOSTANCILAR:

- Başta Topkapı Sarayı olmak üzere saray ve köşkların korunmasından sorumlu sınıftır.

ULUFECİLER:

- Kuruluş döneminde iki gruptan oluşan Kapıkulu Süvarilerine eklenmiş bir askeri sınıftır.
- Sağ ve Sol ulufeciler olarak iki bölükten oluşurlar.
- Saltanat sancaklarını korumakla görevlidirler.

GARIPLER:

- Kuruluş döneminde iki gruptan oluşan Kapıkulu Süvarilerine eklenmiş bir askeri sınıftır.
- Sağ ve Sol garipler olarak iki bölükten oluşurlar.
- Ordunun ağırlıklarını ve hazineyi korumakla görevlidirler.

NOT: Böylece Kapıkulu süvarileri ALTI BÖLÜK oldu. Ve BİRÜN'DA "ALTI BÖLÜK HALKI" olarak anıldılar.

EYALET ASKERLERİ

YÖRÜKLER:

- Konar-göçer Türklerin bir kısmı hala yerleşik yaşama geçmemiştir.
- Savaş zamanlarında gönüllü olarak orduya katılırlar

DELİLER:

- Sınır boylarında görev yaparlar.
- Akıncılara benzer görevler yaparlar.
- Savaş zamanında ordunun en ön saflarında düşman içlerine girerek saldırırlar.
- Görünüşleri, Kıyafetleri, Savaş yöntemleri ve korkusuzca ölüme atılmaları sayesinde düşman askerlerinin maneviyatını bozmuşlardır.

BEŞLİLER:

- Sınırlarda yaşayan her beş haneden bir kişi alınarak oluşturulan birliklerdir.
- Buldukları bölgenin korunması ile görevlidirler.

SAKALAR:

- Ordunun su ihtiyacını karşılamakla görevli askerlerdir.

<https://tarihdersi.net/>

KONU 5: OSMANLI EĞİTİM SİSTEMİ

1. ÖRGÜN EĞİTİM KURMULARI:

- Bir kurum çatısı altında yürütülen planlı eğitim faaliyetidir.

Osmanlı Devletindeki başlıca örgün eğitim kurumları:

- Sübyan Mektepleri,
- Medreseler,
- Askerî eğitim yapılan Ocaklar,
- Enderun

2. YAYGIN EĞİTİM:

- Sosyal hayatın içinde kendiliğinden gerçekleşen, herhangi bir plana sahip olmayan eğitim faaliyetidir.

Osmanlı Devletindeki başlıca yaygın eğitim kurumları:

- Cami,
- Tekke,
- Zaviye,
- Lonca vb.

17. YY'A KADAR OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ EĞİTİM KURUMLARI:

A. MESLEKİ EĞİTİM:

- Osmanlı Devleti'nde mesleki eğitim LONCA teşkilatı bünyesinde verilir.
- Lonca konusunu Kuruluş dönemi Osmanlı kültür ve medeniyeti konusunda işlemiştik.
- Lonca Teşkilatı için bakınız : [OSMANLI EKONOMİSİNİN KAYNAKLARI \(ÜRETİM\)](#)

B. SARAY EĞİTİMİ:

1. ENDERUN İÇİN BAKINIZ : [OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI / SARAY](#)

2. HAREM:

- Haremde Padişahın eşleri, çocukları, Annesi ve diğer cariyeler yaşardı.
- Harem aynı zamanda bir okul niteliğindedi.
- Harem'deki cariyeler kalfa kadınların sıkı disiplini altında eğitim görürlerdi.
- Özel yeteneklerine göre müzik, edebiyat, nakış vs. eğitimi alırlardı.

- HAREM İÇİN AYRICA BAKINIZ : [OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI / SARAY](#)

3. ŞEHZADEGAN MEKTEBİ:

- Sarayın içindeki bu mektepte Şehzadeler ilköğrenim düzeyindeki eğitimlerini alırlardı.
- Bu eğitimin ardından Sancaklara yönetici olarak gönderilirler, burada uygulamalı eğitim yapabilirlerdir.

C. ASKERİ EĞİTİM:

- Osmanlı Devletinin merkez ordusu olan Kapıkulları OCAK denilen askeri bölümlerde eğitimlerini alırdı.
- Her Ocak savaşta uzmanı olduğu askerlik görevini yerine getirirdi.
- Aynı zamanda uzmanı olduğu alanla ilgili eğitim de Ocağın içinde verilirdi.
- Örneğin Yeniçeri ocağında hem yeniçeri yetiştirilir. Hem de bu yeniçeriler savaşta görevlerini yapardı.

Acemi Ocağı: Devşirilen çocuğun Türk ailenin yanında yeteri kadar vakit geçirdikten sonra geldiği ilk askeri ocaktır. (Acemi Birliğine benzetebiliriz) Burada temel askeri eğitimini alan Kapıkulu ilgi ve yeteneğine göre diğer ocaklara gönderilirdi. Buna "Kapiya Çıkma" ya da " Çıkma" adı verilirdi.

Kılıçhane: Kılıç gibi kesici silahların yapımı ile ilgilenen askeri sanat mektebidir.

Tophane: Top döküm ve kullanımı ile ilgilenen askeri sanat mektebidir.

Humbarahane: Humbara denilen Havan topunu yapmak ve kullanmak ile ilgilenen askeri sanat mektebidir.

Tüfekhane: Tüfek yapımı, onarımı, kullanımı ile ilgilenen askeri sanat mektebidir.

Mehtherhane: Askeri mızıka okulunun adıdır.

D. MEDRESE EĞİTİMİ:

- Ders okunan, ders verilen yer anlamına gelen medreseler, Osmanlı Devleti'nde eğitim öğretim sisteminin temel kurumuydu.
- Medreselerde Ortaokul, Lise ve Üniversite düzeylerinde eğitim verilmekteydi.

İLKOKUL: MAHALLE MEKTEBİ

ORTAOKUL: MEDRESE (**HARİÇ MEDERESLER**)

LİSE: MEDRESE (**DÂHİL MEDRESELER**)

ÜNİVERSİTE: MEDRESE (**SAHN-I SEMAN / SÜLEYMANİYE**)

- Özellikle Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında medrese eğitimi ve öğretimi zirve dönemini yaşadı.

- Medreselerde müftü, kadı, müderris, hekim, astronomlar ve matematikçiler yetişiyordu.

Medreseler kendi aralarında öğretim verdikleri alanlara göre uzmanlaşmıştır.

- Darüttıp Medreselerinde tıp eğitimi verilir ve devletin hekim ihtiyacı buralardan karşılanırdı.
- Darülhadis Medreselerinde hadis alanında ileri düzeyde eğitim verilirdi.
- Darülkurra Medreselerinde ise Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen, usule göre okuyan hafızlar yetiştirirdi.
- Darülhendese medreselerinde ise matematik ve astronomi alanlarında eğitim verilmekteydi.

KONU 6: OSMANLI HUKUK SİSTEMİ

- Osmanlı Devleti'nin temel aldığı iki hukuk sistemi vardı. Bunlar şer'i hukuk ve örfi hukuktur.

ŞER'İ HUKUK,

- İslam inancına göre düzenlenmiş kurallardır.
- Kaynağı Kur'an-ı Kerim, Hadis, İcma gibi İslam ilke ve kurallardır.
- Gerek ceza gerekse vergi konuları devletin sınırları içerisinde yaşayan tüm Müslüman halka ayırım gözetmeksizin uygulanırdı.
- Şer'i hukuk genel olarak kişisel ve toplumsal hayatı düzenler. (evlenme, boşanma, miras, vakıf işleri, basit suçlar v.s)

ÖRFİ HUKUK,

- Şer'i hukuk kurallarına uymak kaydıyla
- Eski Türk geleneklerinden gelen ve
- Fethedilen yerlerdeki devam eden kurallardan oluşurdu.
- Bu kurallar Padişahın iradesi ile ferman, Berat, Kanunname gibi şekillerde ortaya çıkar.
- Örfi hukuk devlet yaşantısı düzenler. (Devlet yönetimi, Askerlik, ekonomi v.b)

DİKKAT: Örfi hukuk Şer'i hukuka aykırı olamaz. Bunu da Şer'i hukukun alanına girmeyerek başarır. Böylece iki hukuk sistemi birleşerek tek bir hukuku sistemi haline gelmiştir. Bu birleşmeyi en güzel gösteren nokta "KADI"nın üstlendiği görevlerdir. Osmanlı Devletinden önceki Türk-İslam devletlerinde Kadı sadece Şer'i davalara bakan hukuk görevlisi iken, Osmanlı Devletinde hem şer'i hem de örfi davalara bakmıştır.

- Osmanlı Devleti'nde kanunların ilk defa yazılı hâle gelmesi **Fatih** döneminde gerçekleşmiştir. Kendinden önceki kanunları da **Kanunname-i Ali Osman** adı ile bir araya toplamıştır.
- Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise birçok kanunname çıkarılmıştır. Kanuni'nin kanunnamelerinin içeriği çok geniştir. Sosyal düzenlemeler, askerî düzenlemeler, reaya hak ve görevleri timarların dağıtım esasları, idari düzenlemelere kadar birçok konu hakkında kanun çıkarılmıştır.

KADI

- Osmanlı Devleti'nde hukuk görevlisidir.
- Ayrıca Taşra teşkilatında yeri doldurulamaz pek çok önemli görev üstlenmektedir.

BAŞLICA GÖREVLERİ:

- Şer'i ve Örfi davalara bakar (**Hâkim**)
- Kazalarda en yüksek yöneticidir. (**Kaymakam**)
- Her türlü iş-işlem onun huzurunda yapılarak resmiyet kazanır (**Noter**)
- Sancak ve Eyaletlerde yöneticileri denetler (**Mülkiye Müfettiş**)
- Devlet ile halk arasında köprüdür.
- Avarız akçesini toplatıp merkeze iletir.

Kadılar tecrübe ve yetenekleri doğrultusunda bir sıra ile yükselirler.

Kaza Kadısı: Medrese eğitimini tamamlayan Ulema'nın ilk görev yeri kaza'lardır.

DİKKAT: Kaza'dan küçük idari birimlerde Kadı bulunmaz.

Sancak Kadısı: Kazalardan sonra bugünkü vilayete denk gelen sancaklara atanırlar.

Eyalet Kadısı: Beylerbeyliğinin merkezine "Paşa Sancağı" denilir. Sancakta görev süresini tamamlayan Kadı Eyalet Kadısı olarak Paşa sancağında görev alır.

Taht Kadısı: Bir sonraki rütbe en büyük Kadılık makamı olan İstanbul Kadılığıdır.

Anadolu Kazaskeri: Divan üyesi ve Adalet bakanı olurlar.

Rumeli Kazaskeri: En yüksek hukuk görevlisi olmuştur. Divan üyesi ve Adalet bakanıdır.

TANZİMAT FERMANINA KADAR OSMANLI DEVLETİ'NDE MAHKEMELER

1.KADI MAHKEMELERİ: Her Türlü Şer'i ve Örfi davalar bu mahkemelerde görülür.

2.CEMAAT MAHKEMELERİ: Osmanlı Devleti'nin Gayrimüslim vatandaşları Şer'i hukuka göre yargılanamaz. Bu hukukun kapsamına giren kısımlarda kendi dinlerinin kuralları geçerlidir. Ve kendi mahkemeleri vardır.

DİKKAT: Örfi kanunların kapsamına giren konularda gayrimüslimlerde kadı mahkemelerinde yargılanır.

3. KONSOLOSLUK MAHKEMELERİ: Kapitülasyonlarla yabancı devletlere kendi tüccarları için mahkeme hakkı verilmiştir.

4. DİVAN-I HÜMAYUN: Kadı kararlarına tek itiraz merciidir. (Yargıtay gibi)

KONU 7: OSMANLIDA VAKIF SİSTEMİ

VAKIF;

- Kişilerin kendilerine ait menkul, gayrimenkul mallarını veya paralarını toplum yararına oluşturulacak eğitim, din, sağlık, bayındırlık gibi sosyal ve kültürel alanlarda daimî kamu hizmeti verecek kuruluşlara bağışlaması veya oluşturmasıdır.
- Hizmet verilen alanların önemi nedeniyle padişahlar, hanedan üyeleri, üst düzey yöneticileri ve varlıklı kişiler vakıflar kurmuşlardır.

DİKKAT 1: Vakıf kurma geleneği Türk-İslam dünyasında oldukça yaygın bir uygulamadır. Vakıflar sayesinde günümüzde modern devletlerin en çok kaynak ayırdığı pek hizmet kolayca yerine getirilebilmiştir. Başta eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere devlet bütçesinden hiç harcama yapmadan pek çok hizmet yerine getirilmiştir.

DİKKAT 2: tüm bunların yanında özellikle 17. yüzyıldan itibaren MÜSADERE uygulamasının yaygınlaşmasına bağlı olarak vakıfların sayısında da artış olmuştur. Yüksek gelir sahibi devlet erkanı vakıflar kurarak mallarını ve zenginliğini çocuklara aktarmaya çalışmıştır.

MÜSADERE: Yolsuzluk yapan devlet memurunun mallarına devletin el koymasdır. 17. yüzyıldan itibaren son derece yaygın bir hal almıştır.

<https://tarhdersi.net/>

OSMANLI DEVLETİNDE BELLİ BAŞLI VAKIFLAR:

MEDRESE: Halka eğitim verilen yer.

DARÜŞŞİFA: Şifa kapısı, bir çeşit hastane.

İMARETHANE: Aşevi, yoksullara yiyecek dağıtılan yer

KÜLLİYE: Birden çok hayır kurumunu içinde barındıran kompleks yapı.

- Bunların yanında Cami, Kervansaray, Kütüphane, Çeşme, Han, Hamam v.b pek çok vakıf ta vardır.

OSMANLI DEVLETİ'NDE VAKIFLARDAN ŞU ÖNEMLİ ALANLARDA YARARLANILMIŞTIR:

1. Osmanlı Devleti sınırları içinde uygulanan iskân faaliyetlerinde,
2. Yerleşim yerlerinin sosyo - kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında,
3. Yolların, han, kervansaray gibi binaların yapım ve işletiminde,
4. Halkın sağlık, eğitim ve öğretim alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanmasında,
5. İhtiyacı olan tüccarlara vakıflarda biriken paradan kredi kullanılarak ticaretin desteklenmesinde etkili olmuşlardı.

HAZIRLAYAN:

SERDAR BAYRAK

TARİH ÖĞRETMENİ

<https://tarihdersi.net/>